

ZPRÁVA O STAVU LIDSKÝCH PRÁV v České republice

za rok 2011

Český helsinský výbor

Praha – červen 2012

Obsah

Úvodní slovo.....	4
Diskriminace.....	6
Vězeňství.....	10
Policie.....	16
Svoboda slova.....	20
Sociální zabezpečení.....	23
Zdravotnictví.....	29
Trestné činy páchané z nenávisti. <i>Hatecrime, hatespeech</i>	34
Postavení Romů v České republice.....	40
Práva dětí.....	45
Práva žen.....	51
Práva seniorů.....	56
Práva osob se zdravotním postižením.....	59
Práva leseb, gayů, bisexuálů, transsexuálů.....	64
Cizinci.....	67
Bezdomovectví.....	75
Protiústavní a populistické zákony.....	78
Zdroje.....	80

Úvodní slovo

Vážení čtenáři,

máte před sebou již osmnáctou zprávu Českého helsinského výboru, která se pokouší zachytit, jak si na tom stojíme v České republice s péčí o lidská práva, je to zpráva za rok 2011. První otázka, která se v takové situaci nabízí: Jak na tom byla Česká republika s lidskými právy v minulém roce? Jak se situace vyvíjí? Jak si vlastně stojíme s lidskými právy?

Již ve zprávě za rok 2010 jsme konstatovali zhoršování v oblasti sociálních práv, tento trend se bohužel prohloubil. V české společnosti se zvyšuje počet lidí žijících v hmotné nouzi, ač naše společnost jako celek není chudá. Jsou to velké skupiny lidí, jejichž sociální situace nejen že se dramaticky zhoršila, ale často se dostávají do situací, které se dotýkají i jejich lidské důstojnosti. Zhoršuje se situace lidí se zdravotním postižením, postavení seniorů, dětí.

Vláda nevede dialog s občany, často nenaslouchá varováním občanské společnosti, stigmatizuje lidi, kteří přišli o práci, přijímá opatření, která jsou vnímána jako šikanující a ponižující a samozřejmě protiústavní – jako je například DONEZ – tzv. docházka nezaměstnaných nebo nutí lidi pracovat bez řádné odměny – mám na mysli tzv. veřejnou službu. Ve vztahu k těmto skupinám se situace viditelně zhoršila.

V letošní zimě umrzlo mnoho lidí bez domova, aniž by to vzbudilo hlubší znepokojení nejen vlády, ale bohužel ani širší společnosti. Přitom nejsme tak chudou společností, aby u nás museli lidé umírat na ulici. V této souvislosti je třeba připomenout, že Česká republika na rozdíl od většiny zemí EU nemá zákon o sociálním bydlení a v současné chvíli se vláda chystá bez jakékoliv veřejné diskuse zrušit příspěvek na bydlení a výrazně omezit příplatek na bydlení. Opatření, jež se dotkne při velmi střízlivém odhadu mnoha desítek tisíc domácností, velmi často samostatně žijících seniorů.

Situace je nepříznivá i v oblastech, jimiž se Český helsinský výbor tradičně zabývá, kde je každoročním kritikem, někdy jediným. Mám na mysli vězeňství, kde se situace neustále zhoršuje, zvyšuje se počet vězňů, aniž by byl viditelný náznak úsilí o koncepční řešení.

V posledním roce se zhoršilo i postavení Romů mj. také v důsledku mediálně nezvládnutých událostí v Severočeském kraji.

Lidskoprávní dimenze se promítá prakticky do všech oblastí lidského bytí, ať už si to uvědomujeme či nikoliv. Lidská práva nejsou něčím mimo náš každodenní život nebo něčím, čím bychom se měli zabývat, až vyřešíme například hospodářské potíže, až překonáme krizi. Právě naopak,

lidská práva by měla být v našem uvažování přítomna v každém okamžiku, respekt k nim by měl prostupovat celou společností, každou legislativní činností, každým úředním aktem. A v tomto situace dobrá skutečně není.

Povzbudivější je, že se aktivizuje občanská společnost, prohlubuje se zdravá kritičnost, lidé se (sebe) organizují. V tom je také i naděje, že si společnost dokáže vynutit i výrazné zlepšení situace....

Za pomoc při zpracování jednotlivých témat bych chtěla poděkovat Czeslawu Walkovi, předsedovi správní rady Prague Pride, o.s., Kateřině Hrubé ze Zšvůle práva, Milanu Danielovi, Pavlovi Čížinskému a Martině Štěpánkové z Poradny pro občanská a lidská práva, Kristýně Makovcové z RUBIKON centra, Františku Kostlánovi z Romea.cz. Největší můj dík patří Michaele Tejnorové, právniče Českého helsinského výboru, bez níž by zpráva letos vůbec nevznikla.

Anna Šabatová

Předsedkyně Českého helsinského výboru

Diskriminace

1. Stát a diskriminace

Od 1. ledna 2012 vstoupila v účinnost novela zákona o zaměstnanosti (č. 435/2004 Sb.), která přenesla většinu pravomocí v otázkách zaměstnanosti z úřadů práce na inspektoráty práce. V oblasti diskriminace to znamená, že inspektoráty práce budou i nadále oprávněny kontrolovat dodržování podmínek rovného zacházení ve vztahu zaměstnanec – zaměstnavatel, nově se jeho kontrolní pravomoci rozšířily i ve vztahu k uchazečům o zaměstnání (do konce roku 2011 mohly sankcionovat diskriminační jednání zaměstnavatelů vůči uchazečům o zaměstnání úřady práce).¹

Státní úřad inspekce práce každoročně zpracovává roční program kontrolních akcí. Pro rok 2011 ani pro rok 2012 však nebyl výslovně vytyčen cíl, který by se zaměřoval na kontrolu dodržování rovných podmínek v oblasti pracovního práva. Inspektoráty práce přitom v některých případech provádějí kontrolu neefektivně či ledabyle. Také veřejný ochránce práv (dále jen „ochránce“) v souvislosti s šetřením konkrétního podnětu shledal pochybení na straně inspektorátu práce, konkrétně ve způsobu vedení kontroly v otázce tvrzeného diskriminačního jednání. Pochybení spatřoval zejména ve skladbě kladených otázek, které nemohou přispět k odhalení nerovného zacházení na pracovišti, pokud k němu došlo. Podle ochránce je zjevné, že na otázku, „*zda si (vedoucí zaměstnanec) myslí, že jeho jednání lze vnímat jako bossing či šikanu, stěžítázaný odpoví tak, aby mu odpověď byla k tíži.*“ Pochybení při vedení kontroly souvisí také s šíří tázaných osob: „*I správně vedený rozhovor má smysl pouze tehdy, je-li tážána širší skupina zaměstnanců, ideálně na různých pozicích.*“² Podobná zjištění mohou vést k závěru, že v České republice chybí skutečná politická vůle k potírání diskriminace a požadovaná erudovanost správních orgánů, která povede ke snadnějšímu odhalování a nápravě případů nerovného zacházení.

Na politické úrovni chybí dostatečná tendence označit tento problém za společensky nebezpečný fenomén a nalézat efektivní řešení. A to přes skutečnost, že se diskriminace dotýká širokých oblastí lidského života, dopadá na řadu různých skupin osob a v posledních letech nabývá na významu. Narůstající diskriminační jednání ve společnosti ovšem nelze podceňovat. Tolerované projevy diskriminace se mnohou velmi snadno změnit v projevy nesnášenlivosti a násilí páchané z nenávisti. Stínová zpráva Evropské sítě proti rasismu (ENAR), která byla zveřejněna u příležitosti

¹ Oprávnění provádět kontroly výše průměrného čistého měsíčního výdělku pro účely stanovení výše podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci je ponecháno na krajských pobočkách Úřadu práce.

² Zpráva o šetření. Diskriminační jednání zaměstnavatele a obtěžování na pracovišti. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Kauzy/prace/Diskriminacni_jednani_zamestnavatele_a_obtezovani_na_pracovisti_.pdf.

Mezinárodního dne za odstranění rasové diskriminace, poukazuje na to, že problematika rasismu a diskriminace není stále dostatečně ošetřena.

Pokud bude vedena dostatečná politická debata na toto téma a státní orgány se budou náležitě zabývat diskriminačními případy, lze tyto kroky vnímat i jako preventivní opatření před tzv. *hatecrime* a *hatespeech*.

Důkazem politického nezájmu o tuto oblast je skutečnost, že do současné doby Česká republika neratifikovala Protokol č. 12 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Protokol stanoví všeobecný zákaz diskriminace, neváže se tedy pouze k užívání práv garantovaných Úmluvou, ale působí ve vztahu ke každému právu zakotvenému ve vnitrostátním právním řádu.

2. Ochránce a diskriminace

Ochránci je na poli diskriminace podle zákona o veřejném ochránci práv (č. 349/1999 Sb.) uloženo poskytovat metodickou pomoc v individuálních podnětech, vydávat doporučení a provádět výzkumy. V roce 2011 ochránce v rámci své antidiskriminační působnosti obdržel celkem 271 podnětů, diskriminaci přitom shledal v 70 případech. Námitky směřovaly nejčastěji do oblasti vzdělávání, práce a zaměstnávání a přístupu ke zboží a službám.

Ochránce v roce 2011 podrobil výzkumu pracovní inzerce. Důvodem, který vedl k záměru provést výzkum, bylo, že za diskriminační nelze považovat pouze samotné nerovné zacházení zaměstnavatele s konkrétními uchazeči o zaměstnání v průběhu výběrového řízení, ale již samotné znění inzerátu. Přisuzování nezákonných a stereotypních charakteristik vymezené skupině uchazečů v inzercích může vést k vyloučení kvalifikovaných osob z přístupu k zaměstnání. Výzkum probíhal v období od 1. do 7. dubna 2011 a analýze bylo podrobeno celkem 12.044 inzerátů. Diskriminačních bylo shledáno 16,9 % z celkového počtu zkoumaných inzercí, které obsahovaly jeden nebo více diskriminačních požadavků na uchazeče. Shrnutí výzkumu uvádí, že mezi nejčastější diskriminační důvody patří věk (11 % z celkového počtu zkoumaných inzercí) a pohlaví (7 % z celkového počtu zkoumaných inzercí). Ochránce poukazuje také na závadné formulace inzercí.³

V závěru roku 2011 ochránce zahájil výzkum zaměřený na sběr neadresných etnických dat žáků základních škol praktických. Výzkum byl proveden v návaznosti na rozsudek Evropského soudu

---

³ Ochránce např. uvádí, že v českém jazyce se obecně užívá tzv. generické maskulinum, tj. mužský rod, pro souhrnné označení mužů i žen. Inzerce není shledána diskriminační pouze na základě skutečnosti, že název pracovní pozice je vyjádřen v mužském tvaru. Více viz *Výzkum veřejného ochránce práv – projevy diskriminace v pracovní inzerce*. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Doporučení/Doporučení-Inzerce.pdf.

pro lidská práva D. H. a ostatní proti České republice⁴, který v posuzovaném případě shledal nepřímo diskriminační zařazování romských dětí do zvláštních škol (nyní označovaných jako praktické), určených pro děti s mentálním postižením. Cílem výzkumu bylo ověřit, zda je zachovááno právo dětí na rovné zacházení v oblasti základního vzdělávání. Informace byly získány od pedagogů náhodně vybraných škol i od pracovníků ochránce, kteří zjišťovali údaje přímo ve školách. Získaná data o národnostním složení žáků praktických škol jsou neadresná, názvy škol, jména učitelů nebo žáků zveřejňována nebudou. Výsledky výzkumu potvrdily dřívější odhady, že více jak třetinu žáků praktických škol tvoří romské děti.⁵

Ochránce vydal v roce 2011 celkem tři doporučení. V jednom z nich se ochránce zaměřil na rozšířenou praxi zaměstnavatelů, na požadavek „čistého“ výpisu z rejstříku trestů. Zaměstnavatel může podle pracovněprávních předpisů vyžadovat pouze informace, které bezprostředně souvisejí s uzavřením pracovní smlouvy. Pokud se nejedná o případ, kdy je požadavek na bezúhonnost vyžadován přímo ze zákona či kdy je tato informace odůvodněná s ohledem na povahu konkrétní pracovní pozice, není zaměstnavatel oprávněn podmiňovat přijetí uchazeče dokladem o záznamech trestné činnosti. Požadavek předložení výpisu z rejstříku trestů od uchazeče může být porušením povinností na straně zaměstnavatele a zejména zásahem do důstojnosti osoby. Odmítnutí uchazeče pouze z důvodu zápisu v rejstříku trestů, aniž by se týkalo okolností odsouzení, zakládá sekundární stigmatizaci a ztěžuje reintegrační proces odsouzených osob.

3. Rozhodovací činnost soudů v otázkách diskriminace

Český helsinský výbor se v rámci aktivit Poradenského centra určeného obětem diskriminace dostal k úvahám, do jaké míry „slouží“ Antidiskriminační zákon (č. 198/2009 Sb.) obětem diskriminace. Obrátili jsme se na jednotlivé okresní soudy se žádostí o poskytnutí informace, kolik žalob bylo podle Antidiskriminačního zákona u konkrétního soudu podáno a jak soud ve věci rozhodl. Výsledky potvrdily domněnku, že diskriminačních sporů řešených před českými soudy je velice málo. Za více než dva a půl roku účinnosti Antidiskriminačního zákona projednávaly okresní soudy, kterých je v České republice celkem 86, pouze šestnáct podání, ve kterých se žalobci domáhali nároků vzniklých z porušení práva na rovné zacházení. Pozitivní rozhodnutí, tedy že by došlo k potvrzení diskriminačního jednání, nevynesl žádný z nich. Nepochybně je třeba si položit otázku, proč tomu tak je a hledat nové cesty, jak účinně čelit diskriminaci.

⁴ D. H. a ostatní proti České republice ze dne 13. listopadu 2007, stížnost č. 57325/00.

⁵ Výzkum potvrdil nepřímou diskriminaci romských žáků. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/vyzkum-potvrdil-nepriinou-diskriminaci-romskych-zaku/>. Dále také Výzkum etnického složení žáků základních škol praktických. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2011/vyzkum-etnickeho-slozeni-zaku-zakladnich-skol-praktickych/>.

Případ etnické diskriminace v přístupu k bydlení řešil na základě žaloby tří romských nájemců v průběhu roku 2011 Krajský soud v Praze. Město Kladno v roce 2007 (v případě jednoho z žalobců) a v roce 1999 (v případě dvou žalobců) vystěhovalo nájemce z domů, které byly rekonstruovány, resp. byly určeny správním rozhodnutím jako nevhodné k bydlení, přičemž žalobcům romské národnosti nabídlo jako jedinou náhradní možnost bydlení v etnicky segregované a sociálně vyloučené lokalitě tzv. Masokombinátu. Žalobci se domáhali ochrany proti tomuto diskriminačnímu postupu žalobou vůči městu a České republice. Soud v prvním stupni rozhodl, že k diskriminaci v tomto případě nedošlo, neboť nezohlednil prokazatelně diskriminační výsledky postupů města (Masokombinát obývaný téměř výlučně romskými nájemci) a nepřijal argumentaci založenou na principu nepřímé diskriminace. Romské žalobce ve sporu zastupovalo občanské sdružení Zšvůle práva. Soudní řešení případu pokračuje i v průběhu roku 2012.

Vězeňství

4. Přeplněnost věznic

Vězeňství zůstává okrajovým tématem politické debaty i obecného zájmu, ačkoli některá média již přinášejí zprávy o vysokém počtu vězněných osob v České republice. Zájem pak výrazně vzrostl s uvalením vazby na Davida Ratha.⁶ Mediální zájem o tuto oblast může být prvním předpokladem pro zavádění systémového řešení.

Počet vězněných osob v České republice stále roste. Podle údajů Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky činil v roce 2011 tzv. index vězeňské populace (tj. počet vězněných osob na 100 tis. obyvatel) 219, což znamená nárůst oproti loňskému roku. Podle údajů *International Centre for Prison Studies* z dubna 2012 index dosahuje úrovně až 225. Česká republika zastává prvenství v počtu vězněných osob mezi státy střední Evropy a ve srovnání s dalšími státy Evropské unie obsazujeme čtvrtou pozici ihned po pobaltských zemích.⁷

Kapacita věznic na konci roku 2011 dosahovala počtu 20.501 míst. Skutečný stav činil 20.541 odsouzených a 2.613 vazebně stíhaných osob, celkem 23.154 vězněných osob. Naplněnost věznic podle těchto údajů činí 113 %. V době vydání vězeňské statistické ročenky za rok 2011 dosahoval počet vězněných osob hranice 23.500. Vězeňská služba na přeplněnost reaguje otevíráním nových věznic. Dochází však také k tomu, že ubytovací kapacity jsou rozšiřovány na úkor kulturních místností. Na tuto skutečnost upozornil ochránce, který uvedl, že tato opatření jsou zaváděna proti smyslu doporučení Rady Evropy. Doporučení stanoví, že pokud dojde k překročení kapacity ve vězeňských zařízeních, má být kladen zvláštní důraz na zachování lidské důstojnosti, na povinnost vězeňské správy volit humánní a vstřícné zacházení a důraz na roli personálu věznic a účinných moderních řídicích přístupů.⁸

Ve věznicích nejsou dostatečně zajištěny materiální podmínky, zejména dostupnost hygienických prostředků. Situace je zvlášť obtížná pro uvězněné osoby, které nemají nikoho, kdo by jim tyto věci zaslal. Závažná je situace ve vazebních věznicích. Skutečnost, že v jedné cele jeden vězeň vykonává potřebu a druhý ve stejnou chvíli jí, zasahuje do důstojnosti těchto osob. Přitom ve

---

⁶ *Věznice jsou tak plné kvůli dluhům*. Lidové noviny, vydání ze dne 20. února 2012. *Proč Česko vede v počtu vězňů*. Lidové noviny, vydání ze dne 1. května 2012.

⁷ Index vězeňské populace dosahuje v Estonsku 252, v Litvě 276 a v Lotyšsku až 304. Více viz *World prison brief*. Dostupné z: <http://www.prisonstudies.org/info/worldbrief/wpbcountry.php?country=133>.

⁸ Doporučení R (99)22 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy ohledně přeplněnosti vězeňských zařízení a nárůstu počtu vězněných osob. Více viz *Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2011*. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Souhrnna_zprava_VOP_2011.pdf.

vazební věznicí pobývá člověk, u kterého vina nebyla vynesena, v souladu s presumpcí nevinoty je tedy nutné na něj pohlížet jako na nevinnou osobu.

5. Délka vykonávaných trestů

Celkem 6.942 osob vykonává trest odnětí svobody v délce do jednoho roku. Z celkového počtu 20.541 odsouzených se jedná o více než jednu třetinu osob. Dalších 5.013 odsouzených vykonává trest odnětí svobody v rozpětí 1 – 2 let, což představuje téměř čtvrtinu všech odsouzených. 82 % odsouzených (tj. 16.928 osob) vykonává trest odnětí svobody do 5 let. Jedná se o skutečně vysoký počet odsouzených, kterým byl udělen krátkodobý trest odnětí svobody. Nabízí se otázka, zda jsou alternativní tresty využívány skutečně všude tam, kde mohou být ukládány. Podhodnocen může být také institut podmíněného propuštění. V roce 2011 bylo vyhověno přibližně 57 % žádostí o podmíněné propuštění z celkového počtu 7.155 zahájených řízení.

6. Recidiva

V České republice je vysoké procento recidivy – až 65 %, bez odpovídajícího vysvětlení.⁹ Podle dosavadních zjištění lze usuzovat, že příčinami jsou vzrůstající počty odsouzených, přeplněnost věznic, rozšiřování ubytovacích kapacit na úkor kulturních prostor, omezení volnočasových a terapeutických aktivit, nedostatek reintegračních programů a nízké personální zajištění ve věznicích. Ačkoli v roce 2011 došlo k mírnému nárůstu počtu zaměstnanců přibližně o 120 osob, ve srovnání s rostoucím počtem vězněných osob se stále jedná o velmi nízký počet. Nedostatek pracovníků se týká také Probační a mediační služby České republiky. Na jednoho probačního úředníka připadá v průměru 100 případů ročně. Pro srovnání v Rakousku nebo v Německu se toto číslo pohybuje mezi 30 – 50 případy na jednoho úředníka. Probační a mediační služba hospodařila v roce 2011 v programu sociální prevence a prevence kriminality s částkou 1,5 mil. Kč. V oblasti vězeňství je přitom nutné posílit prevenci, probační a mediační programy a postpenitenciární péči.

Institut pro kriminologii a sociální prevenci v roce 2011 zveřejnil výsledky svého výzkumu, který se věnoval recidivě a recidivistům. Studie uvádí, že Česká republika od roku 1990 nedisponuje žádnými kvalitativními informacemi o kriminální recidivě a recidivistech, naopak zahraniční státy věnují této problematice trvalou pozornost. Počty recidivistů mezi trestně stíhanými osobami rostou, od roku 2003 neklesl počet pod 50.000 každoročně stíhaných a vyšetřovaných osob. Podíl recidivistů na všech stíhaných osobách dosáhl v roce 2010 na 47,5 % (oproti 28,5 % v roce 1997). Nejčastějšími

---

⁹ *Věznice jsou tak plné kvůli dluhům.* Lidové noviny, vydání ze dne 20. února 2012. Také dostupné z: https://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?IDA=482.

trestnými činy recidivistů v období let 2007 – 2009 byly krádeže tzv. prosté, zanedbání povinné výživy, krádeže vloupáním, maření výkonu úředního rozhodnutí, ohrožení pod vlivem návykové látky a opilství, podvody, úmyslné ublížení na zdraví, loupeže a výtržnictví. Podle novely zákona o rejstříku trestů účinné od dubna letošního roku (č. 269/1994 Sb.) Češi odsouzení v jiném členském státě Evropské unie dostanou zápis do českého rejstříku trestů. Nejvyšší soud může rozhodnout, že se na takové odsouzení hledí jako na odsouzení soudem České republiky. V důsledku této změny se očekává zvýšení podílu recidivistů.

Zpráva o výzkumu naráží na problematiku některých vězňů, které po propuštění z vězení nemají funkční rodinné zázemí a nemají kde bydlet, nepracují nebo odcházejí z vězení s vysokými dluhy. Výsledky přinesly také zjištění, že většina recidivistů pochází z disharmonických rodin nebo rodin, které se později rozpadají.

7. Zaměstnávání

Vězni jsou povinni ve věznicích vykonávat práci, tzn. zapojovat se do úkolů na chodu věznice, k nimž patří úklidová a další obdobná činnost potřebná k zajištění každodenního provozu věznice. Od této povinnosti jsou osvobozeni dočasně práce neschopní vězni nebo ti, kteří jsou uznáni zdravotně nezpůsobilými k výkonu práce. Práce ve věznici patří k základním povinnostem vězně, za niž nepobírá mzdu.

Vězeň může být také zařazen do práce. Podle zákona o výkonu trestu odnětí svobody (č. 169/1999 Sb.) mají věznice vytvářet podmínky pro zaměstnávání odsouzených buď v rámci svého provozu, vlastní výroby nebo podnikatelské činnosti anebo smluvně u jiných subjektů. Za výkon práce jsou vězni odměňováni, navíc zařazení do práce může mít vysoký reintegrační účinek a mnozí pracovní návyky neztratí nebo je naopak mohou získat. Problém v prostředí českých věznic však je, že možností zaměstnání je velmi málo. Neopomenutelná je skutečnost, že pouze osoby zařazené do práce jsou účastny důchodového systému, tedy že odvádějí pojistné na svůj budoucí důchod. Za osoby, které se do práce nedostanou, ale z objektivních podmínek dostat ani nemohou, se pojistné neodvádí. Důsledkem je, že někteří odsouzení odchází do života s handicapem nedostatku odpracovaných let, ačkoli u některých skutečně nejde o důsledek neochoty pracovat.

V roce 2011 bylo podle Statistické ročenky Vězeňské služby zaměstnáno všemi formami práce průměrně 9.630 osob z celkového počtu 16.151 odsouzených, kteří byli způsobilí k vykonávání práce. Reálná zaměstnanost vězňů se v roce 2011 snížila na 59,63 %, což znamená pokles ve srovnání s rokem 2010 o 2,73 %. Průměrná měsíční odměna odsouzených za rok 2011 činila 3.639 Kč,

při průměrném využití fondu pracovní doby 70,82 %. Přitom podle právních předpisů se základní složka odměny pohybuje v rozpětí od 4.500 Kč do 9.000 Kč.¹⁰ Od roku 2000 nebyla základní složka navýšena a odměna nedosahuje úrovně minimální mzdy. Ve vazebních věznicích osoby nemají k zaměstnání přístup žádný.

Podle občanského sdružení RUBIKON Centrum je získání pracovního uplatnění základním předpokladem úspěšné reintegrace osob po opuštění vězení. Zkušenosti ze zahraničí ukazují, že zaměstnání je hlavním faktorem vedoucím k životu bez zločinu, který dokáže snížit recidivu až o polovinu.

Český helsinský výbor při své činnosti zaznamenal stížnost odsouzeného na nelegální zaměstnávání ve Věznici Jiřice. Zaslal proto podnět ke Generálnímu ředitelství Vězeňské služby, které provedlo operativní kontrolu ve věznici a zjistilo nedostatky v evidenci při zaměstnávání vězňů osob u jednoho cizího subjektu uvnitř věznice. Řediteli věznice bylo uloženo provést nápravná opatření, včetně provedení hloubkové kontroly dalších dokladů spojených se zaměstnáváním vězňů osob u daného subjektu.

8. Chybějící nezávislý kontrolní mechanismus

V podmínkách České republiky neexistuje nezávislý kontrolní orgán, který by se zabýval stížnostmi či podněty ze strany vězňů, případně zaměstnanců Vězeňské služby. Dohled nad výkonem trestu odnětí svobody vykonává státní zástupce, nicméně v oblasti, kde jsou osoby omezeny na své svobodě a kde musí plnit stanovený režim výkonu, by bylo vhodné zajištění dohledu nezávislým subjektem. Monitorování podmínek výkonu trestu provádí ochránce, nicméně jeho zjištění a doporučená nápravná opatření nejsou nijak vynutitelná.

9. Ochrana osobnosti vězňů osob

Dne 15. září 2011 rozhodl Městský soud v Praze o žalobě odsouzeného, který žaloval Vězeňskou službu, neboť pracovníci Věznice Kuřim, ve které žalobce vykonával trest, jej umístili v prostorách, kde ostatní vězni kouřili, čímž jej vystavili zdravotně závadnému pasivnímu kouření. Ačkoli žalobce ihned po nástupu do vězení podal žádost o umístění odděleně od vězňů kuřáků, věznice žalobci nevyhověla s odůvodněním, že separaci neprovádí z kapacitních důvodů. Po podání žaloby věznice zřídila nekuřácké oddělení, kam žalobce umístila. Vnitřní řád Věznice Kuřim stanovil, že odsouzení mohou ve věznici kouřit jen ve vyhrazených a označených místech. Na ubytovnách vězňů

---

¹⁰ Ust. § 2 nařízení vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody.

bylo kouření povoleno jen v kuřárnách, přesto ostatní odsouzení kouřili také v ložnici. Vězeňská služba tedy nedostatečně kontrolovala plnění pravidel. Soud uvedl, že pokud odsouzení požádají o umístění odděleně od kuřáků, „odsouzení nekuřáci mají (v rámci šetření jejich zdraví, respektování důstojnosti jejich osobností a omezování škodlivých účinků zbavení svobody) právo být při vykonávání trestu odnětí svobody umístěni odděleně od kuřáků.“¹¹

10. Z činnosti ČHV

Na Český helsinský výbor se odsouzené osoby obracují nejčastěji se stížnostmi na zdravotní péči. Vězněné osoby nejsou osvobozeny od povinnosti hradit regulační poplatky. Podle některých stížností, pokud vězni nemají peníze na zaplacení poplatku, není jim lékařská péče poskytnuta, což je v rozporu s právem na ochranu zdraví. Již v roce 2006 vznikl fond pro zdravotní účely, na který mohou přispívat příbuzní či známí odsouzeného. Osoba, které nemá kdo do fondu přispět, která není zaměstnaná a pobírá tedy jen sociální kapesné 100 Kč, skutečně může trpět nedostatkem financí na poskytnutí zdravotní péče. V některých případech jsou regulační poplatky vymáhány po vykonání trestu. Osoby si tak po propuštění často vedle dluhu, který vznikl v souvislosti s trestnou činností, odnášejí dluh spojený s náklady výkonu trestu a dluh za nezaplacené regulační poplatky. Český helsinský výbor považuje tuto zcela nepřijatelnou praxi za porušení čl. 31 Listiny základních práv a svobod.

Další nejčastější dotazy se týkají možnosti přeřazení osob do věznic, které jsou blíže jejich rodinám. Místo výkonu trestu odsouzeného závisí na tom, do jakého typu věznice jej soud zařadí. O umístění do konkrétní věznice však rozhoduje Vězeňská služba. Skutečně velké množství vězňů vykonává trest několik desítek až stovek kilometrů od svého domova. Tím je velmi ztížen či dokonce znemožněn pravidelný osobní kontakt s rodinou, který může být velkou podporou pro osobu ve výkonu trestu.

11. Z činnosti RUBIKON Centra

Každý rok opouští české věznice průměrně 13.200 osob. Z dlouholetých zkušeností RUBIKON Centra¹² vyplývá, že u většiny osob se kumuluje řada problémů, které jsou po propuštění nuceny řešit. Kriminální minulost s sebou nese vysoké riziko sociálního vyloučení a opětovné recidivy. I osoby, které jsou motivovány začlenit se zpět do společnosti a na trh práce a k trestné činnosti se již nevrátit, se musejí potýkat s řadou překážek. Nejčastější bariérou návratu na trh práce je především

¹¹ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. září 2011, sp. zn. 31 C 127/2010. Podobně též rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. září 2011, sp. zn. 31 C 176/2010.

¹² Od 4. června 2012 nese organizace Sdružení pro probaci a mediaci v justici nový oficiální název RUBIKON Centrum.

diskriminace spojená se záznamem v rejstříku trestů, který je pro mnoho zaměstnavatelů důvodem pro nepřijetí uchazeče do zaměstnání – ať už z důvodu požadavku bezúhonnosti v daném oboru, či z důvodu postoje zaměstnavatele k jeho odsouzení. První velké nasazení při hledání zaměstnání je po několika neúspěšných pokusech často vystřídáno pocity beznaděje a méněcennosti, které mohou vést k nelegálnímu či kriminálnímu způsobu získávání finančních prostředků nebo sociálnímu vyloučení. Dalším rizikovým faktorem je vysoká míra zadluženosti osob po VTOS, která vede k malé motivaci k vyhledání legálního zaměstnání – ocitají se totiž v situaci, kdy jim hrozí exekuce formou srážek ze mzdy (*zdroj: Analýza osob zadluženosti klientů ve VTOS, SPJ, 2012*).

Pobyt ve vězení má také negativní důsledky na chování a psychiku odsouzených: nereálné představy o životě za branou věznice, nesamostatnost, snížení schopnosti řešit životní situace a přizpůsobení se „klimatu“ vězeňského života (prisonizace). Pobyt ve vězení rovněž často vede k zpřetrhání sociálních vazeb jedince s rodinou a okolím. Rozpad sociálního zázemí a nezajištěné bydlení po propuštění z VTOS prohlubuje další existenční problémy. Ty pak společně se stigmatizací okolí mají negativní vliv na psychiku těchto osob.

RUBIKON Centrum svými aktivitami reaguje na výše uvedené problémy. Pro klienty ve věznicích realizuje například motivační programy, rekvalifikační kurzy, dílny k podpoře pracovních návyků a kurzy řešení zadluženosti. Na svobodě pak pro osoby s kriminální minulostí provozuje dluhové poradny v Praze a Ústí nad Labem či nabízí možnost individuální asistence v rámci tzv. mentoringu.

Policie

12. Generální inspekce bezpečnostních sborů

Dne 1. ledna 2012 nabyl účinnosti zákon o generální inspekci bezpečnostních sborů, tzv. GIBS, která má představovat nezávislý kontrolní orgán pro vyšetřování trestných činů policistů. Dosavadní činnost inspekce, která byla zařazena rovněž pod Ministerstvo vnitra, nepředstavovala záruku objektivního hodnocení. Takový názor zastává také Liga lidských práv, která se při své činnosti setkává s případy policejního násilí. Podle vyjádření Ligy Inspekce policie většinou případy odkládala, aniž by je řádně prošetřila.¹³

Oznamovatelé trestné činnosti policisty či poškození se setkávali s velmi stručným sdělením, že na základě provedeného šetření nebylo zjištěno, že by se policista trestného činu dopustil. Z vyrozumění však nebylo zřejmé, jak šetření probíhalo, a na základě chybějícího odůvodnění oznamovatel nezjistil, jaké postupy a hodnocení vedlo inspekci k takovému závěru.

Generální inspekce vyšetřuje trestnou činnost páchanou příslušníky či zaměstnanci Generální inspekce, Vězeňské služby České republiky a Celní správy České republiky. Ustavení nového inspekčního orgánu bez vazby na Ministerstvo vnitra je proto vítaným opatřením. Obsazení míst Generální inspekce z řad bývalých policistů inspekce však nebudí dojem „čistého štítu“ a snahy o vytvoření skutečně nezávislého postupu.

13. Útoky policistů

Vyskytují se případy, kdy dochází ze strany policie k projevům šikany, rasismu nebo verbálních a fyzických útoků. Obvyklá, ale také nebezpečná a snadno zneužitelná je skutečnost u činů, které spáchali policisté, že v rovině dokazování se fakticky jedná o tvrzení proti tvrzení, a pokud poškozený nemá svědka, pořízený záznam incidentu, případně lékařskou zprávu, prokázat policistovi vinu je nesnadné.

Zpráva, kterou přinesl časopis Respekt, uvádí, že za posledních pět let bylo v České republice obviněno tři tisíce lidí z trestného činu násilí proti úřední osobě, což je o mnoho víc než např. než v Německu (osmkrát méně), Rakousku (pětkrát méně) nebo v Portugalsku (šestkrát méně).¹⁴ Scénář u některých případů je podle obviněných takový, že se sami stali obětí útoku příslušníků z řad policie,

¹³ *Otevře nejvyšší státní zástupce odložené případy policejní brutality?* Dostupné z: <http://llp.cz/2011/01/otevre-nejvyssi-statni-zastupce-odlozene-pripady-policejni-brutality/>. *Zbití bezdomovce není trestný čin.* Dostupné z: <http://llp.cz/2011/01/zbiti-bezdomovce-neni-trestny-cin/>.

¹⁴ *Nový trik policejní šikany.* Respekt, č. 12, r. 2012.

kteřá je následně obvinila z trestného činu, aby fakticky oběti znemožnili bránit se. Podle Respektu dvě třetiny z patnácti náhodně vybraných a prověřených případů „napadení“ vyvolávají podezření, že se policie mstí osobám za občanské postoje. Téměř 100 % případů policie předává státnímu zástupci s návrhem na obžalobu. Neexistují však statistiky počtu osob, které byly za útok na úřední osobu obžalovány a odsouzeny. Dohledatelné nejsou ani podrobnosti případu, stručnou informaci o napadení mnohdy přinášejí pouze drobné zprávy regionálních médií, většinou přepisy policejních svodek. Neexistuje analýza, jakým způsobem policisté využívají svěřené pravomoci a jak probíhá jejich kontrola. Někteří policejní důstojníci pod slibem anonymity odhadují, že přibližně každé páté obvinění z útoku na policistu či strážníka ve skutečnosti zakrývá případ policejního násilí.

Evropský soud pro lidská práva v únoru 2012 rozhodl, že české orgány nedostatečně prošetřily okolnosti úmrtí muže v Brně v roce 2002, který vypadl z okna policejní služebny a na následky pádu zemřel. Podle policie muž spáchal sebevraždu a vyšetřování proto odložila. Evropský soud pro lidská práva uvedl, že naplnění principu podle čl. 2 – práva na život – bude dosaženo tehdy, pokud smluvní státy dostojí své povinnosti provést vyšetřování v případech úmrtí osoby na policejní stanici, které povede k odhalení a potrestání těch, kteří za úmrtí odpovídají. Tuto povinnost nelze splnit pouze tím, že stát poskytne náhradu vzniklé škody.

Pochybnosti budí okolnosti úmrtí muže v Děčíně v listopadu 2011. Mladý muž se schizofrenií prodělával záchvat agresivity, které míval často. Pro tentokrát se přivolaným zdravotníkům nepodařilo dát muži tisící injekci. Muž se s nožem zamkl v pokoji. Později se uklidnil a sám dveře odemkl, přivolání policisté jej přesto zpacifikovali. Z domu lékaři odnášeli tělo bezvládného muže, který později v nemocnici zemřel. Policejní inspekce případ prošetřila, žádné pochybení však neshledala. Český helsinský výbor je přesvědčen, že okolnosti smrti nebyly dostatečně objasněny.

Evropský soud pro lidská práva rozhodoval o případech, kdy osoba zemřela v době policejního zadržení. „Soud připomněl, že článek 2 Evropské úmluvy zabezpečující právo na život, patří mezi klíčová ustanovení Evropské úmluvy a že ve smyslu důležité ochrany, kterou tento článek poskytuje, je soud povinen podrobit stížnost týkající se zbavení života nejpečlivějšímu přezkumu (srov Cakici proti Turecku, 1999). V případě, že je určitá osoba na policejní stanici předvedená v dobrém zdravotním stavu a později je nalezena mrtvá, je povinností příslušného státu poskytnout důvěryhodné vysvětlení událostí, které vedly k úmrtí. V opačném případě je nutné považovat příslušné orgány za zodpovědné z porušení článku 2 Evropské úmluvy (srov podobně Selmouni proti Francii).“¹⁵

---

¹⁵ Prof. JUDr. Ján Svák, CSc. *Ochrana lidských práv (z pohledu judikatury a doktriny štrasburských orgánů ochrany práv*. II. rozšířené vydání. Eurokodex ve spolupráci s Bratislavskou vysokou školou.

14. Policejní zásahy při demonstracích

Policie tvrdě zasáhla 13. března 2011 v Novém Bydžově proti občanským aktivistům a signatářům výzvy "Nový Bydžov není sám", kteří s podporou Strany zelených a bývalého ministra pro lidská práva Michaela Kocába vyjadřovali nesouhlas s pochodem Dělnické strany sociální spravedlnosti, Autonomních nacionalistů a Národního odporu a jejich příznivců. Tato uskupení ve svých politických programech a veřejných projevech cíleně vyvolávají nenávisť vůči etnickým skupinám i dalším menšinám. Namísto toho, aby správní orgány či policie neonacistický pochod pro porušení shromažďovacího zákona rozpustila, použila velmi tvrdých donucovacích prostředků proti blokádě neonacistického pochodu. Nájedzy těžkooděnců na koních proti sedícím lidem, bití dlouhými obušky, dělobuchy a zajišťování osob. Český helsinský výbor kritizoval ministra vnitra Radka Johna, který na postupu policie neshledal pochybení.¹⁶

Podobný postoj zaujala policie dne 8. dubna 2011 v Krupce, kde se uskutečnil pochod Dělnické strany sociální spravedlnosti. Proti demonstraci pokojně protestovali občané hájící demokratické principy. Skupina několika osob pod vedením faráře Českobratrské církve evangelické a kněze místní obce Pravoslavní církve se v místě pochodu sešla ke společné modlitbě. Právo na náboženské shromáždění je rovnocenné právu na demonstraci.

Podle svědků a pořízené videonahrávky hlásali přívrženci krajní pravice slova hanobící etnickou příslušnost. Již to byl zákonný důvod pro rozpuštění shromáždění ze strany správních orgánů. Demonstranti také ohrožovali modlící se skupinu. Policie však neochránila náboženské shromáždění, které nepodléhá ohlašovací povinnosti, naopak proti němu neoprávněně zasáhla. Podle Českého helsinského výboru došlo pravděpodobně poprvé od nastolení demokratického řádu na přelomu let 1989/1990 k násilnému zásahu proti náboženskému shromáždění za účasti státního orgánu.¹⁷

Nepřiměřený byl podle Českého helsinského výboru také zásah policie proti loňským blokádám lidí, kteří protestovali proti kácení lesa na Šumavě. Někteří policisté se při vyvádění osob z lesa dopouštěli excesivního chování, použili i velmi bolestivých donucovacích prostředků, záměrně způsobovali bolest či pokládali neseného tvář do kaluže. Jeden z policistů záměrně a opakovaně dusil jednoho účastníka blokády přivázaného ke stromu, který se proto nemohl bránit, a sypal mu za krk mravence. Kromě názoru, že kácení nebylo prováděno v souladu se zákonem (chybějící povolení

¹⁶ Viz *Stanovisko - Nový Bydžov*. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2011031701>.

¹⁷ *Stanovisko k policejnímu zásahu v Krupce*. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2011042802>.

výjimky orgánu ochrany přírody a krajiny), Český helsinský výbor považuje postup policie za nepřiměřený a vzbuzují podezření, že někteří z řad policistů se dopustili nelidského či ponižující zacházení, které je v rozporu s Úmluvou proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, která je pro ČR závazná, a trestné podle Trestního zákoníku. Ačkoli Český helsinský výbor vyzval ke zjednání nápravy policejního zákroku, pochybení na straně policie nebylo shledáno.¹⁸

Situace na Šumavě měla dvě roviny. První se týká zákonnosti kácení, proti kterému lidé vystupovali, a které ochránce později označil za nezákonné.¹⁹ Druhou rovinou byly zásahy policie, které nejenže vzbuzovaly podezření o skutečném účelu kácení lesa, ale měly a stále mají důsledky v probíhajících trestních a správních řízeních proti účastníkům blokády.²⁰ Nezákonnost policejních zásahů konstatoval i Krajský soud v Plzni.

Jedni z účastníků blokády, manželé Čáповi, byli stíháni za násilí proti úřední osobě. Tohoto trestného činu se měli dopustit, když policie zajistila jejich dceru a odvážela ji na policejní stanici. Rodiče chtěli být přítomni úkonů policie vůči jejich dceři, došlo však k incidentu mezi nimi a policií. Policie se při tomto střetu podle názoru Českého helsinského výboru dopustila nezákonného zásahu. Incident se však stal předmětem trestního řízení manželů Čáповých, nikoli policistů, ačkoli Čáповi podali na policisty trestní oznámení. Dostatek důkazů vedl ke zproštění obžaloby manželů, kteří se podle Českého helsinského výboru rozhodně trestného činu nedopustili, od počátku tedy nebylo na místě trestní stíhání.²¹

---

¹⁸ Stanovisko ČHV k policejním zásahům v Národním parku Šumava. Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cisloclanku=2011080701>.

¹⁹ Kácení na Šumavě bylo nelegální, říká zástupkyně ombudsmana. Dostupné z: [http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/na-sumave-se-loni-kacelo-nelegalne-rika-zastupkyne-ombudsmana?sel_ids=1&ids\[x108a4ef92360b0e0af0eaaff81ecc680\]=1](http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/na-sumave-se-loni-kacelo-nelegalne-rika-zastupkyne-ombudsmana?sel_ids=1&ids[x108a4ef92360b0e0af0eaaff81ecc680]=1).

²⁰ Soud: zásahy policie na Šumavě byly nezákonné. Dostupné z: [http://hnutiduha.cz/zpravodajstvi/detail-zpravy/browse/7/article/soud-zasahy-policie-na-sumave-byly-protizakonne/?tx_ttnews\[backPid\]=6&cHash=2b3d8320f4](http://hnutiduha.cz/zpravodajstvi/detail-zpravy/browse/7/article/soud-zasahy-policie-na-sumave-byly-protizakonne/?tx_ttnews[backPid]=6&cHash=2b3d8320f4).

²¹ Stanovisko k trestnímu stíhání manželů Čáповých. Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cisloclanku=2012032001>.

Svoboda slova

15. Svoboda projevu a její postih

Svoboda slova patří k jednomu ze základních práv, na nichž je budována demokratická společnost. Garance svobody projevu a ochrana před zásahy do výkonu této svobody nabývají na zvláštním významu v zemích, které ve 20. století prošly totalitními režimy. Přesto nelze na svobodu projevu nahlížet absolutně, neomezeně. Listina základních práv a svobod chrání mj. důstojnost osoby, její čest a pověst, do které může projev jiné osoby zasáhnout. Garance svobody slova tedy neznamená, že člověk není za to, co a jak činí, zcela neodpovědný. Následnou odpovědnost za své jednání však nelze zaměňovat s předběžnou cenzurou. Listina základních práv a svobod ve svém čl. 17 odst. 4 umožňuje z uvedených důvodů svobodu projevu omezit: „*Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.*“. Podle Ústavního soudu „*omezení základních práv může být prováděno pouze v krajních případech. V této souvislosti je třeba připomenout, že svoboda projevu se nevztahuje pouze na informace a myšlenky, které jsou přijímány pozitivně nebo jsou považovány za neurážlivé nebo nedůležité, ale také na ty, které pohoršují, šokují nebo ruší*“.²²

Významnou dohru v roce 2012 mělo trestní stíhání Romana Týce a Romana Smetany. Oba muže spojuje obdobná věc. Oba byli odsouzeni za nekonvenční vyjádření názorů. Pomalovaná politická reklama na autobusu a vyměněná skla na semaforech pro chodce byly důvodem pro shledání viny. Podle Českého helsinského výboru však tímto postupem soudy porušily zásadu subsidiarity trestní represe, tzn. že normy trestního práva mají být použity teprve tehdy, když jiné právní prostředky ochrany neexistují nebo jsou nedostatečné. Zanedbatelné poškození majetku či jiná vzniklá hmotná škoda nemůže samo o sobě vézt k názoru, že ihned je nutné uplatnit prostředky trestního práva. Kritické projevy občanů a svobodomyšlná umělecká vyjádření nemají být předmětem trestní represe státu.²³ Eliška Wagnerová, dnes již bývalá soudkyně Ústavního soudu, považuje trestní postih obou mužů za chybná řešení, protože byla neproporcionální. Zásah do majetkového práva mohl být reparován způsobem, který by byl schopný zachovat politický a umělecký projev. Podle Elišky Wagnerové je rovněž důležitá okolnost, že u žádného z mužů nebyl dán úmysl někoho poškodit.²⁴

²² Nález Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2011, sp. zn. IV. ÚS 2011/10.

²³ Stanovisko k odsouzení Romana Týce a Romana Smetany. Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cisloclanku=2012022701>.

²⁴ JUDR. Eliška Wagnerová, Ph.D. tento názor uvedla na přednášce „Svoboda projevu v budoucí současnosti“, která se konala dne 15. května 2012 na půdě Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

16. Svoboda projevu a česká média

Česká média napomáhají měnit společenskou atmosféru k horšímu. Jde o nebezpečný trend, který se projevuje nejen v ČR. Média čím dál silněji ovlivňují veřejné mínění ve vztahu k Romům negativně. Činí tak nejčastěji těmito způsoby:

- Zveřejní zcela vymyšlenou zprávu o Romech.
- Zveřejní prohlášení veřejně činné osoby, nejčastěji politika, který na Romy verbálně zaútočí. Romům a pracovníkům nevládních organizací přitom nijak neumožní reagovat na toto prohlášení. (Například: Senátor Jaroslav Doubrava považuje za žádoucí, aby byla vláda připravena nasadit na Šluknovsku proti Romům armádu.)
- Média leckdy informují o konkrétním dění, například o střetech mezi lidmi z většinové a menšinové části společnosti, jednostranně: vydávají tvrzení někoho z většiny za pravdu, přičemž druhé straně, romské, slovo nedají.
- Novináři často paušalizují, nejčastěji v případě spáchání trestného činu jedincem hovoří o romské menšině jako celku. Například Deník.cz napsal o údajných trestných činech jednotlivců v Novém Bydžově toto: *„Situace v Novém Bydžově eskalovala loni na podzim poté, co tu došlo k několika přepadením a znásilnění mladé ženy romskou menšinou.“*
- Většina médií průběžně informuje v souvislosti s kriminalitou spáchanou Romy a uvádějí jejich etnickou příslušnost, ačkoli u kriminality páchané příslušníky většinového obyvatelstva etnicitu neuvádějí. Etnicita pachatelů by se neměla uvádět vůbec, pokud k tomu není dán zvláštní důvod.
- Používají ve vztahu k Romům výrazy, které se běžně užívají pejorativně, například: „nedotknutelný“, „nepřizpůsobivý“, „cikán“. A dost často i v souvislosti s negativním děním. Například: „Nulová tolerance nepřizpůsobivým“, „Varnsdorf má problémy s vyhláškou, která měla zamezit řádění nepřizpůsobivých obyvatel.“ (Česká televize!), „Vandas radí vládě: Na nepřizpůsobivé tvrdě“. I výraz „Rom“ je používán nejčastěji s negativním děním, jelikož média o Romech informují pozitivně velmi málo.

Nejčastěji či nejsilněji mění společenskou atmosféru k horšímu, k větší nesnášenlivosti, tato média: TV Nova, Parlamentní listy.cz, Novinky.cz, TV Prima, Deník.cz, ČTK, Česká televize, iDnes.cz a bulvární deníky Blesk a Aha!. Dva příklady:

Parlamentní listy

Server Parlamentní listy.cz (PL) přišel se zcela vymyšlenou zprávou o romské politické straně, kterou „okradl pokladník“.²⁵ Tu napsal Václav Prokůpek, před tím kandidát krajně pravicové Dělnické strany ve volbách.²⁶ Zprávu o romském pokladníkovi převzala většina médií bez jakéhokoli ověřování. Některá se za to omluvila poté, kdy server Romea.cz zjistil, že šlo o kachnu. Analytici posléze upozornili na to, že Parlamentní listy vydaly více takových smyšlených zpráv o Romech.

Televize Nova

V říjnu 2011 se v Ústí nad Labem střetli Romové se dvěma Čechy.²⁷ TV Nova o tom přinesla jednostrannou informaci – podala tvrzení Čechů jako pravdu, aniž by se alespoň snažila získat vyjádření z druhé strany. Ale hlavně vůbec neinformovala o předcházejícím incidentu. Střetu předcházela útok zainteresovaných Čechů na Romy.

20. dubna 2012 odvysílala Nova zprávu redaktora Ivana Berky o přepadení mladé dívky v Liberci Romy.²⁸ V této zprávě krom jiného redaktor říkal toto: „V Liberci je to poprvé, kdy Romové zaútočili na mladou dívku. Dva ji drželi, třetí nožem nebo žiletkou řezal do věcí, které měla na sobě ... Měla různé řezné rány na krku, na horních i dolních končetinách.“ Zpráva vzbudila na severu Čech silné protiromské nálady. Redaktor ji založil čistě na dívčině tvrzení, aniž by si je dál jakkoli ověřoval. Jak se ukázalo, dívka si to vymyslela. Nova přitom věděla, že se nelze ve zpravodajství stoprocentně opřít o výpověď (údajně) napadené, protože takových smyšlených případů bylo do té doby známo více.

Totéž předvedly TV Nova, TV Prima (a téměř všechna další média) s následujícím smyšleným přepadením – patnáctiletý chlapec z Břeclavi tvrdil, že jej přepadli Romové. V důsledku tohoto přepadení přišel o ledvinu, podtrhoval mediální obraz tohoto případu. Média to opět bez ověřování podala coby pravdu. Břeclavané kvůli tomu uspořádali společně s extremisty protiromskou demonstraci. Chlapec byl posléze pod tíhou argumentů nucen přiznat, že si to celé vymyslel.

---

²⁵ *Parlamentní listy vypustily zprávu o okradení Evropské romské strany. Je to kachna, kterou převzala média?* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/parlamentni-listy-vypustily-zpravu-o-okradeni-evropske-romske-strany-je-to-kachna-ktou-prevzala-media#.TODVKd-CyJ0.facebook>.

²⁶ *Protiromské články na Parlamentních listech píše i Václav Prokůpek, kandidát DSSS ve volbách.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/protiromske-clanky-na-parlamentnich-listech-pise-i-vaclav-prokupek-kandidat-dsss-ve-volbach>.

²⁷ *Češi, vyzbrojeni mačetami a noži, útočili na Romy. Potvrdila to místostarostka Neštěmic. Večer znovu zaútočili, Romové se bránili.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/cesi-vyzbrojeni-macetami-a-nozi-utocili-na-romy-potvrdila-to-mistostarostka-nestemic-vecer-znovu-zautocili-romove-se-branili>.

²⁸ *V Liberci našli pořezanou dívku (15)! Zloději se jí pomstili za to, že u sebe neměla peníze.* Dostupné z: <http://tn.nova.cz/zpravy/cernakronika/v-liberci-nasli-porezanou-divku-nasilnici-je-chteli-okrast-ale-nic-u-sebe-nemela.html>.

Sociální zabezpečení

17. Vládní reformy a zvyšující se chudoba v České republice

Pokračující vládní škrty v sociální oblasti a přetrvávající sociální a ekonomické problémy se výrazně podepisují na situaci mnoha lidí. Ačkoli vláda konečně prvně od roku 2007 navýšila částky životního a existenčního minima, narůstá počet osob, které žijí v chudobě nebo se blíží hranici chudoby. Podle ochránce sociální systém nefunguje a situace zejména rodin s dětmi a seniorů se zhoršuje.²⁹ Podle vyjádření Akčního spolku nezaměstnaných pravicové vlády ničí sociální systém vybudovaný v 90. let a důsledky se již projevují v nepříznivém trendu vývoje chudoby.³⁰

Šetření Českého statistického úřadu přineslo výsledky týkající se příjmů a životních podmínek českých domácností v roce 2011. Příjmy pod hranicí životního minima mělo celkem 152.297 domácností, což představuje nárůst o více jak 15 tis. domácností (3,6 %). Míra chudoby domácností činila 9,8 %, chudobou tedy bylo ohroženo přes 1 022 tis. obyvatel. Od roku 2010 tedy přibýlo téměř 86 tis. osob žijících v domácnostech s příjmem pod hranicí chudoby, která pro rok 2011 činila 113.040 Kč. Míra chudoby vzrostla a nejvíce se dotýká osob žijících v domácnostech nezaměstnaných (ze 41,2 % na 46,4 %) a osob žijících v domácnostech se 3 a více závislými dětmi (z 20,9 % na 24,5 %). Ačkoli míra chudoby se mírně snížila u neúplných rodin s alespoň jedním závislým dítětem, stále je velmi vysoká (z 37,7 % na 36,3 %). Chudoba se stále více týká žen než mužů (u žen z 10 % na 10,7 %, u mužů z 8 % na 8,9 %). Z hlediska věku jsou pak nejvíce ohroženy děti do 17 let věku (z 14,3 % na 15,2 %). Mnohem vyšší je počet osob žijících těsně nad hranicí chudoby, tedy s příjmy do výše 131.880 Kč. Jedná se o počet 1,7 mil. obyvatel, což představuje 16,6 % populace. Nejvíce jsou ohroženi nezaměstnaní (57,1 %), neúplné rodiny s alespoň jedním závislým dítětem (49 %) a jednotlivci starší 65 let (46,2 %).

V loňském roce se nárůst cen nejvíce dotkl oblastí týkajících se základních potřeb domácností, tj. v oblasti výživy (nejvíce pečivo, sezónní ovoce a zelenina), bydlení (energie, regulované nájemné, vodné a stočné apod.) a dopravy. Čisté příjmy domácností přitom rostly jen minimálně, popřípadě stagnovaly a velká část domácností nadále omezovala svá vydání za zbytné druhy zboží a služeb.³¹ Průměrná hrubá měsíční nominální mzda dosáhla v roce 2011 výše 24.319 Kč, reálná mzda však

²⁹ *Sociální reforma pohledem ombudsmana*. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/socialni-reforma-pohledem-ombudsmana/>.

³⁰ Více viz *Stav sociálního systému po reformě*. Dostupné z: <http://www.akcnispolek.estranky.cz/clanky/analzy-a-media/stav-socialniho-systemu-po-reforme.html>.

³¹ *Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v roce 2011 a predikce na další období*. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12924>.

vzrostla jen o 0,3 %. Jednalo se o nejnižší nárůst reálné mzdy od roku 2000. Dvě třetiny z celkového počtu zaměstnanců přítom na úroveň průměrné mzdy nedosáhne.

18. Veřejná služba

Počátkem nového roku vstoupila v účinnost novela zákona o zaměstnanosti a zákona o pomoci v hmotné nouzi, která mj. upravila podmínky výkonu veřejné služby. Osoba, která je evidována na úřadu práce, ale nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti, může pobírat příspěvek na živobytí v částce životního minima, pokud vykonává veřejnou službu. Novelou ust. § 30 odst. 2 písm. d) došlo k rozšíření počtu osob, které budou muset veřejnou službu vykonat, a ke zpřísnění podmínek pro její výkon. Nově je osoba povinna vykonávat veřejnou službu v rozsahu až 20 hodin týdně (doposud nejvýše 20 hodin měsíčně) v případě, že je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 2 měsíce. Veřejná služba je přitom vykonávána zdarma. Pokud uchazeč odmítne službu vykonávat, bude vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání, přijde o podporu v nezaměstnanosti, případně o dávky pomoci v hmotné nouzi a do evidence se může přihlásit až po uplynutí 6 měsíců od vyřazení.

Pokud uchazeči úřad práce nařídí veřejnou službu vykonávat, časové rozpětí se rovná polovičnímu úvazku, za který ovšem pracující nedostane zapláceno. Navíc čas strávený výkonem služby brání uchazeči efektivně hledat vhodné zaměstnání.

Úprava podmínek výkonu veřejné služby je podle našeho názoru porušením Listiny základních práv a svobod a mezinárodních lidskoprávních dokumentů, jimiž je Česká republika vázána. Konkrétně se jedná o porušení čl. 9 Listiny, zákazu nucených prací, čl. 28 Listiny, práva na spravedlivou odměnu, a čl. 30 Listiny, práva na pomoc v hmotné nouzi. Uchazeči jsou pod hrozbou vyřazení z evidence úřadu práce nuceni vykonávat službu srovnatelnou s polovičním úvazkem zaměstnance bez nároku na mzdu. Na tyto případy nelze aplikovat výjimky, které Listina v čl. 9 odst. 2 vymezuje.³²

Podle zákona je možné uchazeči uložit také výkon veřejně prospěšných prací, ty jsou však, ačkoli v minimální výši, placeny. Je zřejmé, že mnoho obcí raději využije institutu veřejné služby, za

---

³² Čl. 9 Listiny základních práv a svobod

(1) Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.

(2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na:

a) práce ukládané podle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody,

b) vojenskou službu nebo jinou službu stanovenou zákonem namísto povinné vojenské služby,

c) službu vyžadovanou na základě zákona v případě živelních pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty,

d) jednání uložené zákonem pro ochranu života, zdraví nebo práv druhých.

kteřou nebudou muset osobě zaplatit. Novela je důkazem arogance státu k uplatňování ústavně zaručeného práva na hmotné zabezpečení. Skupina 45 poslanců napadla novou úpravu institutu veřejné služby u Ústavního soudu.³³ Akční spolek nezaměstnaných vytvořil analýzu k veřejné službě, která má sloužit také jako příspěvek k podané ústavní stížnosti.³⁴

19. Docházka nezaměstnaných

Již několik měsíců je spuštěn systém Docházky nezaměstnaných, tzv. DONEZ, jehož účelem je podle Ministerstva práce a sociálních věcí omezení výkonu nelegálního zaměstnávání. Systém spočívá v pravidelné docházce nezaměstnaných na kontaktní místa, kterými jsou pobočky pošty. Ačkoli je tato kontrola limitována maximální tříměsíční lhůtou, nezaměstnaní docházejí na poštu dvakrát až třikrát týdně. Na poště však nedochází ke zprostředkování práce, nezaměstnaní se pouze ohlašují. I nepatrné zpoždění může být důvodem pro vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání, pokud se nejedná o vážný důvod, a tím k povinnosti osoby platit si zdravotní pojištění. Lidé, kteří jsou vyzváni k této docházce, nemají nárok na proplácení jízdních nákladů, které mohou dosahovat až několik stovek korun měsíčně. Uchazeči přichází také o čas, který by mohli využívat mnohem efektivněji k vyhledávání práce a přípravě k povolání.

Systém má řadu podstatných vad. Kontrolu nelegálního zaměstnávání od nového roku vykonávají inspektoráty práce, a nikoli úřady práce, nejsou tedy k provádění kontroly oprávněny a postupují nad rámec své pravomoci. Nejsou jasně nastavena kritéria, podle kterých jsou do systému jednotlivé osoby zařazovány. Podle zjištění ochránce jde většinou o osoby starší 50 let.³⁵ Na kontaktních místech nedochází ke zprostředkování práce. Český helsinský výbor považuje systém DONEZ za šikanozní opatření Ministerstva práce a sociálních věcí, které neřeší problematiku nelegálního zaměstnávání, ale vytěsňuje osoby z přístupu k sociálnímu zabezpečení. Podle ochránce je tato praktika v rozporu se zákonem o zaměstnanosti i s Listinou základních práv a svobod a požaduje její zrušení.³⁶

---

³³ *ÚS obdržel návrh skupiny poslanců na zrušení řady zákonů ze sociální oblasti.* Dostupné z: <http://www.concourt.cz/clanek/6136>.

³⁴ *Veřejná služba porušuje Listinu základních lidských práv a svobod.* Dostupné z: <http://www.akcnispolek.estranky.cz/clanky/dokumenty-asn/verejna-sluzba-porusuje-listinu-zakladnich-lidskych-prav-a-svobod.html>.

³⁵ *Jaromír Drábek: Rozhovor v pořadu Partie (Prima Family).* Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12911>.

³⁶ *Zpráva za 1. čtvrtletí roku 2012.* Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>.

Ministerstvo uvedlo, že od října 2011 do března 2012 bylo za služby spojené s docházkou uchazečů o zaměstnání na kontaktní místo veřejné správy vynaloženo přes 44 mil.Kč.³⁷ Podle informací Akčního spolku nezaměstnaných by za dva roky činnosti projektu, kterým má projít celkem 170.000 nezaměstnaných, měla Česká pošta obdržet 233 mil. Kč.³⁸

20. Potírání práce na černo

Nelegální zaměstnávání se ministerstvo rozhodlo řešit také zvýšením maximální hranice pokut pro osoby, které se do nelegální práce zapojují. Lidem, kteří se nechají zaměstnat na černo, nově od inspektorátu práce hrozí pokuty až do 100 tis. Kč. To je desetinásobně vyšší pokuta, než jakou bylo možno uložit do roku 2011. Zákon umožňuje výrazným způsobem postihovat také osoby, které se do práce na černo nezapojují dobrovolně, ale z prostého důvodu, že nemohou najít zaměstnání na pracovní smlouvu. Raději podstupují riziko nezákonnosti svého jednání, než aby se spoléhali na nespolehlivý systém státní podpory. Skutečnost, že výkon práce bez uzavřené pracovní smlouvy znamená absenci ochrany zaměstnance podle pracovněprávních předpisů, nasvědčuje i podezření, že podnět k zaměstnávání na černo vzejde spíše od zaměstnavatele, který ušetří na povinných odvodech za zaměstnance. Také se rozmáhají praktiky, kdy zaměstnavatel hledá pouze osoby se živnostenským listem, ostatní zájemci nemají šanci práci získat. V době, ve které panuje obava o získání a udržení zaměstnání, jsou nezaměstnaní nuceni uzavírat nevýhodné quasi pracovní vztahy.

21. Posílení agentur práce

Novelou zákona o zaměstnanosti byla zavedena možnost sdíleného zprostředkování zaměstnání. Stát tím umožňuje postupné převádění úkolů úřadů práce v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti na agentury práce a honorování agentur za jejich činnost. Za každého uchazeče o zaměstnání, kterému bude agentura práce zprostředkovávat zaměstnání, obdrží agentury 5.000 Kč, za umístění uchazeče do pracovního poměru na dobu neurčitou dalších 1.250 Kč a za setrvání umístěného uchazeče v tomto úvazku po dobu nejméně 6 měsíců 500 Kč. Vláda argumentuje nutností škrtnů v sociální oblasti, přitom výraznou sumu peněz převádí do soukromého sektoru, čímž fakticky privatizuje činnost úřadů práce.

---

³⁷ Odpověď na žádost adresovanou Ministerstvu práce a sociální věcí. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12855/vi_30437-2012.pdf.

³⁸ *DONEZ aneb Drábkův Obchod s NEZaměstnanými*. Dostupné z: <http://www.akcnispolek.estranky.cz/clanky/analyzy-a-media/donez-aneb-drabkuv-obchod-s-nezamestnanymi.html>.

22. Doplatek na bydlení

Výplata doplatku na bydlení, dávky v hmotné nouzi, je nově časově limitována. Doplatek na bydlení náleží nejdéle po dobu 7 let v období posledních 10 let. Omezení se nevztahuje např. na osoby zdravotně postižené, kterým byl poskytnut příspěvek na úpravu bytu, nebo na osoby starší 70 let, na rodiny s dětmi však výjimka nedopadá. Ochránce vystoupil proti časovému omezení, nicméně podařilo se mu pouze prodloužit lhůtu z původně navrhovaných 5 let na 7. Podle ochránce je poskytování dávek součástí ústavně zaručeného práva na pomoc v hmotné nouzi, které nemůže být osobám ohroženým sociálním vyloučením odepřeno, zejména za situace, kdy stále neexistuje platná úprava systému sociálního bydlení.

Doplatek na bydlení se potýká s dalším problémem, který se týká možnosti využití zvláštního příjemce dávky. Doplatek na bydlení může být vyplácen přímo pronajímateli. Účelem tohoto institutu je snižování pravděpodobnosti vzniku dluhu na nájemném. Systém výplaty dávek však začal být zneužíván podnikavci, kteří na inkasování dávek profitují. Objevily se totiž případy, kdy osoba levně pořídí nemovitost, vytvoří z ní ubytovnu a následně do ní sestěhuje sociálně slabé osoby. Tito lidé mnohdy nemají příležitost nalézt si vhodnějšího typ bydlení. Nájem v ubytovnách přitom převyšují tržní výši nájemného v lokalitě. Jakmile nájemníci získají nárok na výplatu doplatku na bydlení, obec jej vyplácí přímo majiteli nemovitosti, který tak na účet veřejných rozpočtů získává nemalý zisk.³⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí zareagovalo zastropováním výše doplatku na bydlení. Problém předraženého nájemného však řešen není.

Ubytování přitom musejí respektovat pravidla ubytovny, která jsou mnohdy nezákonná (např. povolování návštěv). Kritizovaná je dále skutečnost, že ačkoli ubytovny představují přechodný typ bydlení, jednotlivci i rodiny s dětmi takto žijí i několik let. Obce postrádají koncepci sociálního bydlení. Doposud nebyl přijat zákon o sociálním bydlení, ačkoli na tento závažný nedostatek opakovaně několik let upozorňují nevládní organizace i ochránce.

23. Státní podpora rodin s dětmi

V loňském roce Parlament projednával mnoho návrhů legislativních změn, které se výrazně dotýkají příjmové stránky rodin. Schváleno bylo úplné zrušení rodičovského příspěvku na zdravotně postižené děti do 7 let věku. Někteří rodiče si však nebudou moci dovolit zajištění péči o dítě doma a stát tak nastavil bariéru pro podporu transformace sociálních služeb. Od počátku roku 2011 rodiny

---

³⁹ *Ubytovny pro chudé: stále výnosný byznys*. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/ubytovny-pro-chude-stale-vynosny-byznys>.

s dětmi postihlo zrušení sociálního příplatku. Pouze zdravotní postižení v rodině umožňovalo výplatu dávky. Novelou č. 366/2001 Sb. však došlo k ukončení výplaty sociálního příplatku i pro tyto rodiny, ačkoli původní plán z roku 2010 počítal s jeho výplatou ještě v roce 2012. Porodné od roku 2011 náleží pouze ženám za první porozené dítě a se zohledněním příjmové situace rodiny. Souběh všech těchto vládních opatření citelně snižuje příjmy na straně rodin, které se propadají do hmotné nouze.

24. Nová agenda úřadů práce

Od nového roku došlo k převedení agendy sociálních dávek z obecních úřadů na úřady práce, současně byl spuštěn nový softwarový systém pro výplatu dávek. Organizační změna však nebyla dostatečně připravena, ačkoli od počátku na tento fakt obce nebo úřady práce upozorňovaly. V lednu a v únoru proto docházelo ke zpožděním s výplatami dávek. Pracovníci úřadů práce museli nastoupit do práce i o víkendech. Do svízelné situace se tak dostaly tisíce lidí, kteří neměli peníze k úhradě základních životních potřeb, v některých případech jim proto vznikaly dluhy na neuhrazené pohledávce (např. nájemném) nebo si museli vzít půjčky. Ministr Jaromír Drábek existenci problémů, o kterých bylo slyšet ze všech koutů republiky, odmítal. Lidem, kterých se zpoždění dotklo, ani zaměstnancům úřadů práce, kteří pracovali přesčas, se za selhání neomluvil.

Ochránce zaznamenal početnou skupinu podnětů, které se týkaly stížností na opožděnou výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi. Za největší potenciální riziko nového systému přitom považuje skutečnost, že nynější agendu na úřadech práce zajišťuje podstatně menší množství zaměstnanců, než v době, kdy ji zajišťovaly obce. Zaměstnanci kanceláře ochránce při návštěvách krajských poboček zjistili, že agendu nepojistných sociálních dávek zpracovávalo cca 30 – 40 % zaměstnanců ve srovnání se stavem před 1. lednem 2012.⁴⁰

---

⁴⁰ *Sociální reforma - poznatky z praxe veřejného ochránce práv.* Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/zpravy-ocinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>.

Zdravotnictví

25. Zákonná úprava zdravotnické reformy

Dne 1. dubna 2012 nabyly účinnosti zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách a zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, jako součást tzv. druhé reformy zdravotnictví. Poslanecká sněmovna schválila předpisy na své schůzi dne 6. listopadu 2011, na které přehlasovala zamítavá usnesení Senátu.⁴¹ Senát rozhodl na základě zamítavého doporučení Ústavně-právního výboru Senátu a Výboru pro zdravotnictví a sociální politiku. Skupina 45 poslanců podala ústavní stížnost proti tomuto a mnoha jiným zákonům, ve které napadá průběh legislativního procesu při přijímání zákonů Poslaneckou sněmovnou a rozpor obsahu napadených zákonů s ústavním pořádkem a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách.⁴²

Dílejší pozitiva přijatých úprav jsou právo dítěte, které pobývá ve zdravotnickém zařízení, na nepřetržitou přítomnost zákonných zástupců, právo osoby znát jména členů nezávislé odborné komise, která může být ustanovena v řízení o stížnosti proti postupu poskytovatele při poskytování zdravotních služeb nebo proti činnostem souvisejícím se zdravotními službami, nebo účast otce dítěte při porodu, která nově nepodléhá poplatku.

26. Zdravotní péče

Stěžejní úpravou reformy představuje zákon o zdravotních službách, který vzbudil velkou míru nevole jak na straně laické, tak i odborné veřejnosti. Zákon nahradil úpravu z roku 1966 (zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu) a jeho navazující předpisy. Problematický je již samotný název předpisu, který upřednostňuje slovní spojení zdravotní služby před zdravotní péčí. Český helsinský výbor již ve své loňské Zprávě o stavu lidských práv označil tento krok jako potvrzení pokračující tendence o komercializaci zdravotnictví. Zdravotní péče přestává být prioritou, na které stojí princip zdravotnictví, je považována pouze za jeden z druhů poskytovaných zdravotních služeb.

Podle dosavadní právní úpravy se výkon zdravotní péče řídil principem tzv. *lege artis*, který skýtal záruky kvalitního zdravotnictví zejména na straně pacienta. Nová právní úprava zavádí institut náležité odborné úrovně, definované v ust. § 4 odst. 5: „*Náležitou odbornou úrovní se rozumí*

⁴¹ Zákon o zdravotnické záchranné službě Senát vrátil s pozměňovacími návrhy. Legislativní proces přijímání zákona o zdravotních službách Poslaneckou sněmovnou. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=405&O=6>. Hlasování o zákonu o zdravotních službách v Senátu. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasa?O=8&S=12&T=183>.

⁴² ÚS obdržel návrh skupiny poslanců na zrušení řady zákonů ze sociální oblasti. Ústavní soud České republiky. Dostupné z: <http://www.concourt.cz/clanek/6136>.

poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti.“ Zvýrazněná část definice však relativizuje pojetí poskytované zdravotní péče. Zákon v žádném ustanovení nevymezuje, do jaké míry je nutno respektovat individualitu pacienta a co je vlastně tou individualitou myšleno, jaké podmínky mají být konkrétně zohledněny a jaké objektivní možnosti je třeba vzít v úvahu, zejména v podmínkách konkrétních zdravotnických zařízení. Zákon nemůže být příliš kazuistický, nemůže být však ani příliš vágní, zejména v otázce natolik citlivé, jako je poskytování zdravotní péče. Co je však důležitější, odpovědnost za výkon zdravotní péče vždy ponесou jednotlivé nemocnice a jednotliví lékaři. Pokud lékaři budou chtít poskytnout „kvalitnější“ péči, než jakou „doporučuje“ ministerstvo, možná se tím vystavují riziku, že jim pojišťovny tuto péči neproplatí.

27. Poplatky a nadstandard ve zdravotnictví

Ministerstvo zdravotnictví pokračuje ve své reformě a zvyšuje regulační poplatky a zavádí tzv. dvojí standard zdravotní péče. Proti novele zákona o veřejném zdravotním pojištění (č. 48/1997 Sb.) se postavila vládní opozice a podala Ústavnímu soudu stížnost pro rozpor napadených ustanovení s ústavou a mezinárodními úmluvami, jimiž je Česká republika vázána.⁴³ Ministr Leoš Heger prohlásil, že pokud Ústavní soud poplatky a nadstandard nezruší, je připraven pokračovat a rozšířit poplatky a nadstandardní péči.

Úprava regulačních poplatků se konkrétně týká zvýšení platby za pobyt v nemocnici z dosavadních 60 na 100 Kč za den. Platba přitom není limitována maximální výší poplatku či délkou hospitalizace. Proti zvýšení poplatku protestovali Svaz pacientů, veřejnost nebo občanské iniciativy, kriticky se vyjádřil také ochránce.⁴⁴ Zvýšení poplatků a záměr o jejich rozšíření je další z asociálních opatření současné vlády, která nejvíce dopadají na chudé obyvatele, starší lidi a zdravotně postižené osoby. Zavedením nadstandardů došlo k popření rovného přístupu pacientů ke zdravotní péči, která je za současného vyloučení postupu lege artis vymezena nejasně definovanými standardy.

Poslední demonstrací, že kvalitní zdravotní péče je zde pro bohaté, je doporučený postup ministerstva při výběru poplatku za lékaře. Pacient má podle nového zákona o zdravotních službách právo vybrat si poskytovatele zdravotní péče, výběr lékaře však už může podléhat zpoplatnění do výše 5.000 Kč, u přednosta či primáře až do 15.000 Kč. Platba za lékaře vzbuzuje otázku, zda uvedeným

⁴³ *Poslanci napadli u Ústavního soudu zdravotnickou reformu.* Ústavní soud České republiky. Dostupné z: <http://concourt.cz/clanek/6045>.

⁴⁴ *Ombudsman kritizuje stovku za den v nemocnici.* Česká televize. Dostupné z: <http://www.ceskatelivize.cz/ct24/domaci/121525-ombudsman-kritizuje-stovku-za-den-v-nemocnici/>.

doporučením nedochází k legalizaci postupu, který byl dříve označován za korupční. Nemocnice mohou získat fakticky dvě platby za jeden provedený úkon, tzn. za poskytnutí zdravotní péče z veřejného pojištění a za volbu lékaře přímo od pacienta.

28. Národní zdravotnický informační systém

Zákon o zdravotních službách nově zavádí možnost vytvořit národní zdravotnický informační systém, tzv. NZIS. Nejedná se o pouhé vzájemné propojení dosud existujících registrů, ale také o rozšíření stávajících a vytváření nových databází či propojení s registry spravovanými Ministerstvem vnitra nebo Policií České republiky. Zejména se jedná o národní zdravotní systémy.

Národní informační systém bude pracovat s obrovským objemem dat. Podle ust. § 70 odst. 2 zákona jsou předávány osobní údaje pro zpracování v Národním zdravotnickém informačním systému bez souhlasu osoby, které se týkají. Těmito osobními údaji jsou informace související se zdravotním stavem pacienta ve vztahu k onemocnění a jeho léčbě, např. údaje sociodemografické a diagnostické, osobní, rodinná a pracovní anamnéza. Jejich výčet je však uvozen neblaze proslulými slůvkem *zejména*, což znamená, že do systému se prakticky může dostat jakýkoli osobní údaj, aniž by zpracovatel musel získat pacientův souhlas. Příloha k zákonu sice vymezuje národní zdravotní registry, kterých je celkem 10, a osobní údaje jimi zpracovávány. Nicméně ust. § 70 odst. 2 není limitováno předáním údajů pouze do národních zdravotních registrů, osobní údaje mohou být zpracovány v jiném segmentu národního informačního systému. Stát tímto nepřiměřeně zasáhl do práv osob, která garantuje Listina základních práv a svobod, zejména do práva na nedotknutelnost soukromí (čl. 7 odst. 1) a práva na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě (čl. 10 odst. 3). Právo každého na ochranu soukromí ve vztahu k informacím o svém zdraví zaručuje Úmluva o lidských právech a biomedicíně (čl. 10 odst. 1), kterou je Česká republika vázána.⁴⁵

Podle stanoviska občanského sdružení Iuridicum Remedium Ministerstvo zdravotnictví v zákoně jasně nedefinovalo účel vedení jednotlivých registrů. Zpracování osobních údajů pacienta pak u většiny zdravotních registrů považuje za bezdůvodné, dobu jejich uchovávání za nepřiměřenou a podle sdružení není ani jednoznačně stanoveno, které subjekty budou oprávněny data zpracovávat.⁴⁶

⁴⁵ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny.

⁴⁶ Iuridicum Remedium zpracovalo stanovisko týkající se nové úpravy zdravotních registrů, které mj. sloužilo jako *amicus curiae brief* pro řízení před Ústavním soudem pod sp. zn. Pl. ÚS 1/12. Dostupné z: http://www.slidilove.cz/sites/default/files/registry-stanovisko_iure_13-03-2012.pdf.

29. Omezovací prostředky

Zákon o zdravotních službách nově definoval druhy tzv. omezovacích prostředků. Zdravotnická zařízení nadále mohou užívat síťových lůžek jako jednoho ze způsobů omezení volného pohybu pacienta. Ministerstvo vložilo do nového zákona opatření, které kritizoval např. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (dále jen „CPT“) již při návštěvě České republiky v roce 2002. CPT doporučil co nejdříve ukončit praxi používání síťových lůžek.

V lednu letošního roku zemřela pacientka psychiatrické léčebny v Dobřanech na Plzeňsku oběšením v síťovém lůžku. Jedná se o další případ úmrtí pacienta v síťovém lůžku, v roce 2006 zemřela pacientka psychiatrické léčebny v Bohnicích. Zákon o sociálních službách z roku 2006 již neumožňuje používání síťových lůžek v zařízeních sociálních služeb.

30. Zaopatření dítěte v dětských domovech do 3 let věku

Kojenecké ústavy jsou od účinnosti zákona o zdravotních službách považovány za dětské domovy pro děti do 3 let věku. Nově je osobám, které mají vyživovací povinnosti k dítěti, uložena povinnost, aby přispívaly poskytovateli na úhradu zaopatření dítěte umístěného v dětském domově pro děti do 3 let věku a popřípadě též na úhradu jeho průvodce. Příspěvek se sice podle zákona snižuje na rozdíl prokazaného příjmu a součtu životního minima osoby povinné výživou a osob s ní společně posuzovaných a částky potřebné na úhradu normativních nákladů na bydlení. Pokud se však stále setkáváme s případy, kdy jsou děti z rodin odebírány z důvodu nedobré sociální či bytové situace, která je velmi úzce napojena na finanční možnosti rodiny, stát tímto klade další překážku rodině, namísto poskytnutí adekvátní podpory. Výši a způsob úhrady příspěvku stanoví prováděcí právní předpis – vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 56/2012 Sb.⁴⁷

31. Chirurgické kastrace

Česká republika je poslední evropskou zemí, kde se ve větší míře provádějí chirurgické kastrace sexuálních delikventů. Ačkoli CPT opakovaně Českou republiku vyzval k ukončení této praxe, zákon o specifických zdravotních službách s jejich prováděním nadále počítá. K provedení kastrace je potřebný písemný souhlas pacienta. Mnoho osob však může v podstoupení kastrace vidět jedinou možnost, jak dosáhnout propuštění, takže o dobrovolnosti a svobodném rozhodnutí lze mít

---

⁴⁷ Výše příspěvku je odstupňována podle věku dítěte, částka je stanovena denní sazbou: Do 1 roku věku dítěte 45,- Kč, od 1 roku do 3 let věku 50,- Kč, od 3 let věku 55,- Kč. Průvodce dítěte platí 150,- Kč. Bude-li chtít matka být se svým dvouletým dítětem po dobu 30 dnů v dětském domově, zaplatí příspěvek v celkové výši 6.000 Kč.

pochybnosti. V úvahu připadají již jiné možnosti léčby, které jsou považovány za minimálně stejně účinné jako chirurgické kastrace. Chirurgické kastrace představují ponižující a v současné době ne zcela nezbytný způsob léčby.

32. Sterilizace

Vítanou úpravu přináší zákon o specifických zdravotních službách, který ve svých ustanoveních § 12 až 16 nastavuje zákonný rámec pro provádění sterilizací. Zákon upravuje dva druhy sterilizací, sterilizace prováděné ze zdravotních důvodů a sterilizace z jiných než zdravotních důvodů.⁴⁸ Zákon ukládá ošetřujícímu lékaři povinnost, aby před provedením sterilizace podal pacientovi informaci o povaze zdravotního výkonu, jeho trvalých následcích a možných rizicích. Informace musí lékař poskytnout před svědkem, který je zdravotnickým pracovníkem, popřípadě před dalším svědkem podle výběru pacienta. Mezi podáním informace a udělením souhlasu musí být přiměřená lhůta. Zákon stanoví v případě sterilizací ze zdravotních důvodů minimálně 7 denní lhůtu, v případě sterilizaci z jiných než zdravotních důvodů lhůtu minimálně 14 dnů. K samotnému provedení sterilizace musí pacient nebo zákonný zástupce pacienta udělit bezprostředně před započítáním zákroku písemný souhlas. Pacienti bez plné způsobilosti k právním úkonům mohou podstoupit sterilizaci pouze ze zdravotních důvodů, na základě písemného souhlasu zákonného zástupce, kladného stanoviska odborné komise a souhlasu soudu.

---

⁴⁸ Z jiných než zdravotních důvodů může lékař sterilizaci provést po dovršení věku 21 let pacienta, na základě jeho písemné žádosti, která je součástí zdravotnické dokumentace, a za předpokladu, nebrání-li provedení závažné zdravotní důvody.

Trestné činy páchané z nenávisti. *Hatecrime, hatespeech.*

33. Nenávistné trestné činy

Podstata nenávistných trestných činů spočívá v jejich motivu. Jedná se o činy, které směřují vůči osobě, skupině osob či objektům, které jsou podle konkrétního znaku (i domněle) přiřazeny k vymezené sociální skupině. Definičním znakem může být rasa, etnická či národnostní příslušnost, sexuální orientace, věk nebo náboženské vyznání. „*Násilí z nenávisti proto není jen dokonaným trestným činem, fyzickým násilím. Násilí z nenávisti je také neustálým šířavým pocitem ohrožení kvůli identitě, která se nedá změnit.*“⁴⁹ Ačkoli nenávistné trestné činy jsou hojně spojovány s příslušníky pravicového extremismu, pachatelé jsou často lidé, kteří konají trestnou činnost z „pouhé“ rasistické nenávisti, kteří nejsou nikde organizováni.

34. Pravicový extremismus v České republice

Rok 2011 se vyznačoval nejen vyšší aktivitou krajně pravicové scény, ale rovněž eskalací nenávistných postojů z řad široké společnosti zejména vůči romskému obyvatelstvu. Silně negativistické nálady pramení ze současné ekonomické a sociální krize, z níž obyvatelé obviňují nejen politické představitele, ale viníky hledají rovněž mezi Romy nebo cizinci.

Stagnaci pravicové scény v roce 2010 vystřídalo její posílení v roce 2011. Významně se na aktivizaci a šíření krajně pravicových názorů podílí internet. Sociální sítě, blogy a diskuse často zcela otevřeně podněcují k nenávisti vůči skupině osob. Zpráva o extremismu za rok 2011 zpracovaná Ministerstvem vnitra zaznamenala celkem 123 akcí krajní pravice (tj. shromáždění, koncerty, schůze či spontánní akce, včetně násilných), což představuje nárůst více jak o polovinu oproti roku 2010 (80 akcí). Přesto Zpráva hovoří o útlumu činnosti pravicově extremistické sféry, která prý není jednotná, a vztahy mezi jednotlivými skupinami jsou komplikované. Na rozporuplnost předkládaných informací upozornilo občanské sdružení ROMEA, podle kterého je krajní pravice aktivnější než dříve a stále více je vázána na DSSS a Dělnickou mládež. Dochází tedy k její centralizaci, a ne rozvolnění, jak uvádí Zpráva o extremismu.⁵⁰

⁴⁹ Martin Šimáček: *Život s „černou sviní“*. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/martin-simacek-zivot-s-cernou-svini>.

⁵⁰ Více viz *Ministerstvo vnitra: Krajní pravice je v útlumu. Přitom stoupl počet jejich akcí*. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/ministerstvo-vnitra-krajni-pravice-je-v-utlumu-pritom-stoupl-pocet-jejich-akci>. DSSS získala v komunálních volbách v Krupce v září 2011 dva mandáty do zastupitelstva. Více viz *DSSS posílila v Krupce na dva mandáty. Volby se možná budou znovu opakovat kvůli údajnému kupčení s hlasy*. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/dsss-posilila-v-krupce-na-dva-mandat-y-volby-se-mozna-budou-znovu-opakovat-kvuli-udajnemu-kupceni-s-hlasy>.

Krajně pravicová sféra začala zneužívat zejména protiromských nálad ve společnosti. Svá vystoupení směřovala do oblastí, které vykazují sociální problémy a v nichž žije mnoho romských obyvatel - oblasti jsou označovány jako sociálně vyloučené. Političtí představitelé se výrazněji nedistancovali a neodmítli zneužití sociálního napětí ze strany pravicových extremistů, někteří sami navrhuji jednoznačně rasistická řešení a snaží se na citlivém problému získat voličské hlasy.⁵¹

Krajní pravice otevřeně hovoří a pracuje s označením tzv. nepřizpůsobivých obyvatel. Tento dehonestující pojem převzala česká media jako standardní označení Romů žijících ve vyloučených lokalitách.⁵² Romové jsou z pohledu krajní pravice spojováni s určitým druhem trestné činnosti. Svá prohlášení opírá o jednoduchá populistická hesla spočívající zejména v označování konkrétních viníků dnešní situace, či důmyslněji propracovanou kritiku státu v boji proti korupci. Odrazovým můstkem akcí krajní pravice byly ohlašované útoky Romů vůči členům většinové společnosti, u nichž se však v mnohých případech nedokázalo prokázat, že by se oznámený trestný čin stal, objevovaly se dokonce zcela smyšlené zprávy útočící vůči romské minoritě (více viz kapitola Svoboda slova). Posilující tendence mají svůj předpoklad, na podzim tohoto roku se konají volby do Senátu a do zastupitelstev krajů. Tomáš Vandas, předseda DSSS a hlavní představitel pravicové scény, v březnu 2012 oznámil svůj záměr kandidovat na prezidenta republiky.

Objem trestné činnosti extremistických skupin ve srovnání s roky 2009 a 2010 mírně klesl, podle Zprávy o extremismu MV ovšem kvalitativně narůstá násilná trestná činnost s extremistickým podtextem. Za rok 2011 bylo zaevidováno celkem 238 takových trestných činů. Trestná činnost páchaná z nenávisti je nejčastěji zaměřena na osoby odlišné rasy nebo etnické příslušnosti, oběťmi se stávají ale i staří lidé, osoby s odlišnou sexuální orientací, lidé bez přístřeší, osoby zdravotně handicapované, sociálně slabé či se jedná o příslušníky různých subkultur. Podstatnou část tvoří také kriminalita neoznámená či neodhalená, jedná se o tzv. latentní kriminalitu. Důvodem neoznámení trestného činu přitom bývá strach z pomsty, nedůvěra nebo špatné zkušenosti při vymáhání svých práv před státními orgány. Vysoké procento nenahlášených trestných činů jsou útoky směřující vůči LGBT komunitě.

---

⁵¹ František Ryba, předseda politického hnutí Severočeši.cz, které je zastoupeno také v Senátu, prohlásil, že část Romů, kteří se nepřiblíží životu majoritní společnosti, musí žít v ghettech. Více viz *Šluknovsko je ve varu – a proměňuje Českou politiku*. Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/24272>, podobně viz *Předseda uskupení Severočeši.cz: Zachovejme ghetta, integrace Romů je nesmysl*. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/predseda-uskupeni-severocesii-cz-zachovejme-ghetta-integrace-romu-je-nesmysl>.

⁵² Anna Šabatová a Petr Uhl zaslali Radě pro rozhlasové a televizní vysílání dopis se žádostí, aby se Rada zabývala užíváním pojmu nepřizpůsobiví stran českých médií, neboť „označení „nepřizpůsobiví“ plní roli klíčového pojmu předsudečného anticiganistického diskursu“. Znění dopisu a odpověď České televize, dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cisloclanku=2011120602>. *Romské osobnosti odsuzují užívání výrazu "nepřizpůsobiví" v médiích a kritizují vedoucího právního oddělení ČT Michala Heldenburga*. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/romske-osobnosti-odsuzuji-uzivani-vyrazu-neprizpusobivi-v-mediich-a-kritizuji-vedouciho-pravniho-oddeleni-ct-michala>.

Nově Zpráva o extremismu informuje o trestné činnosti páchané z nenávisti vůči Romům. Z policejních statistik vyplývá, že z 238 trestných činů s extremistickým podtextem jich bylo 69 namířeno proti Romům. Podle některých názorů je však toto číslo ve skutečnosti vyšší. Statistiky evidují 18 trestných činů s antisemitským motivem. Statistiky ovšem neevidují, kolik trestných činů bylo spáchaných např. vůči LGBT minoritě nebo lidem žijícím na ulici. Rovněž se nedozvíme poměr pachatelů, kteří patří mezi aktivní přívržence extremismu a těch, kteří násilné jednání spáchali bez vazby na extremistické skupiny.

35. Násilné nenávistné útoky

Ačkoli podle statistik nejčetnější skupinu trestných činů tvoří podpora a propagace hnutí směřující k potlačení práv a svobod osob zejména z důvodu rasového a etnického, mezi nejzávažnější trestné činy páchané z nenávisti patří fyzické útoky proti životu a zdraví osob.

Ve sledovaném období došlo k dalším žhářským útokům směřujícím vůči Romům. Jedním z nich je žhářský útok v obci Býchory. V noci z 10. na 11. července 2011 pochodovala skupina osob obcí Býchory a vykřikovala rasistická hesla. Následně jeden muž vhodil do bytu obývaného romskou rodinou zapálenou pochodně. K újmě na zdraví našťastí nedošlo, oheň se podařilo včas uhasit. Podle zjištění serveru ROMEA se rodina, vůči níž byl trestný čin namířen, z obce odstěhovala.⁵³ Podezřelé byly čtyři osoby ve věku 20 až 25 let z pokusu těžkého ublížení na zdraví s rasovým motivem. Jeden z obviněných mužů se několik dnů před útokem podílel na organizaci koncertu ultrapravicových skupin v nedaleké obci Velký Osek. V prosinci 2011 policie ukončila vyšetřování a v lednu letošního roku státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Praze podala proti čtveřici mužů obžalobu.

Velmi závažná je okolnost, že obžalovanými z tohoto nenávistného útoku jsou mladí lidé. Zpráva o extremismu uvádí, že za rok 2011 byl konkrétně v jihočeském kraji zaznamenán nárůst počtu nacionalistů ve věku 15 – 18 let. Závažná trestná činnost u tak mladých pachatelů vede k jednoznačnému závěru, že je nutné posílit preventivní programy směřující zejména mezi mladou generaci osob.

Další ze žhářských útoků se odehrál v Krtech na Rakovnicku v noci dne 10. srpna 2011. Neznámý pachatel vhodil zápalnou láhev do ložnice domu obývaného Romy, kde v tu chvíli spali mladí rodiče a jejich dítě. Oheň byl rychle uhašen, muž utrpěl popáleniny druhého stupně. Útok se stal v obci, která má přes 100 obyvatel a ve které napadená rodina neměla s nikým problémy. Případ

---

⁵³ Více viz *Vyšetřování žhářského útoku na Romy v Býchorech pokračuje. Vyšetřovatelé si vyžádali odborné posudky.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/vysetrovani-zharskeho-utoku-na-romy-v-bychorech-pokracuje-vysetrovatele-si-vyzadali-odborne-posudky>.

policie vyšetřovala jako pokus o trestný čin těžkého ublížení na zdraví. Policie případ v lednu 2012 odložila, neboť se jí nepodařilo zjistit dostatek skutečností opravňujících k zahájení trestního stíhání.

Dne 30. července 2011 došlo k napadení skupiny Romů v Nýrsku. Podle obžaloby dva muži ve věku 20 a 23 let, vyzbrojeni baseballovou pálkou, nejprve slovně napadli skupinu dětí. Na jejich adresu padaly rasistické nadávky, obžalovaní jim také vyhrožovali smrtí. Následně napadli jednoho muže, kterému přiběhli na pomoc členové rodiny. Obžalovaní, kteří měli rodině rasisticky nadávat, vyhrožovat likvidací a vypálením domu, tvrdí, že sami byli terčem napadení ze strany Romů. Obžaloba muže viní z násilí proti skupině obyvatel s rasovým podtextem. Původně bylo obviněno i pět členů napadené rodiny z výtržnictví, po stížnosti zpracované právníkem občanského sdružení In IUSTITIA státní zastupitelství postoupilo věc přestupkové komisi. Případ je nyní před soudem. Opět se jedná o velmi mladé pachatele závažné trestné činnosti.

Vyšetřování tzv. mačetového útoku v Boru ze srpna 2011 objasnilo, že za napadením ze strany Romů nestál rasistický motiv, jak zpočátku média prezentovala. Neexistence rasového motivu však neospravedlňuje způsob, jakým byl čin proveden.⁵⁴ Neakceptovatelný je útok také podle vyjádření obhájkyň obviněných, JUDr. Kláry Samkové, která dne 17. ledna 2012 převzala obhajobu útočnicků. Klára Samková se obává pokusu o exemplární potrestání pachatelů ze strany státních orgánů bez ohledu na to, co se ve skutečnosti odehrálo.⁵⁵ Napadení však vyvolalo vlnu nenávisti vůči Romům a bylo jedním ze spouštěčů demonstrací na Šluknovsku. Na tomto případě byl zcela jednoznačně demonstrován princip kolektivní viny.

Pokračování mělo v roce 2011 trestní stíhání čelních představitelů zrušené Dělnické strany Tomáše Vandase, Michala Glase, Petra Kotába, Jiřího Štěpánka, Michaely Dupové a Martina Zbely za projevy pronesené při prvomájovém pochodu v Brně v roce 2009. Odsouzeni byli již v listopadu 2010, kdy Městský soud v Brně udělil podmíněné tresty odnětí svobody, čtyřem obviněným také peněžitě

---

⁵⁴ Více viz *František Kostlán: Napadení mačetami nelze omluvit ničím. Jaké jsou příčiny vzrůstu násilí*. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/frantisek-kostlan-napadeni-macetami-nelze-omluvit-nicim-jake-jsou-priciny-vzrustu-nasilii>, nebo *Drahomír Radek Horváth: Je třeba důrazný distanc od útoku mačetami*. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/drahomir-radek-horvath-je-treba-durazny-distanc-od-utoku-macetami>. I přes podobná vyjádření případu zneužili extremisté a neonacisté, rovněž jako v případě Romy napadeného Patrika v dubnu roku 2010 v Krupce. Útok na dítě romské organizace odsoudily, ROMEA také nabídla právní pomoc rodině či dětskému domovu, viz *Mladistvý Rom dostal za napadení chlapce v Krupce maximální trest 10 let*. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/mladistvy-rom-dostal-za-napadeni-chlapce-v-krupce-maximalni-trest-10-let>.

⁵⁵ Klára Samková vytvořila skupinu dobrovolníků, především studentů Právnické fakulty Univerzity Karlovy, kteří budou na věci spolupracovat. Způsob obhajoby se následně dostal do šetření kontrolní rady Advokátní komory. Více viz *Advokátní komora prověří, jak chce Samková hájit mačetové útočnický*. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=7973>.

Dne 3. dubna 2012 byla Klára Samková usnesením Okresního soudu v Liberci vyloučena z obhajoby obviněných. Proti tomuto usnesení advokátka podala stížnost, kterou spojila s návrhem na vyloučení Krajského státního zastupitelství v Liberci, Okresního soudu v Liberci a Krajského soudu v Ústí nad Labem pro podjatost.

tresty. Poslední rozhodnutí Krajského soudu z ledna 2012 vedlo ke zrušení peněžitých trestů, podmíněné odsouzení však ponechalo. Soudy shledaly, že se obžalovaní svými výroky dotkli menšin žijících v České republice, zejména Romů a Vietnamců.

Projevům zla a nenávisti, které útočí na základní lidské hodnoty a demokracii samotnou, se stát musí bánit. V nutných případech také omezením základních práv, a to dokonce práva na osobní svobodu, podotkl Ústavní soud, který dne 28. listopadu 2011 zamítl ústavní stížnost šestice osob.⁵⁶ Ústavní soud neshledal pochybení na straně obecných soudů, které stěžovatele odsoudily za propagaci nenávistného, rasistického a xenofobního hnutí, které směřuje proti základním právům a svobodám, nezříká se použití násilí, hlásá zášť vůči Romům, Židům nebo homosexuálům a podkopává demokracii. Podle Ústavního soudu „*přes nepochybnost garance základních práv (včetně svobody projevu a práva shromažďovacího) pro každého, je právem i povinností demokratického státu přiměřenými prostředky bránit sebe sama i společnost, kterou reprezentuje, proti destruktivním útokům ze strany těch hnutí a jednotlivců, jež popírají a zpochybňují (a už tím byt' i jen plíživě likvidují) základní demokratické hodnoty.*“ Trestného činu se stěžovatelé dopustili v průběhu shromáždění pravicově extremistické organizace Národního odporu v Brně dne 1. května 2007. Pět osob bylo odsouzeno k trestu odnětí svobody, jedné osobě byla uložena podmínka.

36. Kybernetická kriminalita

Znepokojivé je vzrůstající množství nenávistných projevů v prostředí internetu. Neděje se tak pouze ze strany jedinců hlásících se k extremistickým či neonacistickým uskupením, ale rovněž ze strany běžných uživatelů. Uživatelé sociálních sítí, diskusí a blogů vystupují s rasistickými a xenofobními postoji, někteří možná také s vědomím vlastní anonymity a nepostižitelnosti. Cíleně namířené vzkazy, které vyvolávají u společnosti pocit kolektivní odpovědnosti a za viníka společenského klimatu označují vymezené skupiny obyvatel, vedou k nutnosti dostatečného nastavení a uplatňování systematických a preventivních opatření. Česká republika doposud neratifikovala Úmluvu Rady Evropy o kyberkriminalitě.

V květnu 2011 Obvodní soud pro Prahu 5 podmíněně potrestal internetového diskutéra, který vyhrožoval smrtí administrátorovi fóra iDnes.cz a také jeho synovi. Jedná se zřejmě o první a přelomové rozhodnutí v otázce trestního postihu za vyhrožování a nesnášenlivé projevy na internetu.⁵⁷

⁵⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2011, sp. zn. IV. ÚS 2011/10.

⁵⁷ *Internetový diskutér vyhrožoval správci fór smrtí. U soudu dostal podmínku.* Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-51815180-internetovy-diskuter-vyhrozoval-spravci-for-smrti-u-soudu-dostal-podminku>.

37. Nepřijatelná námitka podjatosti

Námitku podjatosti, kterou vznesl advokát Petr Kočí proti soudnímu znalci Michalu Mazlovi v trestním řízení v prosinci 2011, projednávala Kontrolní rada České advokátní komory na podnět několika advokátů a dospěla k závěru, že na Petra Kočího bude podána kárná žaloba.⁵⁸ Petr Kočí, který obhájí Lucii Šlégrovou za projevy neonacismu před Okresním soudem v Mostě, vinil znalce z podjatosti kvůli údajnému židovskému původu, který dovozoval z příjmení znalce. Michal Mazel následně rezignoval na pozici soudního znalce. Způsob obhajoby lze označit za nedůstojný a nepřijatelný v demokratickém právním státě. Český helsinský výbor je přesvědčen, že dovozovat práva či povinnosti osoby na základě jejího rasového původu musí být jednoznačně odmítnuto.

---

⁵⁸ Více viz *Stanovisko představenstva České advokátní komory ve věci advokáta, který vznesl námitku podjatosti soudního znalce kvůli jeho židovskému původu*. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=7873>. Dále také *Kárná žaloba na JUDr. P. Kočího, Ph.D.* Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=8407>.

Postavení Romů v České republice

38. Negativní pohled společnosti

Postavení Romů v České republice se za poslední léta oslabuje. Respektive se zostřuje pohled na romskou menšinu.⁵⁹ Výrazný podíl na současném stavu leží v neřešení několik desítek let existujícího problému vyčleňování romské populace a fakticky nefungující koncepce, která by účinně přispívala k přístupu Romů ke vzdělání, zaměstnání a bydlení. Paradoxně dnes slyšíme názory nejen krajně pravicově smýšlejících politiků hovořících o problémech Romů obecně, ale i politiků hlavních politických stran. Přitom většina Romů se snaží žít a žije běžným životem, přesto se stávají terčem různých nevráživostí, neochoty, diskriminace, fyzických i verbálních útoků. Komisař Rady Evropy pro lidská práva ve své zprávě o návštěvě České republiky v roce 2010 vyzval české úřady k přijetí opatření, která budou účinně řešit a eliminovat rasistické a stigmatizující diskuse namířené proti Romům, vedené v politické sféře i v médiích.⁶⁰ Ve společnosti totiž zaznívají názory směřující ke kolektivní odpovědnosti, které je třeba jednoznačně odmítnout. Identita Romů ve společnosti je tak podstatně narušena.

Podle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 se v České republice hlásí k romské národnosti 5.199 lidí. Ve srovnání s rokem 2001 jde o propad o více jak polovinu, oproti roku 1991 je počet šestkrát nižší. V kombinaci s jinou národností se k romské přihlásilo přes 13 tis. lidí, z toho nejvíce spolu s českou národností. Podle českých právních předpisů orgány veřejné správy nesmí vést evidenci příslušníků národnostních menšin, skutečný počet Romů žijících v České republice je tak založen na kvalifikovaných odhadech, podle kterých se jedná o počet mezi 150 – 200 tis. obyvateli.⁶¹ Důvody nepřihlášení se k romské národnosti mohou spočívat ve strachu z protiromských postojů společnosti, ale také v sebeidentifikaci osob, tedy že sami Romové se cítí být spíše Čechy.⁶²

---

⁵⁹ Podle údajů Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR z dubna 2011, 53 % respondentů hodnotilo soužití romské populace s ostatními obyvateli v České republice jako špatné, dalších 28 % dotázaných jej označilo za velmi špatné. Výsledky z dubna 2012 ukazují, že poměr osob, které soužití považují za velmi špatné, se zvýšil na 40 %. Za špatný pak stav označilo 42 % lidí. Výsledky dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101155s_ov110524.pdf, http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101283s_ov120514.pdf.

⁶⁰ *Report by Thomas Hammarberg, Commissioner for Human Rights of the Council of Europe, following his visit to the Czech Republic from 17 to 19 November 2010.* Dostupné z: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1754217>.

⁶¹ Údaje uvedené ve Zprávě o stavu romské menšiny v České republice za rok 2010. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-ceske-republice-za-rok-2010-88326/>.

⁶² „Romové se cítí být současně Čechy, proto se nehlásili tak často k romské národnosti“, uvádí Kumar Vishwanathan. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/romove-se-citi-byt-soucasne-cechy-proto-se-nehlasili-tak-casto-k-romske-narodnosti-mini-kumar-vishwanathan>.

39. Diskriminace Romů

Romové jsou pravděpodobně nejčastějším terčem projevů diskriminace a rasismu ve všech myslitelných oblastech, tj. v přístupu ke vzdělání, zaměstnání, službám (zejména bydlení), zdravotní péči, nebo ve vězeňství.

Za zřejmě nejzávažnější lze považovat stále pokračující segregaci romských dětí v systému základního vzdělávání. Snaha o předcházení sociálního vyloučení přitom bezprostředně souvisí právě s úrovní dosaženého vzdělání. Získané vzdělání se následně odráží také na míře zaměstnanosti. Kritika vysokého počtu romských dětí v praktických školách a neřešení tohoto problému přichází ze strany národních i mezinárodních organizací. Své znepokojení vyjádřil také Komisař Rady Evropy pro lidská práva, který vyzval státní orgány k posílení opatření, která zajistí účast romských dětí v systému předškolního vzdělávání a účast pedagogických asistentů všude tam, kde jsou potřební. Evropský soud pro lidská práva již v roce 2007 označil zařazování romských dětí do praktických škol za nepřímou diskriminaci.⁶³ Snahy o zavádění inkluzivních hodnot do systému základního vzdělávání, které byly promítnuty do *Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání* schváleného vládou v roce 2010, byly s nástupem Josefa Dobeše do funkce ministra školství, mládeže a tělovýchovy zastaveny.

Podle vyjádření Martina Šimáčka, ředitele Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách (dále jen „Agentura“), téměř třetina romských dětí navštěvuje praktické školy. Problém segregace se však týká také základních škol či jejich tříd: „*Pokud se v některé běžné základce přehoupne počet romských dětí před 20 – 25 %, rodiče ostatních dětí je začnou houfně odhlašovat ze školy a vodí je do jiných.*“⁶⁴ Ochránce na konci roku 2011 přistoupil ke sběru neadresných etnických dat žáků, kteří navštěvují základní školy praktické. Výzkum potvrdil již dříve vyslovené odhady o více jak třetinovém zastoupení romských dětí na praktických školách, přestože podíl Romů v populaci se pohybuje mezi 1,4 – 2,8 % obyvatel. Podle ochránce se jedná o nepřímou diskriminaci romských dětí v přístupu ke vzdělání.⁶⁵

Neméně závažný je přístup Romů k bydlení. Na území České republiky se podle údajů dostupných z roku 2006 nachází přes 300 sociálně vyloučených lokalit, současné odhady hovoří až o 400 lokalitách, přitom 30 – 40 z nich lze považovat za ghetta. V sociálně vyloučených lokalitách žije přes 80 tis. obyvatel, až tři čtvrtiny počtu této populace přitom tvoří Romové. Vytváření sociálně

⁶³ D. H. a ostatní proti České republice ze dne 13. listopadu 2007, stížnost č. 57325/00.

⁶⁴ Martin Šimáček: *Život s „černou svíní“*. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/martin-simacek-zivot-s-cernou-svini>.

⁶⁵ *Výzkum potvrdil nepřímou diskriminaci romských žáků*. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/vyzkum-potvrdil-nepřímou-diskriminaci-romskych-zaku/>.

vyločených enkláv je přitom podle mnohých důsledkem nedobrovolného sestěhovávání Romů na okraj měst a regionů. Zejména nebezpečné jsou oblasti, které se v důsledku vysoké míry nezaměstnanosti vyznačují některými sociálně patologickými jevy, jako jsou lichva, chudoba, obchod s drogami, slabá školní docházka u dětí nebo zvýšená kriminalita. Sociálně vyloučené lokality se vyznačují prostorovou, sociální, ekonomickou i kulturní izolací.

Problém v současné době představují ubytovny. Výše nájemného v některých ubytovnách se pohybuje nad úroveň tržního nájemného v obci, a to i několikanásobně. Ubytovny, které nabízejí pokoje bez vlastní kuchyně a sociálního zařízení, nemají platbu nastavenou podle velikosti užívaného prostoru, ale podle počtu ubytovaných osob. Do ubytoven se však stěhují Romové, kteří z důvodu diskriminace na trhu s byty mají velmi nízkou šanci dostat se do nájemního vztahu. Vlastníci ubytoven, z nichž některé se nacházejí ve zdevastovaném stavu, inkasují nepřiměřené platby také z veřejných rozpočtů, neboť část sociálních dávek (doplatek na bydlení) může být vyplácen přímo na účet vlastníka nebo provozovatele nemovitosti.

Diskriminace Romů na volném trhu s byty přetrvává a problém spíše narůstá. Romové ucházející se o pronájem či koupi bytu jsou vyloučeni z řad žadatelů pro svou národnost, nikoli na základě svých skutečných možností. Odmítnutí přichází ze strany samotného vlastníka bytu či ze strany ostatních obyvatel obytného domu. Tyto osoby pak musejí přijmout nevýhodné a nevyhovující prostředí k bydlení, aby se neocitly na ulici. Neodpovídající podmínky k bydlení však v některých případech vedou k odebírání dětí z rodin a jejich umístění do ústavní péče.

Velké části Romů se týká vysoká míra nezaměstnanosti, která je často dlouhodobá a opakující se. Důvody mohou spočívat v nedostatečné kvalitaci uchazeče. Pokud však dítě navštěvuje praktickou školu, je velmi nízká pravděpodobnost, že dalším vzděláním potřebnou kvalifikaci získá. Etnická příslušnost je nejčastějším důvodem diskriminace Romů na trhu práce. Závažná je situace obyvatel sociálně vyloučených lokalit, kde se míra nezaměstnanosti pohybuje v rozmezí 70 – 100 %. Podle Agentury se jedná dokonce o 90 – 100 % nezaměstnanost.⁶⁶

40. Romské děti v dětských domovech

Výzkum zaměřující se na postavení romských dětí v systému sociálně-právní ochrany dětí v České republice, který v roce 2010 provedlo Evropské centrum pro práva Romů, přineslo následující

⁶⁶ „Průměrný měsíční příjem, kterého dosahují zaměstnaní Romové, je o 58 % nižší v ČR než u majoritní populace. Zároveň však studie dokládá, že Romové, kteří dosáhli vyššího stupně vzdělání, mohou očekávat vyšší příjmy ze zaměstnání a to až o 110 %.“, informuje Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2010. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-ceske-republice-za-rok-2010-88326/>.

zjištění.⁶⁷ Až 30 % dětí žijících v kojeneckých ústavech a domovech pro děti do 3 let věku jsou Romové, ačkoli romské děti tvoří pouhých 3 % populace dětí ve věku do tří let v České republice. Podle neoficiálních odborných odhadů se podíl romských dětí ve všech zařízeních ústavní péče pohybuje mezi 30 – 60 %. Romské děti se přitom do náhradní rodinné péče nedostávají v takové míře jako neromské děti, nízká je také míra návratnosti romských dětí do vlastních rodin. U některých dětí dochází ke ztrátě romské identity, jejíž rozvoj není ze strany zařízení dostatečně nebo vůbec podporován. Romské děti jsou v některých případech vystaveny etnické diskriminaci a otevřenému rasismu.

41. Nepokoje na Šluknovsku

Podzim roku 2011 byl ve Šluknovském výběžku doprovázen celkem 12 demonstracemi proti obyvatelům žijícím v sociálním vyloučení. Protesty byly jednoznačně namířeny proti romské populaci. Většina demonstrací byla iniciována obyvateli jednotlivých obcí ve Šluknovském výběžku. Na demonstracích lidé projevovali velkou nenávist namířenou vůči Romům.⁶⁸ Mnozí Romové přitom mezi demonstrujícími spatřili své přátele či známé. Na demonstracích se rovněž snažila přizívit krajní pravice. Hlásaná nenávist přitom může být pouhým krokem k páchanému násilí.⁶⁹

Romské obyvatele během těchto protestů přímo na místě podporovali členové a členky z iniciativy *Nenávist není řešení* a další lidé, kteří se připojili k podpoře místních Romů. Iniciativa vznikla krátce po vypuknutí antiromských nepokojů na Šluknovsku. Členové iniciativy, i před svým vznikem, aktivně podporovali romské obyvatele v napjaté situaci přímo v centru nenávistných projevů například v Novém Bydžově, Krupce, Brně, Novém Boru, Varnsdorfu, Rotavě nebo ve Vimperku. Iniciativa také v souvislosti s demonstrací ve Varnsdorfu dne 24. září 2011 připravila pro místní děti mezinárodní dětský den. Policie během demonstrací obyvatelům ubytoven v podstatě nařizovala uzavřít se v ubytovnách a neumožňovala jim pohyb ven z ubytoven s odkazem na bezpečnostní rizika. V důsledku takového opatření místní Romové nedostali možnost vyjádřit svůj vlastní názor.

---

⁶⁷ *Doživotní trest: Romské děti v ústavní péči v České republice.* Dostupné z: <http://www.errc.org/article/do%C5%BEivotni-trest-romske-d%C4%9Bti-v-ustavni-pe%C4%8Di-v-%C4%8Ceske-republice/3943>. Údaje o etnicitě dětí umístěných v zařízeních ústavní péče jsou dostupné pouze u dětí do 3 let věku.

⁶⁸ Dne 14. září 2011 byla vládě předána tzv. šluknovská výzva k systémovému řešení sociálně vyloučených lokalit, kterou na základě iniciace Nadace Michaela Kocába signovaly několik neziskových organizací a jednotlivců. Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cisloclanku=2011090901>.

⁶⁹ Evropské centrum pro práva Romů, Amnesty International a iniciativa *Nenávist není řešení* zaslali dne 1. března 2012 vládě dopis, ve kterém ji vyzývají k činnosti v souvislosti s pokračováním násilných projevů směřujících vůči Romům. *ERRC a Amnesty International žádají českou vládu, aby zamezila násilí páchanému na Romech.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/errc-a-amnesty-international-zadaji-ceskou-vladu-aby-zamezila-nasili-pachaneho-na-romech>.

42. Strategie boje proti sociálnímu vyloučení

Vláda v září 2011 schválila *Strategii boje proti sociálnímu vyloučení*. Koncepční materiál je rozdělen do šesti kapitol: bezpečnost; bydlení; sociální služby, rodina a zdraví; vzdělávání; zaměstnanost a dávkové systémy; regionální rozvoj. Problémem koncepce však je, že jednotlivé kapitoly nejsou zpracovány na stejné úrovni, což může mít vliv na jejich vzájemnou provázanost a v konečném důsledku na faktické naplňování celé koncepce. Strategie rovněž měla vznikat s vědomím omezených finančních prostředků a nedostatečné politické vůle, což se rovněž promítlo do finálního znění koncepce. Zpracovatelem definitivní verze koncepce a předkladatelem vládě byl Martin Šimáček, ředitel Agentury. Přestože je ve Strategii i mnoho pozitivních opatření a cílů, nejsou zdá se implementována.

Agentura ukončila po třech letech činnosti v červnu 2011 spolupráci se šesti obcemi, základní doba pro spolupráci Agentury a obcí je totiž nastavena na tři roky. Již počátkem roku 2011 však Agentura okamžitě ukončila činnost s Holešovem z důvodu segregáčnických praktik města vůči svým obyvatelům. Na konci ledna 2012 pak Agentura oznámila konec své činnosti v Chomutově a Duchcově z důvodu faktické nespolupráce ze strany těchto obcí.

Práva dětí

43. Transformace systému péče o ohrožené děti

Transformace a sjednocení systému péče o ohrožené děti je proces směřující ke snížení počtu dětí ve všech typech ústavní péče, zlepšení preventivní práce s rodinami nebo zlepšení spolupráce jednotlivých resortů. V lednu roku 2009 vláda schválila *Návrh opatření k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti – základní principy*, na něž navázalo přijetí *Národního akčního plánu k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011*. Národní akční plán vymezil klíčové aktivity nutné pro zvýšení kvality práce s ohroženými dětmi a rodinami v oblastech: analýza systému práce s ohroženými dětmi a rodinami, síť služeb pro ohrožené děti a rodiny, kvalita práce s ohroženými dětmi a rodinami, řízení systému péče o ohrožené děti a rodiny, financování systému péče o ohrožené děti.

V lednu roku 2012 byl vládním usnesením schválen dokument *Národní strategie ochrany práv dětí*. V dubnu roku 2012 vláda schválila *Akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí na období 2012–2015*. Akční plán stanovil čtyři hlavní cíle ochrany práv dětí: účast dítěte na rozhodovacích procesech, odstranění diskriminace a nerovného přístupu vůči dětem, právo na rodinnou péči a zajištění kvality života pro děti a rodiny. Zaměřen je zejména na deinstitucionalizaci systému péče o ohrožené děti.⁷⁰

Strategie se snaží reagovat na závěrečná doporučení Výboru OSN pro práva dítěte, ve kterých Výbor po své návštěvě České republiky v roce 2011 vyzval stát k přijetí všech nezbytných opatření za účelem naplnění předkládaných doporučení.⁷¹ Výbor zhodnotil, že mnoho z jeho doporučení uložených při poslední návštěvě v roce 2003 nebylo splněno vůbec nebo pouze částečně. Výbor upozornil na potřebu ustanovit orgán, který bude koordinovat činnost všech institucí v oblasti práv dítěte. Roztříštěnost právní úpravy přitom byla kritizována z řad vnitrostátních i zahraničních organizací. Výbor vyzval k dodržování ochrany práv dětí zejména v oblasti pokračující segregace romských dětí ve školách, závažné a velmi rozšířené formy diskriminace ve vzdělávání. Upozornil také na vysoký počet dětí umístěných v ústavních zařízeních, na nedostatek preventivních služeb, které by pomáhaly předcházet umístění dětí do zařízení, či na neexistenci nezávislého orgánu, který by kontroloval uplatňování Úmluvy o právech dítěte, včetně vyšetřování individuálních stížností dětí. Stát obdržel celkem 77 doporučení, na většinu z nich podle vyjádření Ministerstva práce a sociálních věcí

⁷⁰ *Vláda souhlasí s upřednostněním rodinné péče nad ústavní*. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-souhlasí-s-upřednostněním-rodinne-pece-nad-ustavni-91451/>.

⁷¹ Viz *Consideration of reports submitted by States parties under article 44 of the Convention. Concluding observations: Czech Republic*. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/crcs57.htm>.

Národní strategie ochrany práv dětí reaguje konkrétním úkolem. Vláda se zavázala vytvořit do roku 2018 funkční systém zajišťující důslednou ochranu všech práv dětí a naplňování jejich potřeb.

Ministerstvo práce a sociálních věcí v srpnu roku 2011 předložilo záměr ukončit umístování dětí do kojeneckých ústavů. V roce 2014 by žádné dítě ve věku do tří let nemělo být umístěno do ústavní péče a do roku 2016 by se neměly ocitnout v ústavech ani děti do sedmi let věku. Ke konci roku 2010 bylo v kojeneckých ústavech a dětských domovech pro děti do 3 let věku umístěno celkem 1.513 dětí. V průběhu roku 2010 bylo přijato 2.077 dětí, a to nejčastěji ze sociálních důvodů. Propuštěno bylo během roku 2.085 dětí, 54 % z nich se vrátilo do své původní rodiny.⁷² Ministerstvo práce a sociálních věcí vidí řešení především v podpoře samotných rodin, dalším krokem má být rozvoj pěstounské péče.

V prosinci roku 2011 vláda schválila novelu zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která představuje první krok transformace péče o ohrožené děti. Novela klade důraz na zajištění vývoje dítěte v jeho přirozeném prostředí a náhradní rodinné prostředí má přijít v úvahu tehdy, kdy dítě nemůže být dočasně nebo trvale vychováváno ve své rodině. Pěstounská péče by měla být výrazně podpořena. Snahu o zvýšení počtu pěstounů má doprovázet pomoc ve formě různých typů poradenské a psychologické pomoci či odlehčovací služby, které má být k dispozici v rámci každého kraje. Podpora se týká také financování a nároku na příležitost se dále vzdělávat. Pěstouni mají být také podrobeni větší kontrole.

44. Počty dětí v systému náhradní výchovy

Přes výtky mnoha subjektů a navrhované koncepce státu zůstává v zařízeních náhradní výchovy vysoký počet dětí. Ministerstvo práce a sociálních věcí předložilo v Ročním výkazu o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2011 statistiku dětí s nařízenou ústavní výchovou, uloženou ochrannou výchovou a umístěných v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc za rok 2011. Ze statistiky vyplývá, že k 31. prosinci 2011 bylo v uvedených zařízeních umístěno téměř 8,5 tis. dětí. Počet dětí umístěných v ústavech sociální péče činil v roce 2010 přibližně 900 dětí.⁷³ Spolu s údajem o 1,5 tis. dětech v kojeneckých ústavech a domovech pro děti do 3 let věku dítěte se jedná téměř o 11 tis.

⁷² V době zpracování zprávy (první polovina června 2012) nebyla dostupná data za rok 2011. *Činnost kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do tří let a dalších zařízení pro děti v roce 2010*. Dostupné z: http://www.uzis.cz/system/files/18_11.pdf.

⁷³ Údaje Ministerstva práce a sociálních věcí. V době zpracování kapitoly (první polovina června 2012) nebyla dostupná data ve Statistické ročence z oblasti práce a sociálních věcí za rok 2011. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12561/Vyzadane_informace-14787-2012.pdf.

dětí umístěných v ústavech náhradní výchovy. Česká republika hraje smutný prim v počtu dětí umístěných v ústavech v celé Evropské unii.⁷⁴

Děti, které odcházejí z dětských domovů, přitom mnohdy nejsou připraveny na reálný život a neumí si samy, v podstatě ze dne na den, v natolik zlomové situaci poradit. Až 60 % těchto dětí končí v azylových domech, stát totiž nezavedl systém funkčního sociálního bydlení.⁷⁵ Děti, které prošly dětskými domovy, se častěji uchylují k trestné činnosti, mnoha z nich se týká také bezdomovectví.

45. Ze zjištění ochránce

Problematickou nezůstává pouze tato skutečnost. Pobyt dítěte v některých zařízeních doprovázejí závažná pochybení ze strany personálu či negativa plynoucí z nedostatečného počtu pracovníků a chybějících odborností. Ochránce disponuje oprávněním vykonávat systematické návštěvy v ústavních zařízeních pro děti. V roce 2011 navštívili pracovníci Kanceláře ochránce celkem 23 školských zařízení, kde je vykonávána ústavní nebo ochranná výchova.

Poznatky ze svých návštěv ochránce shrnul v tzv. *Standardech péče o ohrožené děti a jejich rodiny*.⁷⁶ Ochránce upozornil na nedostatky při výkonu ústavní a ochranné výchovy. Ze zjištění ochránce je vhodné upozornit na následující:

- Neexistence dostatečné sítě podpůrných služeb pro rodinu (služby sociální prevence, ambulanti a terénní služby, pobytové služby) vede k nedostatečné podpoře práva na rodinný život, zaručeného čl. 10 Listiny základních práv a svobod a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Nedostatečná podpora ohrožených rodin je státu opakovaně vytýkána, tento deficit má výrazný dopad do mnoha sfér rodinného života.

- Nejčastějším důvodem nařízené ústavní výchovy byly po výchovných problémech sociální důvody. Celých 11 % rozhodnutí o ústavní výchově přitom vycházelo pouze ze sociálních důvodů rodiny.⁷⁷ Umísťování dětí z důvodu nevhodného bydlení či nedostatku financí je stále praktikováno, ačkoli Evropský soud pro lidská práva ve věcech Wallová a Walla proti ČR a Havelka a ostatní proti ČR deklaroval, že stát tímto postupem porušuje právo na respektování rodinného a soukromého života

⁷⁴ Analýzy: 11 000 dětí v ČR žije v ústavní péči. Dostupné z: <http://www.cijedite.cz/?nav=temata/analzy/analzy.html&comment=22>.

⁷⁵ Viz *Sociální reforma pohledem ombudsmana*. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/socialni-reforma-pohledem-ombudsmana/>.

⁷⁶ *Standarty péče o ohrožené děti a jejich rodiny*. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/pece-o-ohrozene-deti-a-jejich-rodiny/>.

⁷⁷ Podle údajů Ústavu zdravotnických informací a statistiky České republiky bylo v roce 2010 téměř 46 % dětí přijato do kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do 3 let pouze ze sociálních důvodů. *Činnost kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do tří let a dalších zařízení pro děti v roce 2010*. Dostupné z: http://www.uzis.cz/system/files/18_11.pdf.

garantovaného čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.⁷⁸ V závěru roku 2010 Nejvyšší soud ve svém stanovisku uvedl: „*Důvodem pro nařízení ústavní výchovy dítěte nemohou být samy o sobě materiální nedostatky rodiny, zvláště pak její špatné bytové poměry.*“⁷⁹ Rodiny jsou uvedeným postupem sankcionovány za nedostatky, pochybení či ze své strany nezaviněné situace, které by mohly být napraveny dostatečnou preventivní a poradenskou činností orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“).

- Závažné je zjištění ochránce, že pouze 20 % dětí starších 12 let bylo osobně slyšeno před soudem, který rozhodoval o nařízení ústavní výchovy. Taková praxe je v rozporu s ustanovením čl. 12 Úmluvy o právech dítěte. Ústavní soud v červenci 2011 vydal nálezy, ve kterém uvedený postup označil také za porušení práva na spravedlivý proces. Ústavní soud, ve vztahu ke svému dřívějšímu závěru, že „*vytržení dítěte z existujícího rodinného prostředí představuje nejen zásah do soukromého a rodinného života, ale do jisté míry i zásah do osobní svobody*“ uvedl: „*V případě zásahu do osobní svobody existuje obecné základní právo být slyšen před soudem, který o omezení svobody rozhoduje, a to kdykoliv se tak děje ... a zásadně není důvod, aby dospělý měl základní právo být slyšen přímo před soudem, když je rozhodováno o omezení jeho osobní svobody, a dítě nikoliv.*“⁸⁰

- Kolizním opatrovníkem bývá dítěti v řízení o péči často ustanoven zaměstnanec z řad OSPOD, který je současně navrhovatelem ústavní výchovy, případně roli kolizního opatrovníka zastává zaměstnanec soudu, jenž o návrhu rozhoduje. Jako problematický současný stav hodnotil také Výbor pro práva dítěte Rady vlády pro lidská práva. Výbor přijal ve svém usnesení doporučení, podle kterého by opatrovníkem měla být osoba odlišná od pracovníků OSPOD, který ústavní výchovu navrhl. Současně by měl zájem dítěte v řízení hájit advokát ustanovený *ex officio*.⁸¹

46. Inkluzivní vzdělávání

Zvláštního významu v otázce ochrany práv dětí nabývá právo nebýt diskriminován a právo dětí na přístup ke kvalitnímu a bezplatnému vzdělání. V roce 2011 Výbor na svém 57. zasedání hodnotil situaci českých dětí z pohledu dodržování Úmluvy. Evropské centrum pro práva Romů, Mental Disability Advocacy Center, Open Society Foundations a Liga lidských práv předložili Výboru OSN

⁷⁸ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Wallová a Walla proti ČR ze dne 26. října 2006, stížnost č. 23848/04. Havelka a ostatní proti ČR ze dne 21. června 2007, stížnost č. 234499/06.

⁷⁹ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. prosince 2010, sp. zn. Cpjn 202/2010. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/25A59F4E465E5FBDC1257983005ADBEF?openDocument&Highlight=0.

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 13. července 2011, sp. zn. III. ÚS 3363/10.

⁸¹ Podle Výboru je však od počátku návrh na ustanovení advokáta dítěte odmítán Ministerstvem spravedlnosti z důvodů nedostatečných financí a politické nevěle.

pro práva dítěte alternativní zprávu o plnění Úmluvy o právech dítěte v České republice. Organizace ve své zprávě uvádějí, že Česká republika neprovedla nezbytnou reformu potřebnou k zavedení inkluzivního vzdělávání s ohledem na segregaci ve vzdělávacím systému. Segregace romských dětí a dětí s postižením z hlavního vzdělávacího proudu i přes časté výtky pokračuje.

Přípravy na uskutečňování *Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání* se zastavily v květnu roku 2011. Na 50 expertů ukončilo spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy z důvodu neochoty ministra zavádět program inkluzivního vzdělávání. Kritiku vyvolal ministr Josef Dobeš nesouhlasným postojem k doporučení Národní ekonomické rady vlády ke zrušení praktických škol. Později se ministr přímo vyjádřil, že praktické školy rušit nechce.

47. Týrané, zneužívané a zanedbávané děti

Vláda v listopadu 2011 schválila vládní kampaň *Stop sexuálnímu násilí na dětech*. Kampaň směřuje zejména ke zvýšení povědomí veřejnosti o celkovém rozsahu sexuálního násilí na dětech a poskytnutí informací o nástrojích k jeho prevenci. Předání informací by přitom mělo být srozumitelné i pro děti mladšího věku, tedy aby samy děti uměly rozpoznat nevhodné chování a dokázaly na takové jednání upozornit. Cílem kampaně je také podpora ratifikace tzv. Lanzarotské úmluvy, Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním, která vstoupila v platnost dne 1. července 2010.

Ze statistiky Ministerstva práce a sociálních věcí vyplývá, že v roce 2011 byl evidován počet 6.642 zneužívaných a zanedbávaných dětí, což je téměř o tisíc dětí více než za rok 2010. Nutno ovšem podotknout, že mnohým případům (a zvláště pak případům zanedbávání) by mohlo být předejito či by je bylo možno alespoň včas odhalit dostatečnou péčí a podporou ze strany státu. Systém ochrany ohrožených dětí musí být schopen tato rizika včas identifikovat a rodinám poskytnout příslušné sociální služby, které mohou výrazně zvýšit jejich rodičovské kompetence a usměrnit jejich rodičovské chování. Česká republika trpí výrazným nedostatkem těchto služeb pro rodiny. Zde je třeba říci, že Česká republika dostatečně nenaplnuje Úmluvu o právech dítěte, neboť článek 19 Úmluvy ji zavazuje při ochraně dětí před násilím a zanedbáváním zavádět opatření zaměřená na podporu poskytovanou dítěti a těm, jimž je svěřeno, jakož i jiná preventivní opatření.

48. Z činnosti ČHV

Český helsinský výbor se při své činnosti setkal s pochybením státních orgánů v otázkách péče o nezletilé. Případ se týká matky dvou dětí, které byly soudně svěřeny do péče zařízení pro děti

vyžadující okamžitou pomoc (dále jen „zařízení“).⁸² Aniž by soud jakkoli upravil styk matky s dětmi, případně omezil návštěvy dětí, zařízení rozhodlo, že matka může své děti navštěvovat pouze jednou týdně na jednu hodinu. Současně zařízení nevyhovělo matčiným žádostem o pobyt dětí mimo zařízení na tzv. propustku, aniž vedoucí zařízení vydal správní rozhodnutí o zamítnutí žádosti. OSPOD, na který jsme se s podnětem obrátili, žádné pochybení neshledal. Uvedený postup nejen že zasahuje do práva matky a dětí na rodinný život, došlo také k neoprávněnému přenesení pravomoci soudu na zařízení. Ministerstvo práce a sociálních věcí na základě podané stížnosti shledalo pochybení u obou orgánů. Nedostatečně vymezené kompetence zařízení v současném znění zákona o sociálně-právní ochraně dětí je jedno z témat právě projednávané novely zákona.

49. Péče o dítě po rozvodu rodičů

Parlament v roce 2011 projednával novelu zákona o rodině, podle které by soud byl povinen svěřit dítě do střídané výchovy, pokud jsou oba rodiče způsobilí dítě vychovávat, mají o výchovu dítěte zájem a bude-li střídaná výchova v zájmu dítěte. Novelu neschválil Senát a Poslanecká sněmovna jej nepřehlasovala. Negativně se k návrhu vyslovil Výbor pro práva dítěte Rady vlády pro lidská práva na svém zasedání dne 14. července 2011. Podle vyjádření Výboru povinné nařizování střídané výchovy upřednostňuje práva rodičů před právy dítěte, kterému náleží právo na styk s oběma rodiči, není to však jeho povinnost. V podobném smyslu zveřejnila své stanovisko koalice KOORDONA, která považuje návrh nejen za zbytečný, ale také za nebezpečný v případech, kdy některý ze členů domácnosti je obětí domácího násilí.

Česká republika by se mohla zapojit do aplikace tzv. Cochemského modelu. Cochemská praxe je metodou řešení rodičovských sporů o výchovu dětí po rozpadu manželství. Jedná se o model interdisciplinární spolupráce, který pod vedením soudce zapojuje do soudního procesu mediátory, sociální pracovníky a manželské poradce, kteří pomáhají nalézt konsensus mezi rodiči. Výsledkem je vysoké procento úspěšnosti. Např. v Německu je metoda aplikována již patnáct let.

---

⁸² MPSV potvrdilo pochybení FOD Klokánek i OSPODu při Praze 4. Stížnost, odpověď MPSV a *Stanovisko MPSV k možnosti zákazu a omezení návštěv rodičů u dětí umístěných v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc*. Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cislocianku=2012030901>.

Práva žen

50. Prosazování rovnosti mužů a žen v poměrech České republiky

V návaznosti na předchozí vývoj je i pro rok 2011 možné konstatovat, že rovnosti žen a mužů zatím dosaženo nebylo. Podle stanoviska České ženské lobby je dokonce skutečná rovnost pro české ženy stále v nedohlednu. Tato síť 23 nevládních organizací hájících práva žen poukazuje na čtyři nejzávažnější oblasti z hlediska rovnosti žen a mužů, kterými jsou: sladňování práce a rodiny, zastoupení žen v rozhodovacích pozicích, postavení migrantek v české společnosti a porodnictví.

V říjnu 2011 vláda schválila *Aktualizovaná opatření Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže na období 2011 a 2012*. Opatření představují soubor úkolů uložených jednotlivým resortům, které mají za cíl dosahovat rovnosti žen a mužů. Přijatá aktualizace však redukovala některé úkoly, a to z důvodu snížení administrativní, finanční a personální zátěže. Součástí jsou také *Východiska Strategie rovných příležitostí pro ženy a muže na období 2011 až 2015*, která mají vyjasnit jednotlivé strategické oblasti a dlouhodobé cíle. V listopadu 2011 vláda přijala usnesení, jímž byla Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů převedena na Ministerstvo práce a sociálních věcí. Předsedou Rady byl jmenován Jaromír Drábek, ministr práce a sociálních věcí.⁸³ Rada se 21. února 2012 sešla po více než 1,5 roční pauze. Český helsinský výbor je znepokojen organizačním vyústěním, které ukazuje, že vláda považuje rovné postavení mužů a žen za resortní záležitost a snižuje tak důležitost tématu.

51. Důsledky nerovnosti mužů a žen ve společnosti

Ve školním roce 2010/2011 téměř 2,1 milionu žáků bylo zapojeno do vzdělávacího procesu, rozložení podle pohlaví bylo vyrovnané. Vysoké školy navštěvovalo 396.307 studentů, mezi nimiž mírně převažovaly ženy (podíl žen činil 56 %). V posledních deseti letech, kdy rostl počet studentů vysokých škol, rostlo také zastoupení žen mezi vysokoškolskými studenty.⁸⁴

Ani v roce 2011 však nedošlo k výraznému posunu v příjmové nerovnosti mužů a žen, tzv. *gender pay gap*. Průměrná mzda žen činila 74,5 % průměrné mzdy mužů. Největší rozdíly ve mzdách se ukázaly u středoškoláků bez maturity a u vysokoškoláků s magisterským a vyšším vzděláním. Vysokoškolsky vzdělané ženy dosahují pouze 67,2 % průměrné mzdy vysokoškolsky vzdělaných

---

⁸³ Jana Smiggels Kavková, předsdkyně České ženské lobby, zaslala v srpnu 2011 v souvislosti s plánovaným přesunem rady pod MPSV otevřený dopis premiérovi. *Otevřený dopis premiérovi - institucionální zabezpečení rovných příležitostí žen a mužů*. Dostupné z: <http://padesatprocent.cz/cz/zpravodajstvi/otevreny-dopis-premierovi-institucionalni-zabezpeceni-rovných-prilezitosti-zen-a-muzu>.

⁸⁴ *Ženy a muži v letech 2011*. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1417-11-n_2011.

mužů.⁸⁵ Nerovné zacházení mezi muži a ženami v otázce odměňování má také výrazný dopad na výši nemocenského v případě dočasně trvalé pracovní neschopnosti, podpory v nezaměstnanosti v případě ztráty zaměstnání, peněžitého příspěvku v mateřství nebo starobního důchodu. Průměrná výše podpory v nezaměstnanosti činila v roce 2011 u mužů 6.062 Kč a u žen 5.051 Kč. Průměrný nominální starobní důchod představoval u žen 9.599 Kč, tj. 81,9 % průměrného důchodu mužů (11.714 Kč).

Podíl žen mezi starobními důchodci v roce 2011 činil 54,5 %. Starobní důchod v průměrné výši do 8.000 Kč pobíralo více než 85 % žen. V kategorii 9.000 až 9.999 Kč představovaly ženy 64,3 % všech příjemců. Částky nad 10.000 Kč dosahovalo přibližně 30 % žen, důchody ve výši 13.000 až 13.999 Kč pobíralo již jen 15 % žen. Podíl žen na celkovém počtu starobních důchodců tedy výrazně klesal s rostoucí průměrnou výší důchodů.

Účast žen v rozhodovacím procesu zůstává stále slabá. Ačkoli od květnových voleb v roce 2010 mají ženy dosud nejvyšší zastoupení mezi poslanci, jedná se stále jen o 22 % zastoupení (tj. 44 poslankyň). Ženy představovaly 37,3 % všech kandidátů do Poslanecké sněmovny. Při volbách do Senátu v roce 2010 byly do senátorského křesla zvoleny čtyři ženy. Pouhých 19,5 % všech kandidátů byly ženy. V Senátu mají 18,5 % zastoupení. (tj. 15 senátorek).⁸⁶ Ženy v roce 2011 převažovaly mezi soudci okresních a krajských soudů, u ostatních typů soudů převažovali na pozici soudců muži. Čím nižší je tedy rozhodovací úroveň soudů, tím vyšší podíl mezi soudci zastávají ženy.⁸⁷

52. Sterilizace

Výrazný posun nastal v otázce protiprávních sterilizací, k němuž po dlouhou dobu vyzývaly české i zahraniční organizace. Ke změně došlo jak na legislativní úrovni, tak z pohledu soudního rozhodování. Sterilizace provedené bez svobodného a informovaného souhlasu ženy jsou označovány za protiprávní sterilizace. V rámci České republiky se tyto sterilizace dotkly především romských žen.

Komisař Rady Evropy pro lidská práva při své poslední návštěvě České republiky v roce 2010 vyzdvihl tento závažný problém a ještě závažnější skutečnost, že vláda stále nepodnikla žádné kroky k odškodnění takto postižených žen, jejichž právo na kompenzaci již bylo promlčeno, a nenavrhl ani

---

⁸⁵ Průměrná mzda žen dosahovala ve čtvrtém čtvrtletí 2010 pouze 73,8 % průměrné mzdy mužů. Nejnižších rozdílů v průměrné mzdě dosahovala skupina zaměstnanců bez vzdělání (87,2 %) a s neúplným základním vzděláním (83,8 %), ve které se však nachází malý počet osob. *Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v roce 2011 a predikce na další období*. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12924>.

⁸⁶ *Zpráva o rovnosti žen a mužů v roce 2010 v České republice. Příloha č. 5*. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12186>. Účast žen na jiných pozicích k 31. prosinci 2010 byl následující: žádná ministryně, 15 náměstek ministrů v. 100 náměstků ministrů, podíl žen na pozici ředitelka odboru – 31,2 %, na pozici ředitelky resortní instituce – 18,94 %, na pozici vedoucí detašovaného pracoviště – 19%.

⁸⁷ *Ženy a muži v letech 2011*. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1417-11-n_2011.

změnu právní úpravy ohledně požadavků na svobodný, informovaný a předem daný souhlas.⁸⁸ V květnu 2011 reagoval Výbor proti mučení a jinému nelidskému, krutému, ponižujícímu zacházení a trestání Rady vlády ČR pro lidská práva svým podnětem adresovaným vládě, ve kterém navázal na doporučení Komisaře pro lidská práva Rady Evropy, tj. vyzval vládu k dořešení otázky odškodnění žen, kterým byla v minulosti provedena sterilizace v rozporu s právem, a přijetí nové, komplexní a účinné právní úpravy výkonu sterilizací.⁸⁹

Dne 1. dubna 2012 nabyl účinnosti zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, který ve svých ustanoveních §§ 12 až 16 nastavuje zákonný rámec prováděných sterilizací a upravuje pravidla svobodného a informovaného souhlasu (více viz v kapitole Zdravotnictví).

Nejvyšší soud v červnu 2011 vynesl rozsudek ve věci, ve které žalobkyně požadovala morální a peněžitou kompenzaci za nuceně provedenou sterilizaci. Soud prvního stupně oběma nárokům vyhověl, odvolací soud však s ohledem na námitku promlčení nárok na peněžité odškodnění zamítl. Nejvyšší soud však označil námitku za uplatněnou v rozporu s dobrými mravy, podle názoru soudu tedy nárok ženy na odškodnění nebyl promlčen.⁹⁰ Rozsudek je důležitým vodítkem pro rozhodování soudů v obdobných věcech.

V neposlední řadě je vhodné upozornit, že 17. února 2012 schválila Rada vlády pro lidská práva doporučení, kterým vyzývá českou vládu k zavedení kompenzačních mechanismů pro oběti nedobrovolné sterilizace. Rada navrhuje odškodnit ženy, které byly podrobeny protiprávním sterilizacím v období let 1972 až 1991 a podle tehdejších předpisů jim vznikl nárok na peněžité příspěvek. Ženy, které nelze zařadit do uvedené skupiny a které neměly rozumnou možnost požadovat odškodnění soudní cestou z důvodu promlčení nároku, by měly být rovněž odškodněny.

---

⁸⁸ *Report by Thomas Hammarberg, Commissioner for Human Rights of the Council of Europe, following his visit to the Czech Republic from 17 to 19 November 2010.* Dostupné z: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1754217>.

⁸⁹ *Podnět Výboru proti mučení a jinému nelidskému, krutému, ponižujícímu zacházení a trestání Rady vlády ČR pro lidská práva k protiprávním sterilizacím žen v ČR.* Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/cinnost-rady/zasedani-rady/Sterilizace_podnet-verze-projednana-Radou-9-5-2011.doc. Veřejný ochránce práv vydal v uvedeném duchu své stanovisko již v roce 2005, teprve v roce 2012 přichází adekvátní odpověď státu. Více viz *Závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ve věci sterilizací prováděných v rozporu s právem a návrhy opatření k nápravě*, sp. zn.: 3099/2004/VOP/PM a násl., v Brně dne 23. 12. 2005. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/stanoviska-ochrance/zasadni-stanoviska/stanoviska-2005-2007/stanovisko-ve-veci-provadeni-sterilizaci-23122005/>.

⁹⁰ Podle Nejvyššího soudu mohou „nastat situace, kdy uplatnění této námitky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marně uplynutí promlčecí doby nezavinil a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil.“. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2011, sp. zn. 30 Cdo 2819/2009.

53. Právo volby místa porodu

Právo žen zvolit si místo svého porodu stále není respektováno. Zdravotní péči mohou zajišťovat porodní asistentky s oprávněním k vedení porodu doma. Dne 1. dubna 2012 však vešel v platnost zákon o zdravotních službách, který umožňuje uložit zdravotníkovi, který poskytuje péči nad rámec svého oprávnění, pokutu až do výše 1 mil. Kč. Podle vyjádření České ženské lobby je problematický přístup Ministerstva zdravotnictví a krajských úřadů, které porodním asistentkám při registraci svévolně omezují rozsah kompetence tak, že nemohou vést porody mimo nemocnici. „V České republice tak prakticky neexistují porodní asistentky, které by měly registraci bez omezení a pomáhaly ženám u porodu mimo zdravotnické zařízení.“⁹¹ Další překážku při volbě práva na domácí porod představuje skutečnost, že služby porodní asistentky v domácím prostředí nejsou hrazeny zdravotními pojišťovnami.

Městský soud v Praze v lednu 2012 rozhodl, že žena má právo na volbu místa porodu, které je součástí práva na ochranu soukromého a rodinného života.⁹² Evropský soud pro lidská práva v uvedeném duchu rozhodl v roce 2010 ve věci Ternovszky proti Maďarsku⁹³. Ústavní soud České republiky v březnu 2012 rozhodoval o návrhu ženy, která se cítila být ze strany státních orgánů omezena ve svém právu na svobodnou volbu místa porodu. Soud, ačkoli stížnost pro formální nedostatky odmítl, vyzval stát k zahájení „seriózní a odborné debaty, jejímž výsledkem by měla být legislativní úprava, která by respektovala právo na soukromý život dle čl. 8 Úmluvy tak, jak jej vyložil ve svém rozhodnutí ESLP [pozn. rozhodnutí ve věci Ternovszky proti Maďarsku], při zohlednění všech kolidujících zájmů a základních práv jiných subjektů, zejména práva dítěte na život a ochranu zdraví.“⁹⁴

54. Péče o dítě

Od nového roku byla přijata nová pravidla pro výplatu rodičovského příspěvku. Velkým přínosem je úprava omezené doby pobytu dítěte v předškolních zařízeních, na které jejich rodiče čerpají rodičovský příspěvek. Děti do dvou let věku mohou navštěvovat zařízení maximálně do 46 hodin měsíčně. U dětí nad dva roky se již žádné omezení neaplikuje. Stále však musí být dodržena

⁹¹ TZ: Právo volby českých žen na to, kde a s kým rodit, hrubě porušeno. Dostupné z: <http://www.czlobby.cz/novinky/165-1/tz-pravo-volby-ceskych-zen-na-to-kde-a-s-kym-rodit-hrube-poruseno/>.

⁹² Soud rozhodl: Nemocnice musí ženám zajistit porodní asistentku i u porodu doma. Dostupné z: <http://lp.cz/2012/01/soud-rozhodl-nemocnice-musi-zenam-zajistit-porodni-asistentku-i-u-porodu-doma/>. Soud potvrdil, že stát neuděluje registrace porodním asistentkám, čímž odrazuje soukromé porodní asistentky od poskytování péče u domácího porodu. Pokud není soukromá porodní asistentka k dispozici, může žena požádat nemocnici o zajištění péče během porodu.

⁹³ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Ternovszky proti Maďarsku ze dne 14. prosince 2010, stížnost č. 67545/09.

⁹⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. února 2012, sp. zn. Pl. ÚS 26/11.

podmínka zajištění celodenní a řádné péče o dítě. Tímto byl učiněn vstřícný krok pro rodiče dětí, kteří chtějí být při pobírání rodičovského příspěvku zaměstnání nebo se snaží podnikat. Rodiče si mohou sami určit, po jakou dobu budou příspěvek čerpat. Podle zvolené délky je upravena výše příspěvku, která nesmí tvořit více než 70 % předchozího výdělku a nesmí být vyšší než 11.500 Kč měsíčně. Celková částka rodičovského příspěvku činí 220.000 Kč. Volbu výše čerpání rodičovského příspěvku mohou rodiče měnit po třech kalendářních měsících, po které byl rodičovský příspěvek vyplácen.

Ačkoli stát učinil vstřícný krok pro rodiče pečující o děti předškolního věku, rodiče se stále setkávají s nedostatečnou nabídkou práce a služeb péče o děti, sladování pracovního a soukromého života tak nadále čelí bariéram.⁹⁵ Dostupnost zařízení péče o děti do 3 let je v České republice minimální, např. jestli je zhruba jen 45. V rodinách převažuje tradiční model, tedy kdy muž pracuje a žena je v domácnosti. V roce 2010 téměř všechny ženy pobíraly rodičovský příspěvek (98,4 %). Podle výsledků výběrového šetření pracovních sil je šedesátkrát větší pravděpodobnost, že jediným zaměstnaným rodičem s nejmladším dítětem do čtyř let v rodině bude otec, a ne matka.⁹⁶ V rodinách samozřejmě musí dojít k dohodě o tom, který z rodičů bude rodičovský příspěvek pobírat. Je však pravděpodobné, že při rozhodování pro mnohé z nich hrají důležitou roli výdělečné možnosti obou partnerů a budoucí majetkové poměry. S ohledem na výše uvedenou příjmovou nerovnost může být právě tato skutečnost jedním z vysvětlení téměř výlučného zastoupení žen pobírajících rodičovský příspěvek.

---

⁹⁵ Podle zjištění Centra pro výzkum veřejného mínění, které v listopadu 2010 provedlo výzkum v oblasti rodinné politiky, se až 87 % respondentů vyslovilo pro podporu pružné pracovní doby nebo zkrácených úvazků pro rodiče s malými dětmi. Více viz *Názory občanů na vybraná opatření v rodinné politice*. Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101073s_es101213.pdf. Přes 60 % matek s nejmladším dítětem ve věku do 12 let pracuje v Německu nebo Rakousku na částečný úvazek, v České republice, Polsku a Slovensku takto pracuje kolem 10 % žen. Více viz *Kulatý stůl: Sladování pracovního a rodinného života*. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/kulaty_stul_sladovani_pracovniho_a_rodinneho_zivota20120522.

⁹⁶ Více viz *Kulatý stůl: Sladování pracovního a rodinného života*. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/kulaty_stul_sladovani_pracovniho_a_rodinneho_zivota20120522.

Práva seniorů

55. Situace seniorů v České republice

Postavení seniorů se v uplynulém roce nezlepšilo. Naopak senioři jsou jednou ze skupin, na které výrazně dopadají vládní reformy a z toho důvodu se jejich situace a životní podmínky zhoršují. To se týká také skupiny osob v předdůchodovém věku, které přišly o zaměstnání a téměř nemají šanci si najít novou práci odpovídající jejich kvalifikaci a možnostem. Jsou to lidé, kteří mnoho let pracovali a podíleli se na tvorbě státních financí.

Nyní jsou postaveni před realitu, kdy dochází ke snižování nároků na podporu v nezaměstnanosti, hrozí nedůstojné vykonávání veřejné služby, výše důchodů zejména u jednotlivců většinou postačí na úhradu nutných životních výdajů, nikoli na důstojný život ve stáří, a dostávají se tak na hranici chudoby.⁹⁷ V roce 2011 přitom nejvíce rostly výdaje na základní potřeby domácností, tedy na potraviny, bydlení a dopravu. Životní náklady domácností důchodců meziročně vzrostly o 3 %. Průměrná výše důchodu činila 10.543 Kč, téměř třetina osob však pobírala důchod v rozmezí od 9.000 Kč do 10.499 Kč. Ženy přitom pobírají 81,9 % průměrného důchodu mužů (ženy 9.599 Kč, muži 11.714 Kč). Pokud osoba pobírá starobní důchod pod jeho průměrnou hranici a žije sama, jedná se o živoření. Téměř polovina jednotlivců starších 65 let žijí nad hranicí chudoby. Vláda za takové situace ohlašuje snižování valorizace důchodů na následující roky. Počty starobních důchodců přitom podle demografických výpočtů stoupají.

Senioři, kteří nedisponují dostatečnými příjmy, se dostávají do problémů s hrazením nájemného, což je mj. také důsledek jeho deregulace. Z důvodu nedostatku kapacit pobytových sociálních služeb a neexistence koncepce sociálního bydlení senioři nově patří do skupiny osob, které se dostávají na ubytovny. Seniorům, kteří celý život pracovali, reálně hrozí bezdomovectví.

Podle výzkumu veřejného mínění 85 % dotázaných hodnotí možnosti zabezpečení ve stáří jako špatné až velmi špatné, míra deprivace ve společnosti je tedy vysoká.⁹⁸

---

⁹⁷ Míra chudoby vzrostla v roce 2011 u jednotlivců do 64 let z 17,4 % na 19 %, u jednotlivců od 65 let činila 17,2 % a znamenala mírné snížení oproti roku 2010. Více viz *Příjmy a životní podmínky domácností 2011*. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/3012-12-r_2012.

⁹⁸ *Hodnocení některých sociálních podmínek – říjen 2011*. Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101200s_eu111110.pdf.

56. Diskriminace seniorů

Osob starších 50 a 55 let se nejvíce dotýká diskriminace na trhu práce. Jakmile tyto osoby ztratí své zaměstnání, nesnadno nacházejí nové. U žen se navíc může jednat o vícečetnou diskriminaci, tedy o nerovné zacházení v přístupu k zaměstnání z důvodu věku a pohlaví. V České republice dochází ke stárnutí ekonomicky aktivních osob, stát ovšem pracuje pouze s jedním aspektem – s věkem odchodu do důchodu. Účinné řešení podpory zaměstnatelnosti této ohrožené skupiny stále není aktuálním politickým tématem. V některých zahraničních zemích jsou přitom pracovní týmy mladších a starších kolegů považovány za přínosné pro společnost.

Ochránce uskutečnil v roce 2011 výzkum projevů diskriminace v pracovní inzerci.⁹⁹ Do výzkumu bylo zahrnuto celkem 12.044 inzerce, 16,9 % z nich bylo shledáno diskriminačními. Mezi nejčastější důvody přitom patřil věk, diskriminační byla shledána desetina z celkového počtu posuzovaných inzerátů (10,8 %). V 7 % zkoumaného vzorku nabídek byla shledána diskriminace na základě pohlaví. Ochránce přitom uvádí, že práce určená pouze mladším osobám, nebo naopak starším, nebo stanovení požadavku minimální nebo maximální věkové hranice, je až na přísné výjimky diskriminační. Za nepřímou diskriminaci ochránce označil praktiku, kdy zaměstnavatel jako pracovní benefit nabízí práci v mladém kolektivu. Tato formulace může skutečně znamenat, že zaměstnavatel hledá pouze osobu mladšího věku. I kdyby takový záměr neměl, některé uchazeče může znění inzerce od zájmu na pracovní pozici odradit.

57. Ochrana spotřebitele a rostoucí zadluženost

Senioři představují početnou skupinu mezi spotřebiteli, kteří doplácí na nekalé a nezákonné praktiky různých subjektů. Typicky se jedná stále o předváděcí akce, kterých se účastní především senioři a na nichž jsou fakticky nuceni k uzavření kupní smlouvy a zakoupení prezentovaného zboží, bez ohledu na jeho skutečnou potřebnost a vlastní finanční možnosti. Spotřebitelé tak pod nátlakem kupují často předražené zboží. Obchodníci zneužívají důvěřivosti starších osob a také potřeby především osamoceně žijících osob po společenském životě.

Téměř nemožná je následná vymahatelnost práv spotřebitelů, kteří se rozhodnou od smlouvy odstoupit. Prodejci vymýšlejí nejrůznější strategie, jak obejít zákon a vyhýbat se zodpovědnosti. Strategií obchodníků se například stalo, že spotřebiteli, který uzavřel na předváděcí akci kupní smlouvu, byla nabídnuta doprava domů, kde však následně za pořízení audiovizuálního záznamu byla

---

⁹⁹ *Výzkum veřejného ochránce práv – projevy diskriminace v pracovní inzerci.* Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Doporuceni/Doporuceni-Inzerce.pdf.

smlouva podepsána. Podle dosavadní právní úpravy však neměl spotřebitel právo na odstoupení od smlouvy, pokud si výslovně sjednal návštěvu dodavatele za účelem objednávky. Novela občanského zákoníku nemožnost odstoupení v těchto případech odstranila.

V důsledku zakoupení často nepotřebného a předraženého zboží se senioři zadlužují. Pokud potřebují překlenout situaci půjčkou od bankovního institutu, z důvodu věku jim jsou služby často odmítnuty a jim nezbývá jiná možnost než si půjčit od nebankovních subjektů často s lichvářskými úroky. Proto se také zvyšují počty exekucí na seniory.

58. Násilí na seniorech

Světový den proti násilí na seniorech připadá na 15. červen. V souvislosti s tímto datem občanské sdružení Život 90 uvedlo, že se v České republice každý den objeví nový případ týrání seniora. S týráním se podle vyjádření sdružení setkala více než pětina Čechů starších 60 let a 90 % týraných seniorů jsou ženy. Týrání může spočívat v psychickém, fyzickém nebo ekonomickém zneužívání, tedy i vydírání nebo ponižování, většina případů přitom zůstane skryta. Až polovinu seniorů týrá vlastní rodina.

K násilí však dochází i v zařízeních, kde jsou senioři ubytováni či umístěni. Jeden z posledních případů se týká týrání seniorů ze strany personálu stacionáře Naděje 2000 v Chomutově. V zařízení senioři žili v nedůstojných podmínkách, s nedostatkem jídla, minimální lékařskou péčí, do nemocnice se dostávali dehydratovaní, s proleženinami i se zraněními. Jedna z klientek ležela téměř týden bez pomoci se zlomenou páteří a oběma stehenními kostmi. Obžalovány byly zřizovatelka domova a hlavní sestra.

Práva osob se zdravotním postižením

59. Nový zákon o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením

Parlament na podzim 2011 schválil zákon o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením (č. 329/2011 Sb.), který mj. zrušil zákon o sociálním zabezpečení (č. 100/1988 Sb.) a jeho prováděcí vyhlášku (č. 182/1991 Sb.). Zákon nově upravuje dva druhy dávek: příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku. Vyhláška č. 388/2011 Sb. uvádí seznam druhů a typů zvláštních pomůcek určených osobám s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, těžce sluchově postiženým osobám, těžce zrakově postiženým osobám a osobám s těžkou nebo hlubokou mentální retardací, na jejichž pořízení se poskytuje příspěvek. Bez náhrady však byl zrušen např. příspěvek na úhradu za užívání bezbariérového bytu a garáže, příspěvek na provoz motorového vozidla, příspěvek úplně nebo prakticky nevidomým občanům nebo možnost poskytnutí bezúročných půjček.

Nárok na příspěvek na mobilitu má osoba starší 1 roku, která není schopna zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace a čestným prohlášením prokáže, že se opakovaně v kalendářním měsíci dopravuje nebo je dopravována. Nárok na výplatu příspěvku však nemají osoby, kterým jsou poskytovány pobytové sociální služby podle zákona o sociálních službách v domově pro osoby se zdravotním postižením, v domově pro seniory, v domově se zvláštním režimem nebo ve zdravotnickém zařízení ústavní péče. Ministerstvo práce a sociálních věcí odůvodnilo tento záměr tím, že četnost dopravy osob, kterým jsou poskytovány pobytové služby, je zpravidla výrazně nižší než u osob žijících v domácím prostředí. Svě odůvodnění však nedokládá žádným výzkumem či statistikou. Nové pravidlo o poskytnutí příspěvku na mobilitu tak bezdůvodně znevýhodňuje osoby žijící v pobytových zařízeních. Zařízení totiž nejsou povinna dopravu osob zajišťovat. Pokud dopravu umožňují, výše úhrady není regulována a služba není kryta příspěvkem na péči. Novela se týká také rodin, jejichž dětem jsou přes týden poskytovány pobytové služby v domovech pro osoby se zdravotním postižením, ale na víkendy se tyto děti vrací domů. Ochránce vyzval Poslaneckou sněmovnu, aby iniciovala změnu zákona, který přiznává příspěvek na mobilitu osobám se zdravotním postižením bez ohledu na to, zda pobývají doma nebo v zařízení.¹⁰⁰

60. Dodržování mezinárodních závazků

Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením je součástí právního řádu České republiky od roku 2010. Úmluva nestanoví nová či speciální práva pro osoby se zdravotním

¹⁰⁰ Viz *Sociální reforma - poznatky z praxe veřejného ochránce práv*. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/zpravy-ocinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>. *Sociální reforma pohledem ombudsmana*. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/socialni-reforma-pohledem-ombudsmana/>.

postižením, ale upozorňuje na potřebu poskytnout osobám se zdravotním postižením plné a rovné užívání všech základních práv a lidských svobod. Účelem Úmluvy má být především poskytnutí podpory a ochrany právům a důstojnosti osob se zdravotním postižením, které přispějí k odstranění jejich sociálního znevýhodnění a vytváření rovných příležitostí k aktivnímu zapojení osob do procesu rozhodování o vlastním i veřejném životě.

V souladu s článkem 35 Úmluvy vznikla České republice povinnost předložit Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením komplexní zprávu o opatřeních přijatých za účelem plnění svých závazků do října 2011.

Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením také obdržel alternativní zprávu celkem 17 neziskových organizací. Podle alternativní zprávy Česká republika přijímá opatření, která vedou k omezování práv osob se zdravotním postižením a k propadu osob do hmotné nouze. Počátkem roku 2011 pro příklad došlo k výraznému snížení příspěvku na péči pro osoby starší 18 let v prvním stupni závislosti ze 2.000 Kč na 800 Kč. Zpráva uvádí, že „osoby se zdravotním postižením byly zvoleny za hlavní zdroj finančních úspor ve státním rozpočtu“.¹⁰¹ Stát tedy nenaplnuje závazky, ke kterým se přijetím Úmluvy zavázal.

Alternativní zpráva upozorňuje zejména na pokračující diskriminaci osob se zdravotním postižením v oblasti vzdělávání nebo na trhu práce a nemožnost osob plně se zapojit do oblastí života, které se jich přímo dotýkají, a do společenského dění. Omezená či zcela chybějící je síť sociálních služeb. Podle vyjádření neziskových organizací je nutné brát větší ohled na individuální potřeby osob. Zpráva přináší informace o specifické situaci zdravotně postižených dětí v České republice, která není předmětem rozsáhlého odborného diskurzu.¹⁰² Problémem jsou také chybějící souhrnná data o osobách se zdravotním postižením, dostupné jsou údaje týkající se pouze několika málo oblastí.

61. Způsobilost k právním úkonům

Podle údajů uvedených v alternativní zprávě žilo ke dni 29. června 2011 v České republice 5.741 osob omezených na způsobilosti k právním úkonům a 26.520 osob bylo způsobilosti k právním úkonům zbaveno. Údaje pochází ze statistik Ministerstva vnitra, které však nejsou veřejně přístupné a

---

¹⁰¹ Tisková konference k Alternativní zprávě pro Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/z-tisku-a-medii/688-tiskova-konference-k-alternativni-zprave-pro-vybor-osn-pro-prava-osob-se-zdravotnim-postizenim.html>.

¹⁰² Nedostatečná je však i veřejná debata ve vztahu ke všem osobám se zdravotním postižením. Jejím důsledkem pak může být skutečnost, že obyvatelé obce Lužice sepsali petici proti výstavbě domu, kde mělo být umístěno šest lidí s autistickým postižením. Důvodem nesouhlasu byla obava místních o své děti, iniciátorka petice navíc uvedla, že lidé s autismem jsou nebezpeční a nezvladatelní. Více viz *Petice z Lužic: Z autistů máme obavy, aneb zahrada je víc*. Dostupné z: <http://www.e-sternberk.eu/news.php?detail=859>.

zájemci o ně musí požádat prostřednictvím zákona o svobodném přístupu k informacím (č. 106/1999 Sb.). Počty osob, které soudy zbaví způsobilosti nebo mají způsobilost omezenou, tedy stále stoupají, navíc mnohonásobně vyšší je počet osob se zbavenou způsobilostí než s omezenou.¹⁰³

Ačkoli je možné domáhat se změny či zrušení soudního rozhodnutí o zbavení či omezení způsobilosti, v praxi k tomu téměř nedochází. Přijetím Úmluvy se stát zavázal přijmout záruky, které zajistí, aby opatření týkající se uplatnění právní způsobilosti podléhala pravidelnému přezkumu odpovědným, nezávislým a nestranným orgánem nebo soudem (čl. 12 odst. 4 Úmluvy). Ustanovení o povinnosti pravidelně přezkoumávat stav osoby omezené či zbavené na způsobilosti však zatím nebylo přijato. Zákonná úprava soudního řízení, v němž soud rozhoduje o návrhu na zbavení či omezení způsobilosti, trpí mnoha nedostatky či vadami a oslabuje právo osoby na spravedlivý proces. Návrh na zahájení řízení může podat v podstatě kdokoli. Soud může rozhodnout o upuštění od doručení rozhodnutí o způsobilosti k právním úkonům a je také možné upustit od výsledku osoby, u níž je zbavení či omezení navrhováno a řízení se jí tak bytostně dotýká. Soud tedy může rozhodnout o způsobilosti k právním úkonům osoby, aniž by ji musel předem vyslechnout.¹⁰⁴ Z praxe vyplývá, že soud rozhoduje o omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům většinou bez ohledu na schopnost osoby právně jednat. Zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům má přitom zásadní dopad do běžného života člověka i do možnosti osoby zapojit se do veřejného dění.¹⁰⁵

Podle úpravy nového občanského zákoníku však již nebude možné osoby zbavit způsobilosti k právním úkonům, resp. svéprávnosti, jak uvádí staronová terminologie kodexu. K omezení svéprávnosti bude soud moci přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti. Rozhodnutí o omezení svéprávnosti nezabavuje člověka práva samostatně právně jednat v běžných záležitostech každodenního života.

---

¹⁰³ Údaj ke dni 18. září 2008 přitom hovoří o počtu 24.182 osob se zbavenou způsobilostí k právním úkonům. Za tři roky se jedná o nárůst více jak 2 tisíc osob, které soud zbavil způsobilosti k právním úkonům. Více viz *Počet osob zbavených způsobilosti k právním úkonům dramaticky roste*. Dostupné z: <http://www.reformaopatrovnictvi.cz/aktuality/pocet-osob-zbavenych-zpusobilosti-k-pravnim-ukonum-dramaticky-roste-28.html>.

¹⁰⁴ Více např. v tiskové zprávě *Soudkyně uznala, že i duševně nemocný má právo účastnit se jednání o vlastním osudu*. Dostupné z: <http://lfp.cz/2011/04/soudkyně-uznala-že-i-duševně-nemocný-má-právo-účastnit-se-jednání-o-vlastním-osudu/>.

¹⁰⁵ Otázkou uplatnění volební práva osobou se zbavenou způsobilosti se v roce 2010 zabýval Ústavní soud, který shledal za protiústavní a v právním státě nepřipustnou praxi soudů, které při rozhodnutí o zbavení způsobilosti k právním úkonům osobu současně zbaví možnosti volit, aniž by jejich způsobilost volit byla individuálně zkoumána. Nález Ústavního soudu ze dne 12. července 2010, sp. zn. IV. ÚS 3102/08.

62. Zabezpečení rodiny se zdravotně postiženým dítětem

Do těžké finanční situace se mohou dostat rodiny s dětmi, které jsou zdravotně postižené. Od roku 2012 platí nová úprava v systému finančního zabezpečení rodiny se zdravotně postiženým dítětem. Rodiče již nemohou pobírat rodičovský příspěvek a příspěvek na péči současně. Rodiče mohou v závislosti na výši příjmu dosáhnout zvýšení příspěvku na péči o 2.000 Kč, nicméně pro mnohé nemusí být tato výše dostačující. Rodičovský příspěvek již nemohou pobírat ani rodiče do 7 let věku dítěte, které je dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené, a u dětí od 7 do 15 let věku, kterým nenáležel příspěvek na péči. Po zrušení sociálního příplatku v roce 2011 dochází ke zrušení této dávky také pro rodiny, jejichž člen je zdravotně postižený. V návaznosti na zrušení rodičovského příspěvku a sociálního příplatku byl zvýšen příspěvek na péči z 5.000 na 6.000 Kč, a to pro osoby mladší 18 let se zdravotním postižením druhého stupně závislosti. Přesto roste riziko, že rodiče nebudou mít dostatek prostředků na zabezpečení péče o své zdravotně postižené dítě. Ochránce pro příklad uvádí, že „*rodině se třemi dětmi, z toho jedním postiženým do 7 let v I. stupni závislosti na péči, se od 1. ledna 2012 snížil příjem o 5000 Kč*“.¹⁰⁶

63. Nečinnost státních orgánů

Nepříjemná je praxe státních orgánů, které při vyřizování žádostí o příspěvek zdravotně postiženým osobám nedodržují zákonem stanovené lhůty pro vydání rozhodnutí. Pořízení kompenzační pomůcky pro osobu zdravotně postiženou mnohdy znamená možnost pracovat, pohybovat se, žít. Pokud osoba nemá dostatek financí na okamžité pořízení pomůcky, bez které není schopna činit jednotlivé úkony, je výrazně limitována ve svých možnostech. Orgány státní správy by měly při vyřizování žádostí dbát na specifickou situaci zdravotně postižených osob v řízení a postupovat v něm skutečně bez zbytečných průtahů. Podstata problému spočívá také ve vysoké přetíženosti pracovníků úřadů práce. Ochránce uvádí, že v agendě příspěvku na péči připadá na jednoho pracovníka třeba i 800 klientů.

Druhou rovinou problému je skutečnost, že mnozí lidé se obávají podávat stížnosti na nečinnost orgánů z pochopitelného důvodu, že do budoucna by jim mohlo důsledné uplatňování práv spíše uškodit.

---

¹⁰⁶ *Sociální reforma pohledem ombudsmana*. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/socialni-reforma-pohledem-ombudsmana/>.

64. Rozdílná posudková činnost

Ochránce provedl šetření, při kterém se zaměřil na posuzování zdravotního stavu pro účely příspěvku na péči. Podle zjištění ochránce jsou duševní onemocnění pro účely příspěvku na péči posuzována velmi rozdílným způsobem. Praxe jednotlivých míst se v posudkové činnosti liší, např. autismus nebývá podle zjištění ochránce pro určení příspěvku na péči většinou vůbec zohledňován. Ochránce navrhuje sjednotit posudkovou činnost v případě posuzování autismu. Ministerstvo práce a sociálních věcí má metodicky vézt posudkovou službu k tomu, aby lékaři byli obeznámeni s tímto onemocněním.¹⁰⁷

---

¹⁰⁷ Více viz *Ochránce. Jak se domoci příspěvku na péči*. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10363268581-ochrance/311281381960012/video/>.

Práva leseb, gayů, bisexuálů, transsexuálů

65. Právní úprava

V roce 2010 vstoupil v účinnost trestní zákoník (č. 40/2009 Sb.), který zavádí novou systematiku trestných činů. Trestní zákoník upravuje skutkové podstaty trestných činů z nenávisti. Kromě příslušnosti k národnosti, rase, etnické skupině, náboženství a třídě trestní zákoník výslovně neupravuje motiv sexuální orientace. Trestné činy vůči lesbám, gayům, bisexuálům, transsexuálům (dále jen „LGBT osoby“) lze postihovat pouze z důvodu „příslušnosti k jiné skupině“. Proto také neexistuje systém statistického sběru dat trestných činů motivovaných homofobií nebo transfobií. Z tohoto důvodu nelze fundovaně říci, v jaké míře k takovým trestným činům v České republice dochází. Ministerstvo spravedlnosti ani Policie České republiky nevidí v právní úpravě problém a nehodlají zavedenou praxi a právní úpravu měnit.

V únoru roku 2012 prezident podepsal nový občanský zákoník (č. 89/2012 Sb.). Ač ambicí nového občanského zákoníku bylo vytvořit obecný kodex soukromého práva, regulace registrovaného partnerství chybí. Symbolicky tak politici i legislativci zařadili registrované partnerství mezi druhořadé svazky, které nepatří do kodexu upravujícího soukromé vztahy, které nepatří do kapitoly „rodina“.¹⁰⁸ Nový občanský zákoník i nadále neuznává u registrovaných párů možnost společné žádosti o adopci nebo pěstounskou péči.

Nový zákon o specifických zdravotních službách byl schválen v listopadu 2011, účinný se stal v dubnu 2012. Zákon radikálně změnil administrativní postupy při projednávání žádosti o změnu pohlaví. Schvalovací proces je pro žadatele jednoznačně přísnější, přičemž vysokou rozhodovací pravomoc má odborná komise Ministerstva zdravotnictví. Tento zákon porušuje lidská práva transsexuálních osob v tom, že při změně pohlaví předepisuje nucenou sterilizaci, což je neslučitelné s právem na ochranu tělesné integrity každého člověka. Nový Občanský zákoník tuto podmínku opakuje. Podmínka sterilizace před změnou pohlaví představuje v České republice v současné době jedinou státem nucenou sterilizaci.

66. LGBT a *hate crime*

Příslušníci LGBT minority patří ke skupinám osob, vůči nimž jsou pro jejich sexuální orientaci namířeny nenávistné projevy a útoky. Počty trestných činů namířených proti LGBT osobám však

---

¹⁰⁸ *Czech Republic: The Status of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Human Rights. Submission to the United Nations Human Rights Council for its Universal Periodic Review of the Czech Republic.* Dostupné z: http://www.upr-info.org/IMG/pdf/ILGA_CZE_UPR_S1_2008_InternationalLesbianandGayAssociation_uprsubmission.pdf.

nejsou evidovány. Podle Poradny pro občanství, občanská a lidská práva „*drtivá většina obětí nenávistných útoků namířených proti gayům, lesbám, bisexuálním a transsexuálním lidem tyto činy vůbec nenahlásí policii*“. Důvody neoznámení trestných činů spočívají v nedůvěře vůči policii, očekávaných negativních reakcí ze strany policie a dalších státních orgánů, obavách z odvetných útoků ze strany útočníků, negativních zkušenostech vlastních či někoho z okolí s nahlášením útoku nebo ve strachu z tzv. *vyoutování*.¹⁰⁹

Podle Komisaře Rady Evropy pro lidská práva se s nenávistnými projevy lze setkat ve školách po celé Evropě. Již děti na základních školách používají homofobní poznámky, velmi často i bez porozumění tomu, co pronesená slova znamenají. Mladí lidé jsou pronásledováni kvůli své sexuální orientaci nebo genderové identitě. Homofobní a transfobní šikana je každodenní realitou v životě mnoha mladých LGBT osob, jež v některých případech může vést až k sebevražedným úmyslům jedince, který se cítil být odmítnut svými vrstevníky i rodinou. Školy by měly žákům a studentům poskytnout nezbytné informace, ale také ochranu a podporu, která jim umožní žít v souladu s jejich sexuální orientací. Povinností školy je ochránit své studenty před šikanou a učit respektu a otevřenosti.¹¹⁰

67. Diskriminace LGBT osob

Právní řád i nadále diskriminuje registrované páry v oblasti individuálních adopcí. Zákon o registrovaném partnerství (č. 115/2006 Sb.) výslovně brání individuální adopci registrovanou osobou.

Gayové jsou nadále diskriminováni v oblasti dárcovství krve, kdy jsou apriori vyčleněni ze seznamu potenciálních dárců krve, a to z důvodu sexuálního styku s mužem. Ochránce se setkal se stížností na postup lékaře dárcovského centra, který odmítl stěžovatele zařadit do programu dárcovství krevní plazmy z důvodu, že jako osoba s homosexuální orientací je považována za osobu trvale nevhodnou pro dárcovství. Ochránce na základě provedeného šetření dospěl k závěru, že vyloučení zájemce s odkazem na jeho sexuální orientaci lze považovat za přímou diskriminaci. Při hodnocení vhodnosti dárce krve musí lékařská zařízení odlišovat sexuální orientaci jednotlivce a jeho sexuální chování, které nelze automaticky spojovat s jeho sexuální orientací.¹¹¹

---

¹⁰⁹ Více informací dostupných z: <http://lgbt.poradna-prava.cz/>.

¹¹⁰ *Schools must stop spreading homophobic and transphobic messages*. Dostupné z: http://commissioner.cws.coe.int/tiki-view_blog_post.php?postId=181.

¹¹¹ *Zpráva o šetření. Vyloučení dárce krevní plazmy pro jeho sexuální orientaci*. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Kauzy/zdravotni_pece/Vyloucení_darce_krevni_plazmy_pro_jeho_sexualni_orientaci.pdf.

68. Prague Pride

Ve dnech 10. – 14. srpna 2011 se v Praze konala první pride v historii hlavního města a představovala zásadní průlom z hlediska společenské debaty. Festival byl pořádán občanským sdružením Prague Pride ve spolupráci s více než 40 neziskovými organizacemi a ziskovými subjekty. Ačkoli byl Prague Pride podpořen řadou osobností, včetně primátora hlavního města Prahy Bohuslava Svobody, bývalého premiéra Jana Fischera a tenistky Martiny Navrátilové, okolí českého prezidenta Václava Klause tuto iniciativu nepodpořilo. Jeden z jeho klíčových poradců veřejně kritizoval primátora hlavního města Prahy za udělení záštity LGBT festivalu a nazval homosexuály "devianty". Prezident Václav Klaus toto sdělení bránil a prohlásil, že slovo "deviant" je významově neutrální. Prezident prohlásil, že není proti homosexualitě jako takové, ale proti "ideologii homosexualismu", čímž jí přidal na seznam údajně nebezpečných ideologií, který průběžně dotváří, a patří tam např. NGOismus a humanrightismus. Celého festivalu se zúčastnilo na 25.000 lidí. Jednoznačně nejviditelnější a nejsledovanější událostí byl sobotní průvod centrem města, kterého se zúčastnilo 8.000 lidí, a po kterém následoval koncert na Střeleckém ostrově s více než 10.000 návštěvníky. Hojnou účastí tak lidé vyjádřili svůj nesouhlasný názor k vyjádřením prezidenta Klause a učinili z Prague Pride 2011 jednu z nejdůležitějších lidsko-právních akcí loňského roku.

Jednoznačně pozitivně lze hodnotit skutečnost, že v souvislosti s konáním Prague Pride proběhla v českých médiích rozsáhlá debata o povaze tolerance v Česku a zřetelně se vykristalizovaly postoje a názory různých politických proudů jak ve vztahu k LGBT menšině, tak k toleranci a liberálních hodnotám obecně. O Prague Pride, hodnotách, které reprezentuje, a problémech a životě LGBT osob vyšlo v tomto období více jak 1.000 článků, televize a rádiové stanice vysílaly živé vstupy z akcí Prague Pride 2011 a o debatě se zajímala také zahraniční média (vč. New York Times, BBC, Le Figaru či Yahoo.com).

69. Počet uzavřených registrovaných partnerství v roce 2011

V roce 2011 možnosti vstoupit do registrovaného partnerství využilo 1.288 párů, z toho 893 mužských a 395 ženských párů. Svůj záměr zůstat v registrovaném partnerství se rozhodlo za tu dobu ukončit jen 107 dvojic, 55 mužských a 52 ženských.¹¹²

---

¹¹² Údaje získané od Miloslava Šlehofera, který jako soukromá osoba údaje o registrovaném partnerství zpracovává.

Cizinci

70. Postavení cizinců v České republice

Situace cizinců žijících v České republice byla v roce 2011 ovlivněna zejména těmito faktory:

- Pokračující hospodářskou krizí, s níž souvisela opatření Ministerstva práce a sociálních věcí, kdy byla cizincům na základě rigidního výkladu zákona o zaměstnanosti téměř paušálně zkracována doba platnosti pracovních povolení.
- Novelou zákona o pobytu cizinců přijatou v roce 2010 (a účinnou od 1. ledna 2011), která zahrnuje organizační změnu vyřizování cizinecké agendy, kdy byla většina agendy někdejší služby Cizinecké a pohraniční policie převedena do kompetence Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky (dále jen „OAMP“).

Oba faktory se na postavení cizinců projeví negativně. Zejména souběh povinností podrobit se při prodlužování pobytu biometrickým měřením a současně zkrácení lhůt platnosti pracovních (a tedy i pobytových) povolení podle Metodiky ministerstva práce a sociálních věcí pro rok 2012, působí v souvislosti s nedostatečnou kapacitou nových pracovišť odboru azylové a migrační politiky OAMP značné potíže. Na některých regionálních pracovištích tak docházelo k faktickému kolapsu, tvořily se fronty, jejichž existence byla řešena pořadníky a vylepováním tzv. překlenovacích víz (tj. štítků osvědčujících legalitu cizincova pobytu během probíhajícího řízení), resp. odkazováním žadatelů na jiná, méně vytížená, avšak územně velmi vzdálená pracoviště. Situace se sice na základě organizačních opatření MV postupně mírně zlepšovala, problémy nicméně přetrvávaly i do roku 2012.

71. Dopady novely zákona o pobytu cizinců

Novela zákona o pobytu cizinců (č. 326/1999 Sb.) přinesla změny, které situaci cizinců významně ovlivňují.

Žádost o dlouhodobé vízum je nutné podat osobně, jedná se o dlouhodobou právní úpravu. Povinnost podat žádost osobně se týká také osob s dlouhodobými vízy při podání žádosti o povolení k dlouhodobému pobytu, ačkoli u prodlužování dlouhodobého pobytu lze žádost podat prostřednictvím zmocněnce. Žádost o trvalý pobyt je nutné opět podat osobně.

Zatímco před platností novely rozhodovala o udělení dlouhodobého víza cizinecká policie, nově rozhoduje ministerstvo vnitra, které v případě zamítnutí žádosti cizince písemně informuje o důvodech neudělení dlouhodobého víza. Pozitivní je, že cizinec je oprávněn ve lhůtě do 15 dnů ode

dne doručení informace o neudělení dlouhodobého víza uplatnit opravný prostředek a požádat o nové posouzení důvodů neudělení víza.

Problémem platné právní úpravy je i to, že platnost dlouhodobého víza je v důsledku MPSV rigidně uplatňovaného ustanovení zákona o zaměstnanosti (povolení k pobytu je časově vázáno na dobu platnosti povolení k zaměstnání) omezena na pouhých šest měsíců. Problém by měla řešit nová právní úprava, tedy nový zákon o pobytu cizinců.

Ochránce vydal stanovisko, podle něhož je požadavek, aby žadatelé o dlouhodobý a trvalý pobyt podávali žádosti výlučně cestou Visapointu, nemá oporu v zákoně. Ustanovení zákona o pobytu cizinců se vztahuje pouze na žádosti o dlouhodobá víza. Při šetření podnětů se Ochránce setkal například s tím, že na zastupitelském úřadě ČR na Ukrajině nebylo možné po dobu více jak čtyř měsíců se k podání žádosti prostřednictvím Visapointu přihlásit. Ochránce uvedl: „*V souvislosti se zavedením registračního systému Visapoint nepovažuji za problematickou samotnou myšlenku regulace celkového množství vydávaných víz, ale zejména skutečnost, že vedle zákonné regulace migrace obsažené v zákoně o pobytu cizinců je de facto vytvářen další regulační systém, který v zákoně oporu nemá. Za nezbytné považuji, aby výslovně kompetence ke stanovení kvót a pravidla pro jejich stanovení byly výslovně stanoveny v zákoně.*“¹¹³

Systém není připraven na nové administrativní požadavky, které ukládá zákon. Chybí hlubší koncepce integrace cizinců, která dostatečně respektuje práva cizinců jako lidských bytostí.

72. Průkazy s biometrickými údaji

Na základě nařízení Rady ES č. 2252/2004, které bylo do novely zákona o pobytu cizinců zapracováno, jsou od července 2011 občanům třetích zemí (netýká se tedy ani občanů Evropské unie ani jejich rodinných příslušníků) vydávány průkazy o povolení k pobytu s biometrickými údaji. Pracovišť OAMP vybavených potřebnou technikou je v ČR pouze 24, ve většině krajů je takové pracoviště jediné. Cizinci jsou při naplnění jejich kapacit odkazováni na jiná pracoviště, často vzdálená desítky či stovky kilometrů. Kapacita pracovišť se naopak paradoxně snížila. Podle novely zákona o správních poplatcích zaplatí za vydání rozhodnutí o povolení k pobytu namísto dřívějších jednoho tisíce nyní dva a půl tisíce korun (v případě dospělého). Při prodloužení platnosti průkazu o povolení k pobytu nebo provedení změny údajů v něm zapsaných, se navíc vydává nový průkaz o povolení

¹¹³ *Fungování systému Visapoint a přijímání žádostí o víza.* Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/STANOVISKA/Cizinci/2273-2011-PP-ZSO.pdf.

k pobytu, takže např. cizinec, kterému úřad práce povolí zaměstnání jen na 6 měsíců, musí kolečko (včetně správního poplatku) absolvovat každého půl roku znovu.

73. Prokazování prostředků k pobytu

Zákon sice vyjmenovává, jakými doklady může cizinec prokázat zajištění prostředků k pobytu na území v požadované výši, v praxi však dochází k různému výkladu a platná úprava není jasně vymezena tak, aby měli cizinci informaci, jaké konkrétní doklady musí při správním řízení předložit. Dochází tak k šikanování žadatelů. Protože k prokázání prostředků k trvalému pobytu je cizinec povinen předložit doklad, z něhož vyplývá, že jeho příjem je pravidelný, vznikají problémy zejména samostatně výdělečně činným migrantům s nepravidelným příjmem.

74. Integrace cizinců

Státní politika integrace cizinců je určována Konceptí integrací cizinců, již každoročně aktualizuje OAMP MV ČR a schvaluje vláda ČR.

Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců na rok 2011 počítala s rozpočtem sníženým vůči předchozímu fiskálnímu období na úroveň 40 %, jmenovitě s 10 mil. Kč oproti 25 mil. v roce 2010. Radikální snížení objemu finančních prostředků určených pro oblast integrace cizinců se výrazně projevilo ve financování souvisejících aktivit, a to zejména v rozpočtových kapitolách Ministerstva vnitra (77 % objemu disponibilních prostředků) a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (15 %).

Aktivity financované z rozpočtu ministerstva vnitra jsou soustředěny na znalost českého jazyka a přístup ke vzdělání a orientaci cizinců v české společnosti. Velmi vágně a neúčinně byla koncepcí ošetřena ochrana cizinců na trhu práce, kde často docházelo k jejich zneužívání.¹¹⁴ Koncepce ani v roce 2011 vůbec neřešila problém politické integrace – ani cizinci s trvalým, natož dlouhodobým pobytem, kteří žijí v obcích řadu let, nemají sebemenší aktivní ani pasivní možnost uplatnit volební právo v komunálních volbách. To je stále spojováno pouze s občanstvím, jehož dosažení je obtížné – přestože se počty cizinců s trvalým pobytem v minulých letech zvyšovaly, počet občanství udělených českým státem meziročně mírně klesá.¹¹⁵ Jak podotýká právník Pavel Čížinský, o udělení českého

---

¹¹⁴ I v roce 2011 např. pokračovala tzv. „kauza Stromkaři“, ve které šlo o vykořisťování zahraničních dělníků pracujících v lese. Ačkoli se zaměstnavatelé v průběhu tří uplynulých let střídali (stejně jako státní příslušnost vykořisťovaných cizinců), statutárními orgány byly ve všech případech stejné osoby (David Mrkos a Jindřich Martinák). Podrobně o kauze informuje server [migraceonline.cz](http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2324476). Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2324476>.

¹¹⁵ Aktualizovaná Koncepce pro integraci cizinců pro rok 2011 konstatuje v bodě B 2. (str. 8), že „počet cizinců ze třetích zemí, kteří se svou státní příslušností zařadí mezi občany České republiky, se pohybuje na úrovni necelého tisíce osob za rok a v dlouhodobém vývoji má tendenci se spíše snižovat. Zatímco v roce 2004 bylo uděleno 1 073 státních občanství

státního občanství žádá jen zlomek těch, kteří by žádat mohli.¹¹⁶ Příčinou relativně nízkého počtu podávaných žádosti může být nezájem cizinců o získání českého státního občanství, ale též příliš přísné nastavení podmínek získání státního občanství udělením. Jde především o nutnost zřeknout se dosavadního občanství a špatné zkušenosti cizinců s netransparentním řízením o udělení státního občanství.

Migrační politika státu (vyjádřená příznačně duchem návrhu nového cizineckého zákona) pokládá většinu příchozích migrantů pouze za flexibilní pracovní sílu, jejíž využití odvisí od ekonomické situace státu. V tomto duchu jsou koncipovány nejen příslušné pasáže jak dosud platného, tak navrhovaného zákona, zejména způsob řešení délky a podmínek pobytů za účelem výkonu práce, ale i realizace integračních aktivit, které akcentují problémy komunikace a vzájemného soužití. Skutečnou participaci cizinců na životě v zemi, kterou dlouhodobě obývají, však neřeší vůbec. Koncepti chybí komplexní přístup k problematice a vize plnohodnotně zohledňující lidská a politická práva migrantů. Dosavadní přístup pouze reaguje na nastalé (zejména hospodářské) problémy státu a problematiku migrace řeší jednostranně. Taková situace znamená pro velkou část migrantů existenční nejistotu.

Socioložka Blanka Tollarová podotýká, že *„dalším problémem české migrační politiky je to, že nemá svoje místo v českém politickém diskurzu. Je tomu tak možná proto, že je to téma, které je pro každého politika potenciálně nebezpečné, protože žijeme v národním státě, jsme v něm vychováni a ty postoje jsou do jisté míry zděděné z dob socialismu, kdy byli občané od cizinců odděleni velmi důsledně. O migrační a integrační politice se tak diskutuje prakticky jen na odborných fórech, ale ve veřejném diskurzu místo nemá. Protože se o problematice veřejně nediskutuje, těžko se potom přijímají nějaká transparentní opatření.*

Migrační politice státu dominuje ekonomický diskurs společně s diskursem bezpečnostním. Migrace je tak prezentována jednak jako prospěšná tehdy, když na ní můžeme nějak vydělávat, anebo je to téma bezpečnostní v tom smyslu, že pro nás nesmí znamenat hrozbu. Důsledkem tohoto přístupu je redukce témat spojených s migrací na kontrolu legality pobytu, jakoby jiná témata neexistovala. Ve vztahu k výkonu práce je tak kontrolována hlavně její legalita, v daleko menší míře podmínky, za nichž je vykonávána, mzdové podmínky, dodržování bezpečnosti práce, respektování práv pracovníků. Bezpečnostní diskurs je nadto zneužíván pro vyloučení jiných témat. Například téma pozice migrantů

České republiky cizincům ze třetích zemí, v roce 2007 to bylo 904, v roce 2008 celkem 864 a v roce 2009 celkem 824. Osoby, které ročně získají občanství České republiky, představují podíl menší než 1% na počtu cizinců ze třetích zemí s trvalým pobytem.“

¹¹⁶ Stručná analýza některých problémů návrhu zákona o státním občanství ČR. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2341889>.

*na pracovním trhu a jejich vykořisťování je převedeno na téma nelegální migrace, vůči níž má stát vyhraněný postoj. Tento diskurz upevňuje jakousi mentální hranici mezi migranty a většinovou společností. S jeho pomocí je budována bariéra, je definována jakási bezpečnostní hrozba, která společnost ohrožuje. Oba zmíněné diskurzy jsou už v české společnosti natolik ukotveny, že je velmi obtížné uvažovat o koncepčních mechanismech, které by realisticky řešily vztahy mezi migranty a českou společností.*¹¹⁷

Jakkoliv je přínos realizovaných integračních opatření nesporný (výuka češtiny, sociální a právní poradenství), je známou skutečností, že do prostor Center či neziskových organizací přichází jen zlomek cizinců v ČR žijících. Na úkor zbytných aktivit namnoze chybí systematická terénní práce a hlavně nabídka okamžité asistence, bez níž se cizinci neobejdou zejména při vyřizování vlastní agendy na pracovištích OAMP, a která je nadále suplována přítomností pracovníků firem, personalistů a zprostředkovatelů.

75. Integrační centra

Na základě projektu Center pro integraci cizinců, který byl OAMP MV otevřen v roce 2009, bylo v roce 2011 provozováno Správou uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR (SUZ) celkem osm těchto center v Moravskoslezském, Pardubickém, Plzeňském, Zlínském, Karlovarském, Libereckém, Jihočeském a Olomouckém kraji. Další dvě centra (v Jihomoravském a Ústeckém kraji) jsou provozována jinými subjekty.

Centra realizovala státní integrační politiku obsaženou v Koncepci pro integraci cizinců, jejich hlavními činnostmi jsou vzdělávací aktivity (výuka českého jazyka, sociálně a kulturně adaptační kurzy), tlumočnické služby, sociální a právní poradenství a multikulturní aktivity. Služby jsou poskytovány jak zaměstnanci center, tak smluvními partnery, mezi nimiž jsou v některých krajích i neziskové organizace, které poskytovaly podobné služby již před vznikem těchto center; centra tak slouží i pro redistribuci prostředků určených na integraci cizinců z příslušné kapitoly Ministerstva vnitra. Právě propojení legislativních, správních a integračních aktivit s finančními zdroji se pod gescí ministerstva vnitra v této souvislosti jeví jako problematické, protože integrační aktivity neziskových organizací činí ve významných oblastech výrazně závislými na politice státu.

Jakkoliv Koncepce zmiňuje spolupráci MV s neziskovými organizacemi, na pracovních poradách organizovaných OAMP jde nejčastěji o jednostranný přenos informací, podtržený finanční

---

¹¹⁷ Pasáž je přepisem vystoupení autorky na diskusním panelu s názvem "Nová česká migrační politika?", který se konal ve středu 4. dubna 2012 v Masarykově demokratické akademii.

závislostí. Neziskové organizace nejsou tak pro MV rovnocennými partnery a jejich nezávislost je systematicky oslabována.

Centra pro integraci cizinců organizují i tzv. regionální platformy pro integraci cizinců, periodická setkání subjektů, které jsou v oblasti cizinecké problematiky angažovány. Regionální platformy slouží jak pro přenos informací mezi těmito subjekty, tak pro transpozici těchto informací na úroveň OAMP MV.

Projekt Center pro integraci cizinců končí v roce 2013. Vzhledem k tomu, že ze 75 % je projekt financován z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků ze třetích zemí, vyvstává otázka pokračování projektu po jeho skončení. Jak bylo již výše řečeno, ČR v roce 2011 dramaticky omezila finanční podporu integračních aktivit a prostředky, které jsou k dispozici na této úrovni na celkové financování provozu Center, budou nedostatečné.

76. Neziskové organizace

V České republice působilo v roce 2011 kolem dvaceti neziskových organizací pomáhajících cizincům jak na profesionální či poloprofesionální úrovni. Osm z nich je sdruženo v Konsorciu nevládních organizací pracujících s migranty v ČR (dále jen „*Konsorcium*“).

Neziskové organizace vykonávaly namnoze činnost, kterou současně organizovala a částečně i vykonávala státem podporovaná Centra. Stav bohužel znamenal zbytečně vynakládané prostředky na administraci paralelně realizovaných projektů, resp. náklady spojené s redistribucí těchto prostředků.

77. Nový zákon o pobytu cizinců

Ministerstvo vnitra zpracovalo a v roce 2011 odborné veřejnosti předložilo návrh věcného záměru zcela nového cizineckého zákona. Důvodem k přípravě nové normy bylo to, že doposud platný zákon prošel od roku 1999 mnoha desítkami novelizací, které byly vynuceny vstupem České republiky do Evropské unie a Schengenského prostoru, tak mění se situací v oblasti imigrace. To způsobilo, že stávající zákonná úprava je značně rozsáhlá, složitá a nepřehledná, což ztěžuje orientaci i v tak významném ohledu, jako je status občanů Unie a třetích států.

Deklarovaným cílem nové právní úpravy je vytvořit jednodušší, kompaktnější a uživatelsky přehlednější právní normu, k čemuž má vést zejména oddělení právní úpravy vstupu a pobytu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků od úpravy vstupu a pobytu občanů třetích zemí, odstranění ustanovení, která svou povahou patří do jiných právních předpisů (např. do zákona o ochraně státních hranic), a dále těch ustanovení, která mohou být obsažena v prováděcích či interních předpisech.

Přínosem navrhované právní úpravy by mělo podle Ministerstva vnitra být především zjednodušení celého procesu imigrace ku prospěchu jak cizinců, tak subjektů, v jejichž zájmu je příjezd a pobyt cizinců na území České republiky. Věcný záměr zákona prošel v druhé polovině roku připomínkovým řízením, v němž bylo uplatněno několik desítek připomínek.

Vládní zmocněnkyně pro lidská práva stejně jako veřejný ochránce práv, jehož úřad usiluje o legislativní úpravu pojištění cizinců od roku 2008, mj. kritizovali skutečnost, že dosud nedošlo k potřebné legislativní úpravě zdravotního pojištění cizinců tak, aby byla povinnost sjednat si zdravotní pojištění vždy splnitelná (například u novorozenců), a aby bylo pojistné krytí rizik a zdravotní péče u dlouhodobě pobývajících ekonomicky aktivních cizinců a jejich rodinných příslušníků srovnatelné s občany ČR a cizinci tak měli reálný přístup ke zdravotní péči za podmínek srovnatelných s občany ČR. Vyslovili názor, že je nezbytné, aby nejpozději paralelně s předložením tohoto návrhu byla předložena i nová úprava zdravotního pojištění cizinců ze strany Ministerstva zdravotnictví, protože v opačném případě by nadále docházelo k neřešitelným situacím pro konkrétní nepojištěné cizince a rovněž by narůstaly dluhy za neuhrazené pohledávky cizinců vůči zdravotnickým zařízením. Ministerstvo vnitra dlouhodobě usiluje o zavedení takové právní úpravy. Tuto připomínku akceptovalo a doporučilo předložit novou právní úpravu povinného komerčního zdravotního pojištění cizinců do konce roku 2012.

Nová úprava cizineckého zákona má posílit využívání tzv. cirkulární (dočasné) migrace, charakterizované režimem krátkodobých pobytů. Ministerstvo vnitra uvažuje předloženým návrhem podle řady indicií systémově omezit práva migrantů, protože chce zabránit usazování migrantů, o něž původní zaměstnavatelé ztratili zájem. Názor je podpořen návrhem Usnesení vlády č. 344 z 10.května2010, v němž byla navržena verze MV ČR ve znění „*Při migraci za účelem ekonomických aktivit mají být preferovány možnosti cirkulární migrace před trvalým přesídlením.*“

Po námitkách, které vznesl Výbor pro práva cizinců (a to mimo připomínkové řízení), schválila vláda 4. zásadu ve znění „*Při migraci za účelem ekonomických aktivit mají být využívány jak možnosti cirkulární migrace, tak i trvalé přesídlení*“.

Neformálně uplatnilo řadu připomínek i Konsorcium. Výhrady směřovaly zejména k úpravám, jež znesnadňují přístup cizinců ke studiu na českých vysokých školách, možným komplikacím při slučování rodin, silnému omezení drobného podnikání cizinců (v návrhu je podmíněno vysokou počáteční investicí), zhoršení postavení rodinných příslušníků – občanů ČR vůči rodinným příslušníkům jiných zemí EU žijícím v ČR, či přetrvávání slabého postavení cizinců vůči

zaměstnavatelům. Některé tyto připomínky se kryly s připomínkami veřejného ochránce práv, částečně byly akceptovány.

Bezdomovectví

78. Lidé bez přístřeší

Bezdomovectví není v České republice předmětem politického jednání a lze se domnívat, že bohužel větší části společnosti tento nezájem nevadí. Na národní úrovni není zpracována strategie, která by se tímto problémem zabývala a stanovila priority preventivních a následných programů. Samy obce si mají stanovit koncept, podle kterého budou problematiku řešit, ačkoli ve skutečnosti tak mnoho obcí nečiní.

Skutečnost je taková, že se zvyšují počty lidí žijících v chudobě a nad hranicí chudoby, narůstá počet zadlužených obyvatel a stále se rozmáhají praxe nemorálních a lichvářských půjček. V důsledku hospodářské krize se zvyšovala míra nezaměstnanosti, problematická je především dlouhodobá nezaměstnanost. Podle statistiky, kterou vydává Exekutorská komora České republiky, bylo v roce 2011 nařízeno celkem 936.219 exekucí, což znamená nárůst počtu exekucí o 230 tisíc ve srovnání s rokem 2010. Stát snižuje standard hmotného zabezpečení a neexistuje zákon o sociálním bydlení. Narůstá riziko, že bez přístřeší se může octnout stále více osob. Lidé zabývající se charitou a sociální péčí na Ostravsku na podzim roku 2011 upozorňovali na rychle rostoucí počet lidí bez domova.¹¹⁸ Jednalo se o stav před účinností mnoha reformních novel, kterými chce stát snižovat schodek rozpočtu a které nejvíce dopadnou na seniory, rodiny s dětmi nebo zdravotně postižené. Méně peněz než v předchozích letech se rovněž přerozděluje mezi poskytovatele sociálních služeb, které nabízejí mj. také služby pobytové.

Ve společnosti panuje představa, že mezi lidmi bez přístřeší žijí pouze osoby, které se do této situace dostaly zcela vlastním přičiněním. Není to vždy pravda. Faktorů, které vedou ke ztrátě bydlení a nemožnosti zajistit si nové, může být vícero v souběhu. Sociální strukturu lidí bez domova tvoří také mladiství, kteří prošli dětskými domovy. Údaj z roku 2006 uvádí, že až 70 % osob z celkového počtu lidí bez domova vyrůstalo v zařízeních náhradní výchovy.¹¹⁹ Na ulicích žijí také osoby s psychickými onemocněními či invalidní důchodci. Další skupinu tvoří lidé, kteří po výkonu trestu odnětí svobody opustili věznic. Lidé bez domova žijí téměř bez jakékoli dostupné zdravotní péče a bez zajištění

---

¹¹⁸ Stát přitvrdil a ze seniorů se stávají bezdomovci, varuje Ostrava. Dostupné z: http://ostrava.idnes.cz/vydirani-zlobi-se-najemnici-kvuli-planovanemu-zdrazeni-pj8-/clanek.aspx?c=A111019_1671120_ostrava-zpravy_jog.

¹¹⁹ Ochrana a podpora dětí ulice z třetích zemí v členských zemích EU. Berlín, Amsterdam, Madrid, Praha. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_185cz.pdf.

pomoci v hmotné nouzi, často totiž nejsou registrováni na úřadech práce. Nejvíce osob žije ve velkých městech, „*je to problém chudoby uvnitř bohatství*“¹²⁰.

79. Postoj Prahy k bezdomovectví

Praha v průběhu letošní zimy odmítla přijmout halu pro lidi bez domova, kterou jí daroval majitel společnosti Jablotron. Hala měla kapacitu 120 míst, namísto ní se město rozhodlo postavit stan na Rohanském ostrově s kapacitou 50 osob, který však byl brzy naplněn. Praze dlouhodobě chybí dostatečná síť ubytovacích zařízení, město přesto reaguje na tento problém každoročně ad hoc. V Praze a ostatních městech České republiky zemřelo během letošní zimy na tři desítky osob. O Velikonocích, symbolicky v parku před hlavním nádražím v Praze, se konal pietní akt k uctění památky umrzlých osob.

V roce 2010 Akční plán z rukou pražského radního pro sociální oblast Jiřího Janečka navrhoval pro lidi bez domova zřídit na okraji města tábor. Cílem bylo dostat osoby z ulic Prahy. Plán byl jednoznačným důkazem nezájmu o řešení situace lidí, kteří se octli na ulici, v rozporu s mezinárodně uznávanou zásadou humanity a projevem rostoucí nenávisti vůči vymezeným skupinám osobám, který panuje také mezi politiky. V roce 2011 byla pod vedením již nového radního Petra Dolínka vytvořena Koncepce pro postupné řešení problematiky bezdomovectví. Koncepce do roku 2014 počítala s posílením terénní práce, s rozvojem dalších sociálních služeb včetně zdravotní péče, s novými nízkoprahovými centry, s vybudováním azylových bytů pro matky s dětmi, tréninkovými byty a zimní noclehárnou. Důraz byl kladen na prevenci, sociální bydlení a na zlepšení mediálního obrazu lidí bez domova. Za nového vedení však radnice oznámila, že sníží finanční rozpočet určený pro naplňování Koncepce. Nový radní pro sociální politiku Ivan Kabický chce prosadit zavedení tzv. domovského práva a lidí žijící na ulicích Prahy, kteří do metropole přicestovali, z města vystěhovat. Český helsinský výbor považuje takový způsob „řešení problému“ za nepřijatelný a v rozporu se základním právem na svobodu pohybu. Místo pomoci lidem bez domova se uvažuje o jejich represii.

80. Útoky na osoby bez domova

Lidé bez domova jsou terčem mnoha útoků. Bohužel velmi často útoků fyzických a páchaných z důvodu, že obětí je právě člověk bez domova. Jedná se o typ trestného činu páchaného z nenávisti, při kterém si pachatel cíleně vybírá svou oběť.

Čtyři osoby ve věku do 25 let, z toho jedna pod hranicí 15 let a tedy trestně neodpovědná, se v srpnu roku 2010 dohodli, že napadnou muže bez domova žijící v Bohdaleckém lese na Praze 10. Na

¹²⁰ *Definice bezdomovectví*. Dostupné z: <http://www.bezdomovci.estranky.cz/clanky/definice-bezdomovectvi.html>.

místě skupina dvěma mužům vyhrožovala zabitím a zapálením chatky, ve které muži přebývali. Chatku skutečně zapálili a při požáru jeden z mužů zemřel. Městský soud v Praze v červnu 2011 odsoudil dva pachatele za vraždu, třetí muž dostal podmíněný trest. Čtvrtý z útočníků z důvodu svého věku v době spáchání činu stíhán nebyl. V září 2011 Vrchní soud v Praze tresty útočníků potvrdil.

Protiústavní a populistické zákony

81. Novela zákona o pomoci v hmotné nouzi – exekuce dávek v hmotné nouzi

Navrhovaná novela zákona o pomoci v hmotné nouzi, která by umožňovala exekuci dávek v hmotné nouzi a která byla rovněž z dílny Ivany Řápkové, byla schválena Poslaneckou sněmovnou v září 2011. Po vrácení návrhu Senátem Poslanecká sněmovna na své schůzi v prosinci 2011 zákon naštěstí neodhlasovala.

82. Novela přestupkového zákona

Skupina poslanců předložila dne 15. července 2011 Poslanecké sněmovně návrh novely přestupkového zákona, která by umožnila uložit za vybrané opakované přestupky až tříměsíční zákaz pobytu. Jedná se zejména o přestupky na úseku ochrany před alkoholismem, přestupky proti veřejnému pořádku, proti občanskému soužití a přestupky proti pořádku při porušení povinností stanovených obecně závaznými vyhláškami vydanými na úseku jejich samostatné působnosti. Sankce zákazu pobytu může být udělena až na tři měsíce, pokud byla příslušná osoba v posledních dvanácti kalendářních měsících pravomocně uznána vinnou za stejný přestupek stejným správním orgánem. Sankce se však nesmí vztahovat na místo nebo obvod, v němž má pachatel trvalý pobyt. Zástupcem navrhovatele byla určena Ivana Řápková, hlavní autorka konceptu.

S návrhem vyjádřila nesouhlas vláda, Senát, opozice nebo také ochránce. Poslanecká sněmovna však zamítavé usnesení Senátu dne 5. června 2012 přehlasovala. Dne 19. června zákon nepodepsal prezident republiky Václav Klaus: „*Trest zákazu pobytu za pouhý přestupek považuji v kontextu českého práva za nepřiměřený, konkrétní ustanovení novely za nedomyšlená a neodpovídající proklamovaným záměrům navrhovatelů.*“¹²¹ Poslanecká sněmovna tak bude o zákonu znovu hlasovat. Někteří senátoři už prohlásili, že pokud bude novela platit, obrátí se s ústavní stížností na Ústavní soud.

Český helsinský výbor novelu považuje za protiústavní, v rozporu se svobodou pohybu a pobytu a právem na soukromí a právem na rodinný život.¹²² Svoboda pohybu a pobytu je základním právem chráněným českou Listinou základních práv a svobod. Omezit tuto svobodu lze podle Listiny pouze tehdy, je-li to nevyhnutelné pro bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku, ochranu zdraví nebo ochranu práv. Nevyhnutelnost však podle Českého helsinského výboru naplněna nebyla. Sankce

¹²¹ Klaus vetoval zákon, který měl umožnit zákazy pobytu v obcích za přestupky. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/13415-klaus-vetoval-zakon-ktery-mel-umoznit-zakazy-pobytu-v-obcich-za-prestupky>.

¹²² Dopis Senátu k novele zákona o přestupcích. Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cislocclanku=2012041701>.

zákazu pobytu tedy nesleduje legitimní cíl a je navíc zcela nepřiměřená povaze oněch protiprávních jednání. Podle článku 4 odst. 4 Listiny při užívání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. V tomto případě lze však za bagatelní jednání zasáhnout velmi citelně a poměrně dlouhodobě do základního práva svobody pohybu a pobytu. Novela dopadá i na situace, kdy tento zásah není důsledkem porušení zákona, nýbrž porušením obecní vyhlášky. O omezení práva nebude rozhodovat soud, nýbrž správní orgán.

Při aplikaci zákona hrozí zneužití, které navíc může zasáhnout výrazně i do práva na soukromí a do práva na rodinný život. Institut "trvalého pobytu" se totiž již dávno nekryje s místem faktického pobývání osoby. Více než 150 tis. osob je hlášeno k trvalému pobytu na ohlašovnicích a fakticky mají svůj domov a soukromí jinde. Těmto osobám tedy hrozí zákaz pobytu i tam, kde fakticky bydlí a realizují svůj soukromý a rodinný život.

Přestupky, na něž novela údajně reaguje, vyplývají převážně z neutěšené a neřešené sociální situace v místech s vysokou mírou nezaměstnanosti a sociálního vyloučení. Přílehlavou reakcí na dané jevy je prevence a investice do sociálního a hospodářského rozvoje regionů, jež se se zvýšenou přestupkovou kriminalitou potýkají.

Český helsinský výbor považuje tyto snahy pro svoji represivní a asociální povahu za nepřijatelné. Oba návrhy zasahují nepřiměřeným způsobem do základních práv garantovaných Listinou.

Zdroje

- *Mladík, který se podílel na útoku na Romy v Býchorech, pořádal ultrapravicový koncert.* Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-52291630-mladik-ktery-se-podilel-na-utoku-na-romy-v-bychorech-poradal-ultrapravicovy-koncert>.
- *Kvůli žhářskému útoku v Býchorech obžalováni čtyři muži.* Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/162675-kvuli-zharskemu-utoku-v-bychorech-obzalovani-ctyri-muzi/>.
- *Vyšetřování žhářského útoku na Romy v Býchorech pokračuje. Vyšetřovatelé si vyžádali odborné posudky.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/vysetrovani-zharskeho-utoku-na-romy-v-bychorech-pokracuje-vysetrovatele-si-vyzadali-odborne-posudky>.
- *Další žhářský útok na Romy: Zápalná lahev dopadla do postýlky malé dcerky, ta našťěstí spala tu noc na vedlejší posteli.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/dalsi-zharsky-utok-na-romy-zapalna-lahev-dopadla-do-postylky-male-dcerky-ta-nastesti-spala-tu-noc-na-vedlejsi-posteli>.
- *Policie odložila případ žhářského útoku na dům obývaný Romy.* Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/267143-policie-odložila-pripad-zharskeho-utoku-na-dum-obyvany-romy.html>.
- *Za loňské napadení Romů v Nýrsku stojí před soudem dva muži.* Dostupné z: http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/za-lonske-napadeni-romu-v-nyrsku-stoji-pred-soudem-dva-muzi/771065&id_seznam=2032.
- *Dva rasisti, kteří chtěli v Nýrsku zabít romskou rodinu, stanuli před soudem.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/dva-rasisti-kteri-chteli-v-nyrsku-zabit-romskou-rodinu-stanou-pred-soudem-obvineni-proti-romum-bylo-stazeno>.
- *Ohlédnutí za letošními nepokoji na Šluknovsku.* Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/24656>.
- *Výzva vládě k činnosti.* Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cislocianku=2011090901>.
- *Dopis Radě pro rozhlasové a televizní vysílání o používání slova "nepřizpůsobiví".* Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cislocianku=2011120602>.
- *Útoky z nenávisti.* Dostupné z: <http://lgbt.poradna-prava.cz/>.
- *Policisté varují před posilováním extrémní pravice v Česku.* Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/24451>.
- *Protest proti snížení trestu útočníkovi z Krupky proběhne i v Praze. Jeho pořadatelé se distancují od DSSS.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/protest-proti-snizeni-trestu-utocnikovi-z-krupky-probehne-i-v-praze-jeho-poradatele-se-distancuji-od-dsss>.
- *Klára Samková k mačetovému útoku v Novém Boru: Interpretace celé řady událostí v této kauze je sporná nebo se vůbec nestala.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/klara-samkova-k-macetovemu-utoku-v-novem-boru-interpretace-cele-rady-udalosti-v-teto-kauze-je-sporna-nebo-se-vubec-nestala>.
- *Mačetový útok v Novém Boru (píše JUDr. Klára A. Samková, Ph.D., advokátka, obhájkyň útočníků).* Dostupné z: <http://macetovyutok.cz>.
- *Advokátní komora prověří, jak chce Samková hájit mačetové útočníky.* Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=7973>.
- *František Kostlán: Napadení mačetami nelze omluvit ničím. Jaké jsou příčiny vzrůstu násilí.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/frantisek-kostlan-napadeni-macetami-nelze-omluvit-nicim-jake-jsou-priciny-vzrustu-nasili>.
- *Drahomír Radek Horváth: Je třeba důrazný distanc od útoku mačetami.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/drahomir-radek-horvath-je-treba-durazny-distanc-od-utoku-macetami>.
- *Nový Bor: V reakci na útok mačetami dnes proběhne demonstrace, kterou prý pořádají ženy.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/novy-bor-v-reakci-na-utok-macetami-dnes-probehne-demonstrace-kerou-pry-poradaji-zeny>.
- *Mačetový útok z Boru nesnese srovnání se žhář z Vítkova, říká Samková.* Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-klarou-samkovou-o-macetovem-utoku-v-novem-boru-pnx-/domaci.aspx?c=A120323_184743_liberec-zpravy_alh.

- *Soud potvrdil šéfovi DSSS Vandasovi a jeho společníkům podmínky za prvomájové projevy.* Dostupné z: <http://www.mediafax.cz/krimi/3987888-Soud-potvrdil-sefovi-DSSS-Vandasovi-a-jeho-spolecnikum-podminky-za-prvomajove-projevy>.
- *Michal Mazel: Zločiny z nenávisti a jejich vztah k extremismu.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/michal-mazel-zlociny-z-nenavisti-a-jejich-vztah-k-extremismu>.
- *Nález Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2011, sp. zn. IV. ÚS 2011/10.*
- *Pavel Molek. Rudé a hnědí aneb o dvou právních podáních.* Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/01/pavel-molek-rude-hnedi-aneb-o-dvou.html>.
- *Ministerstvo vnitra: Krajiní pravice je v útlumu. Přitom stoupl počet jejích akcí.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/ministerstvo-vnitra-krajni-pravice-je-v-utlumu-pritom-stoupl-pocet-jejich-akci>.
- *Petr Holub: Kořeny radikálního nacionalismu.* Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/24166>.
- *Petruška Šustrová: Sociální problém.* Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/24164>.
- *Petr Honzejek: Šluknovsko je ve varu – a proměňuje českou politiku.* Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/24272>.
- *Předseda uskupení Severočeši.cz: Zachovejme ghetta, integrace Romů je nesmysl.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/predseda-uskupeni-severocesni-cz-zachovejme-ghetta-integrace-romu-je-nesmysl>.
- *Předběžné výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2011 Česká republika.* Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/950049F8F7/\\$File/pvcr.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/950049F8F7/$File/pvcr.pdf).
- *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2010.* Dostupná z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-ceske-republice-za-rok-2010-88326/>.
- *Inkluzivní vzdělávání v České republice? Úkol nesplněn.* Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/news/article.php?id=700>.
- *Martin Šimáček: Život s „černou sviní“.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/martin-simacek-zivot-s-cernou-svini>.
- *Parallel Report by the European Roma Rights Centre to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination on the Czech Republic for its Consideration at the 79th Session 8 August to 2 September 2011.* Dostupné z: <http://www.errc.org/cms/upload/file/czech-republic-cerd-submission-22-july-2011.pdf>.
- *The Situation of Roma in 11 EU Member States – Survey results at a glance.* Dostupné z: http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/FRA-2012-Roma-at-a-glance_EN.pdf.
- *Výzkum etnického složení žáků základních škol praktických.* Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2011/vyzkum-etnickeho-slozeni-zaku-zakladnich-skol-praktickyh/>.
- *Výzkum potvrdil nepřímou diskriminaci romských žáků. Veřejný ochránce práv.* Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/vyzkum-potvrdil-nepriamo-diskriminaci-romskych-zaku/>.
- *ENAR Stínová zpráva. Rasismus a diskriminace v České Republice.* Dostupné z: http://enar.helcom.cz/wp-content/uploads/2011/09/ENAR_%C4%8CR_St%C3%ADnov%C3%A1_zpr%C3%A1va.pdf.
- *Reportáž z Varnsdorfu: Romové se stěhují z městské ubytovny do bytů na sídlišti. Nájem jsou zde podstatně nižší.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/reportaz-z-varnsdorfu-romove-se-stehuji-z-mestske-ubytovny-do-bytu-na-sidlisti-najem-je-zde-podstatne-nizsi>.
- *Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – duben 2011.* Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101155s_ov110524.pdf.
- *Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – duben 2012.* Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101283s_ov120514.pdf.
- *ERRC a Amnesty International žádají českou vládu, aby zamezila násilí páchanému na Romech.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/errc-a-amnesty-international-zadaji-ceskou-vladu-aby-zamezila-nasili-pachaneho-na-romech>.
- *DSSS posílila v Krupce na dva mandáty. Volby se možná budou znovu opakovat kvůli údajnému kupčení s hlasy.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/dsss-posilila-v-krupce-na-dva-mandaty-volby-se-mozna-budou-znovu-opakovat-kvuli-udajnemu-kupceni-s-hlasy>.
- *Report by Thomas Hammarberg, Commissioner for Human Rights of the Council of Europe, following his visit to the Czech Republic from 17 to 19 November 2010.* Dostupné z: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1754217>.

- *Podnět k protiprávním sterilizacím žen v ČR.* Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/cinnost-rady/zasedani-rady/Sterilizace_podnet-verze-projednana-Radou-9-5-2011.doc
- *Závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ve věci sterilizací prováděných v rozporu s právem a návrhy opatření k nápravě, Sp. zn.: 3099/2004/VOP/PM a násl., v Brně dne 23. 12. 2005.* Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/stanoviska-ochrance/zasadni-stanoviska/stanoviska-2005-2007/stanovisko-ve-veci-provadeni-sterilizaci-23122005/>.
- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2011, sp. zn. 30 Cdo 2819/2009.* Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/75AD333C22093F04C12579830059647F?openDocument&Highlight=0.
- *Rada doporučuje vládě odškodňovat neprávem sterilizované ženy.* Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/rada-doporučuje-vlade-odškodňovat-nepravem-sterilizovane-zeny-93169/>.
- *Skutečná rovnost je pro české ženy stále v nedohlednu: Tisková zpráva ČŽL ke Dni rovnosti.* Dostupné z: <http://www.czlobby.cz/novinky/134-1/skutečna-rovnost-je-pro-ceske-zeny-stale-v-nedohlednu-tiskova-zprava-czl-ke-dni-rovnosti/>.
- *Ženy a muži v letech 2011.* Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1417-11-n_2011.
- *Priority a postupy vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže schváleny vládou.* Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12186>.
- *Zpráva o rovnosti žen a mužů v roce 2010 v České republice.* Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12186>.
- *Otevřený dopis premiérovi - institucionální zabezpečení rovných příležitostí žen a mužů.* Dostupné z: <http://padesatprocent.cz/cz/zpravodajstvi/otevreny-dopis-premierovi-institucionalni-zabezpeceni-rovných-prilezitosti-zen-a-muzu>.
- *Záznam ze zasedání Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů ze dne 21. února 2012.* Dostupné z: <http://mpsv.cz/cs/12888>.
- *Kulatý stůl: Sladování pracovního a rodinného života.* Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/kulatý_stul_sladovani_pracovniho_a_rodinneho_zivota20120522.
- *Názory občanů na vybraná opatření v rodinné politice.* Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101073s_es101213.pdf.
- *Nedostatek míst v mateřských školách.* Dostupné z: <http://www.genderstudies.cz/tiskove-zpravy/>.
- *TZ: Právo volby českých žen na to, kde a s kým rodit, hrubě porušeno.* Dostupné z: <http://www.czlobby.cz/novinky/165-1/tz-pravo-volby-ceskych-zen-na-to-kde-a-s-kym-rodit-hrube-poruseno/>.
- *Výzva za bezpečný porod.* Dostupné z: <http://www.czlobby.cz/novinky/140-1/vyzva-za-bezpecny-porod/>.
- *Soud rozhodl: Nemocnice musí ženám zajistit porodní asistentku i u porodu doma.* Dostupné z: <http://lfp.cz/2012/01/soud-rozhodl-nemocnice-musi-zenam-zajistit-porodni-asistentku-i-u-porodu-doma/>.
- *Porody mimo porodnici.* Dostupné z: <http://ferovanemocnice.cz/deti-a-rodice-porod-28/porody-mimo-porodnici-88.html>.
- *Ústavní soud vyzval stát k seriózní diskusi o domácích porodech.* Dostupné z: <http://lfp.cz/2012/03/ustavni-soud-vyzval-stat-k-seriozni-diskusi-o-domacich-porodech/>.
- *Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. února 2012, sp. zn. Pl. ÚS 26/11.*
- *Oblasti podpory. Zaměstnanost.* Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/zamestnanost>.
- *Internetový diskutér vyhrožoval správci fór smrtí. U soudu dostal podmínku.* Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-51815180-internetovy-diskuter-vyhrozoval-spravci-for-smrti-u-soudu-dostal-podminku>.
- *Konec kojeneckých ústavů?* Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/211411000370825/obsah/168027-konec-kojeneckych-ustavu/>.
- *Doživotní trest: Romské děti v ústavní péči v České republice.* Dostupné z: <http://www.errc.org/article/do%C5%BEivotni-trest-romske-d%C4%9Bti-v-ustavni-pe%C4%8Di-v-%C4%8Ceske-republice/3943>.
- *Tisková zpráva - Agentura pro sociální začleňování ukončí spolupráci s městem Chomutov.* Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/tiskova-zprava-agentura-pro-socialni-zaclenovani-ukonci-spolupraci-s-mestem-chomutov>.

- Tisková zpráva - Agentura pro sociální začleňování ukončí spolupráci s městem Duchcov. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/tiskova-zprava-agentura-pro-socialni-zaclenovani-ukonci-spolupraci-s-mestem-duchcov>.
- Agentura odchází po třech letech ze šesti měst. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/agentura-odchazi-po-trech-letech-ze-sesti-mest>.
- Agentura pro začleňování Romů končí v Duchcově a Chomutově. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/domov/zpravy/agentura-pro-zaclenovani-romu-konci-v-duchcove-a-chomutove/748076>.
- Agentura pro sociální začleňování Romů omezuje působnost. Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/23713>.
- Zpráva o extremismu a projevech rasismu a xenofobie na území České republiky v roce 2011, vyhodnocení plnění Koncepce boje proti extremismu pro rok 2011 a Koncepce boje proti extremismu pro rok 2012. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>.
- Ministerstvo vnitra: Krajní pravice je v útlumu. Přitom stoupl počet jejich akcí. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/ministerstvo-vnitra-krajni-pravice-je-v-utlumu-pritom-stoupl-pocet-jejich-akci>.
- Stanovisko představenstva České advokátní komory ve věci advokáta, který vznesl námitku podjatosti soudního znalce kvůli jeho židovskému původu. Česká advokátní komora. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=7873>.
- Kárná žaloba na JUDr. P. Kočího, Ph.D. Česká advokátní komora. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=8407>.
- Romské osobnosti odsuzují užívání výrazu "nepřizpůsobiví" v médiích a kritizují vedoucího právního oddělení ČT Michala Heldenburga. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/romske-osobnosti-odsuzuji-uzivani-vyrazu-nepřizpůsobivi-v-mediich-a-kritizuji-vedouciho-pravniho-oddeleni-ct-michala>.
- Lidovci kritizují vládní zákon o zdravotních službách kvůli vzniku centrální databáze. Dostupné z: <http://www.mediafax.cz/politika/3295682-Lidovci-kritizuji-vladni-zakon-o-zdravotnich-sluzbach-kvuli-vzniku-centralni-databaze>.
- Report to the Czech Government on the visit to the Czech Republic carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 21 to 30 April 2002. Dostupné z: <http://www.cpt.coe.int/documents/cze/2004-04-inf-eng.htm>.
- Psychiatr: Síťová lůžka jsou mírným omezovacím prostředkem. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/spolecnost/zprava/psychiatr-sitova-luzka-jsou-mirnym-omezovacim-prostredkem--1009237>.
- Bohnická léčebna se má omluvit rodině mrtvé pacientky. Lidovky.cz. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/bohnicka-lecebna-se-ma-omluvit-rodine-mrtve-pacientky-pd5-/ln_domov.asp?c=A100331_110131_ln_domov_ter.
- Report to the Czech Government on the visit to the Czech Republic carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 21 to 23 October 2009. Dostupné z: http://www.cpt.coe.int/documents/cze/2010-22-inf-eng.htm#_Toc251078814.
- Poslanci napadli u Ústavního soudu zdravotnickou reformu. Dostupné z: <http://concourt.cz/clanek/6045>.
- ÚS obdržel návrh skupiny poslanců na zrušení řady zákonů ze sociální oblasti. Dostupné z: <http://www.concourt.cz/clanek/6136>.
- Ministerstvo zdravotnictví chce zvýšit poplatek u lékaře na 50 korun. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/spolecnost/zprava/1044977>.
- Ombudsman kritizuje stovku za den v nemocnici. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/121525-ombudsman-kritizuje-stovku-za-den-v-nemocnici/>.
- Nemocnice budou moci vybírat příplatky za lékaře už od pátku. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/spolecnost/zprava/nemocnice-budou-moci-vybirat-priplatky-za-lekare-uz-od-patku--1065604>.
- Legislativní proces přijímání zákona o zdravotních službách. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=405&O=6>.
- Hlasování o zákonu o zdravotních službách v Senátu. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasa?O=8&S=12&T=183>.

- *Z autistů máme obavy, aneb zahrada je víc.* Dostupné z: <http://www.e-sterberk.eu/news.php?detail=859>.
- *Tisková konference k Alternativní zprávě pro Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením.* Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/aktualne/z-tisku-a-medii/688-tiskova-konference-k-alternativni-zprave-pro-vybor-osn-pro-prava-osob-se-zdravotnim-postizenim.html>.
- *Sociální reforma pohledem ombudsmana.* Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/socialni-reforma-pohledem-ombudsmana/>.
- *Počet osob zbavených způsobilosti k právním úkonům dramaticky roste.* Dostupné z: <http://www.reformaopatrovnictvi.cz/aktuality/pocet-osob-zbavenych-zpusobilosti-k-pravnim-ukonum-dramaticky-roste-28.html>.
- *Soudkyně uznala, že i duševně nemocný má právo účastnit se jednání o vlastním osudu.* Dostupné z: <http://llp.cz/2011/04/soudkyne-uznala-ze-i-dusevne-nemocny-ma-pravo-ucastnit-se-jednani-o-vlastnim-osudu/>.
- *Stát zaplatí 240 tisíc za nezákonné zbavení způsobilosti.* Dostupné z: <http://llp.cz/2011/06/stat-zaplati-240-tisic-za-nezakonne-zbaveni-zpusobilosti/>.
- *Ochránce. Jak se domoci příspěvku na péči.* Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10363268581-ochrance/311281381960012/video/>.
- *Sněmovní tisk 494 návrhu zákona o sociálním bydlení.* Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/tisky/h0494.htm>.
- *Ubytovny pro chudé: stále výnosný byznys.* Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/ubytovny-pro-chude-stale-vynosny-byznys>.
- *Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v roce 2011 a predikce na další období.* Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12924>.
- *Stav sociálního systému po reformě.* Dostupné z: <http://www.akcnispolek.estranky.cz/clanky/analyzy-a-media/stav-socialniho-systemu-po-reforme.html>.
- *Zpráva za 1. čtvrtletí roku 2012.* Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>.
- *Většinu doporučení poslanci realizovali, ochránce jim předkládá 7 dalších.* Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/vetsinu-doporuceni-poslanci-realizovali-ochrance-jim-predklada-7-dalsich/>.
- *Odpověď na žádost adresovanou Ministerstvu práce a sociální věcí.* Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12855/vi_30437-2012.pdf.
- *Příjmy a životní podmínky domácností 2011.* Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/3012-12-r_2012.
- *Sociální reforma - poznatky z praxe veřejného ochránce práv.* Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>.
- *Veřejná služba porušuje Listinu základních lidských práv a svobod.* Dostupné z: <http://www.akcnispolek.estranky.cz/clanky/dokumenty-asn/verejna-sluzba-porusuje-listinu-zakladnich-lidskych-prav-a-svobod.html>.
- *DONEZ aneb Drábkův Obchod s NEZaměstnanými.* Dostupné z: <http://www.akcnispolek.estranky.cz/clanky/analyzy-a-media/donez-aneb-drabkuv-obchod-s-nezamestnanymi.html>.
- *Starší zaměstnanci jsou obohaceni. Firmy si to jen musí uvědomit.* Dostupné z: <http://www.online.muni.cz/tema/2562-starsi-zamestnanci-jsou-obohaceni-firmy-si-to-jen-musi-uvedomit->.
- *Hodnocení některých sociálních podmínek – říjen 2011.* Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101200s_eu111110.pdf.
- *Tisíce seniorů jsou zatíženy exekucí na důchod.* Dostupné z: <http://www.zijemenaplno.cz/Clanky/a1173-Tisice-senioru-jsou-zatizeny-exekuci-na-duchod.aspx>.
- *dTest: Novela zákona více ochrání seniory.* Dostupné z: <http://www.dtest.cz/clanek-2269/dtest-novela-zakona-vice-ochrani-seniory>.
- *V Česku se každý den objeví nový případ týrání seniora, každého druhého týrá rodina.* Dostupné z: <http://www.zivot90.cz/146-novinky/498-v-cesku-se-kazdy-den-objevi-novy-pripad-tyrani-seniora-kazdeho-druheho-tyra-rodina>.

- *90 procent týraných seniorů jsou ženy.* Dostupné z: <http://www.zivot90.cz/110-pro-novinare/195-tiskove-zpravy/m-386-90-procent-tyranych-senioru-jsou-zeny>.
- *Obžalované ženy z týrání seniorů jsou znovu před soudem.* Dostupné z: http://chomutovsky.denik.cz/zpravy_region/obzalovane-zeny-z-tyrani-senioru-jsou-znovu-pred.html.
- *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2011.* Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2011.pdf.
- *Kriminální recidiva a recidivisté (charakteristika, projevy, možnosti trestní justice).* Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html#p2011>.
- *World prison brief.* Dostupné z: http://www.prisonstudies.org/info/worldbrief/wpb_country.php?country=133.
- *Sněmovní tisk 584. Novela z. - trestní zákoník.* Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/tisky/h0584.htm>.
- *Jaromír Drábek: Rozhovor v pořadu Partie (Prima Family).* Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12911>.
- *Nový Bydžov: lidská práva pod kopyty koní.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/novy-bydzov-lidska-prava-pod-kopyty-koni>.
- *Stanovisko - Nový Bydžov.* Dostupné z: <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2011031701>.
- *Policie v Krupce brutálně rozehnala bohoslužbu stovek Romů.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/policie-v-krupce-brutalne-rozehnala-bohosluzbu-stovek-romu>.
- *Stanovisko k policejnímu zásahu v Krupce.* Dostupné z: <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2011042802>.
- *Stanovisko ČHV k policejním zásahům v Národním parku Šumava.* Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cisloclanku=2011080701>.
- *Soud: zásahy policie na Šumavě byly nezákonné.* Dostupné z: [http://hnutiduha.cz/zpravodajstvi/detail-zpravy/browse/7/article/soud-zasahy-policie-na-sumave-byly-protizakonne/?xtnews\[backPid\]=6&cHash=2b3d8320f4](http://hnutiduha.cz/zpravodajstvi/detail-zpravy/browse/7/article/soud-zasahy-policie-na-sumave-byly-protizakonne/?xtnews[backPid]=6&cHash=2b3d8320f4).
- *Kácení na Šumavě bylo nelegální, říká zástupkyně ombudsmana.* Dostupné z: [http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/na-sumave-se-loni-kacelo-nelegalne-rika-zastupkyne-ombudsmana?sel_ids=1&ids\[x108a4ef92360b0e0af0eaaff81ecc680\]=1](http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/na-sumave-se-loni-kacelo-nelegalne-rika-zastupkyne-ombudsmana?sel_ids=1&ids[x108a4ef92360b0e0af0eaaff81ecc680]=1).
- *Stanovisko k trestnímu stíhání manželů Čápových.* Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cisloclanku=2012032001>.
- *V Rapoticích vyrosté nová věznice, za mřížemi je ale stále těsno.* Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/155996-v-rapoticich-vyrote-nova-veznice-za-mrizemi-je-ale-stale-tesno/>.
- *Na Jesenicku vzniká nová věznice pro téměř dvě stovky odsouzených.* Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/regiony/zprava/na-jesenicku-vznika-nova-veznice-pro-temer-dve-stovky-odsouzenych--1051618>.
- *Nová věznice ve Vyšních Lhotách přinese lidem práci. Budí v nich ale i obavy.* Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/regiony/zprava/nova-veznice-ve-vysnich-lhotach-prinese-lidem-praci-budi-v-nich-ale-i-obavy--1027635>.
- *Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv 2011.* Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snmovnu/Souhrnna_zprava_VOP_2011.pdf.
- *Stát přitvrdil a ze seniorů se stávají bezdomovci, varuje Ostrava.* Dostupné z: http://ostrava.idnes.cz/vydirani-zlobi-se-najemnici-kvuli-planovanemu-zdrazeni-pj8-/clanek.aspx?c=A111019_1671120_ostrava-zpravy_jog.
- *Duševní nemoci a bezdomovectví.* Dostupné z: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/martin-jarolimek.php?itemid=10881>.
- *Ochrana a podpora dětí ulice z třetích zemí v členských zemích EU. Berlín, Amsterdam, Madrid, Praha.* Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_185cz.pdf.
- *Neškrtejte tomu, kdo nic nemá, říká major Armády spásy.* Dostupné z: <http://www.bezdomovci.estranky.cz/clanky/skutečne-pribehy/neskrtejte-tomu--kdo-nic-nema--rika-major-armady-spasy.html>.
- *Definice bezdomovectví.* Dostupné z: <http://www.bezdomovci.estranky.cz/clanky/definice-bezdomovectvi.html>.

- *Bezdomoců extrémně v ČR přibývá. Jde o život!* Dostupné z: <http://www.bezdomovci.estranky.cz/clanky/zpravy/bezdomovcu-extremne-v-cr-pribyva.-jde-o-zivot-.html>.
- *Bezdomoců může být trojnásobek.* Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=724875>
- *Zelení: Pražští bezdomovci – politici strčili hlavu do písku před problémem, který jim nevoní.* Dostupné z: <http://www.bezdomovci.estranky.cz/clanky/zpravy/zeleni--prazsti-bezdomovci-----politici-strcili-hlavu-do-pisku-pred-problemem--ktery-jim-nevoni.html>.
- *Praha odmítla halu pro bezdomovce od byznysmena Dědka, místo ní postavila velký stan.* Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-54579510-praha-odmitla-halu-pro-bezdomovce-od-byznysmena-dedka-misto-ni-postavila-velky-stan>.
- *Zima a tvrdost na ulici.* Dostupné z: <http://www.novyprostor.cz/clanky/395/zima-a-tvrdost-na-ulici.html>.
- *Praha bezdomovecká.* Dostupné z: <http://novyprostor.cz/clanky/391/praha-bezdomovecka.html>.
- *Bezdomovce naložit a vyvézt, navrhuje pražský náměstek.* Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/regiony/praha/clanek.phtml?id=729445>.
- *Za upálení bezdomovce v chatě si vrah odsedí 11 let.* Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/regiony/praha/clanek.phtml?id=705065>.
- *Mladíci zapálili chatku s bezdomovcem, udusil se. Dostali 11 a 3,5 roku.* Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/mladici-zapalili-chatku-s-bezdomovcem-udusil-se-dostali-11-a-3-5-roku-p9w-/krimi.aspx?c=A110922_144704_krimi_zep.
- *Statistiky exekucí za rok 2011.* Dostupné z: <http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-verejnost/587-statistiky-exekuci-za-rok-2011-15-03-2012?w=>.
- *Otevře nejvyšší státní zástupce odložené případy policejní brutality?* Dostupné z: <http://lp.cz/2011/01/otevre-nejvyssi-statni-zastupce-odlozene-pripady-policejni-brutality/>.
- *Zbití bezdomovce není trestný čin.* Dostupné z: <http://lp.cz/2011/01/zbiti-bezdomovce-neni-trestny-cin/>.
- *Štrasburský soud: Smrt muže na brněnské policejní stanici nebyla řádně prošetřena.* Dostupné z: <http://lp.cz/2012/02/strasbursky-soud-smrt-muze-na-brnenske-policejni-stanici-nebyla-radne-prosetrena/>.
- *Nový trik policejní šikany.* Respekt, č. 12, r. 2012.
- *Štrasburský soud vyměřil Česku půl milionové odškodné za smrt Roma na policejní stanici.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/strasbursky-soud-smrt-muze-na-brnenske-policejni-stanici-nebyla-radne-prosetrena>.
- *Romský schizofrenik zemřel v nemocnici, rodina viní policii.* Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/krimi/romsky-schizofrenik-zemrel-v-nemocnici-rodina-vini-policii_219340.html.
- *Mladý schizofrenik zemřel po zásahu policistů. Policie neshledala žádné pochybení.* Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/mlady-schizofrenik-zemrel-po-zasahu-policistu-policie-neshledala-zadne-pochybeni>.
- *MPSV: Vláda schválila Národní strategii ochrany práv dětí - „Právo na dětství“.* Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11901>.
- *V roce 2014 by se neměly umísťovat děti do tří let do kojeneckých ústavů.* Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11315>.
- *Konec kojeneckých ústavů?* Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/211411000370825/obsah/168027-konec-kojeneckych-ustavu/>.
- *Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2011.* Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>.
- *Analýzy: 11 000 dětí v ČR žije v ústavní péči.* Dostupné z: <http://www.cijedite.cz/?nav=temata/analzy/analzy.html&comment=22>.
- *Přijátá usnesení Výboru z 18. srpna 2011.* Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/r/p/vyboru/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/zasedani-vyboru-18--srpna-2011-92418/>.
- *Zápis ze zasedání Výboru pro práva dítěte ze dne 14. 7. 2011.* Dostupný z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/r/p/vyboru/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/zasedani-vyboru-14--cervence-2011-92415/>.
- *Parallel Report by The European Roma Rights Centre, the Mental Disability Advocacy Center, the Open Society Foundations, and the League of Human Rights to the Committee on The Rights of the Child on The Czech Republic for its*

Consideration at the 57th session 30 May to 17 June 2011. Dostupné z: <http://www.errc.org/cms/upload/file/czech-republic-crc-submission-11-may-2011.pdf>.

- Zápís ze zasedání Výboru pro práva dítěte ze dne 21. 9. 2011. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rfp/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/zasedani-vyboru-21--zari-2011-92421/>.
- Zápís ze zasedání Výboru pro práva dítěte ze dne 15. 12. 2011. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rfp/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/zasedani-vyboru-15--prosince-2011-92423/>.
- Tisková zpráva k otevření vládní kampaně Stop sexuálnímu násilí na dětech. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/tiskova-zprava-k-otevreni-vladni-kampane-stop-sexualnimu-nasili-na-detech-89067/>.
- Vyjádření Ligy lidských práv k plánu MŠMT nerušit praktické školy. Dostupné z: <http://lhp.cz/2011/03/vyjadreni-ligy-lidskych-prav-k-planu-msmt-nerusit-prakticke-skoly/>.
- MŠMT nechce rušit speciální a praktické školy, ani zařízení náhradní výchovy. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/pro-novinare/msmt-nechce-rusit-specialni-a-prakticke-skoly-ani-zarizeni>.
- Strategie boje s ghetty by mohla vláda schvalovat po prázdninách. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/strategie-boje-s-ghetty-by-mohla-vlada-schvalovat-po-prazdninach>.
- Co je sociální vyloučení. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/co-je-socialni-vyloucení>.
- Stanovisko proti zavedení standardně povinné střídavé péči o děti po rozvodu rodičů. Dostupné z: <http://www.profem.cz/clanky/?x=2291444>.
- Zpráva o šetření. Diskriminační jednání zaměstnavatele a obtěžování na pracovišti. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Kauzy/prace/Diskriminacni_jednani_zamestnavatele_a_obtezovani_na_pracovisti_.pdf.
- Výzkum veřejného ochránce práv – projevy diskriminace v pracovní inzerci. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Doporuceni/Doporuceni-Inzerce.pdf.
- Doporučení ochránce k požadavku výpisu z rejstříku trestů jako určujícím kritériu pro přijetí do zaměstnání. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Doporuceni/Doporuceni_rejstrik-trestu.pdf.
- Vězňice jsou tak plné kvůli dluhům. Lidové noviny, vydání ze dne 20. února 2012. Také dostupné z: https://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?IDA=482.
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. září 2011, sp. zn. 31 C 127/2010.
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. září 2011, sp. zn. 31 C 176/2010.
- Stanovisko k odsouzení Romana Týce a Romana Smetany. Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cisloclanku=2012022701>.
- Parlamentní listy vypustily zprávu o okradení Evropské romské strany. Je to kachna, kterou převzala média? Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/parlamentni-listy-vypustily-zpravu-o-okradeni-evropske-romske-strany-je-to-kachna-kerou-prevzala-media#.T0DVKd-CyJ0.facebook>.
- Protiromské články na Parlamentních listech píše i Václav Prokůpek, kandidát DSSS ve volbách. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/protiromske-clanky-na-parlamentnich-listech-pise-i-vaclav-prokupek-kandidat-dsss-ve-volbach>.
- Češi, vyzbrojení mačetami a noži, útočili na Romy. Potvrdila to místostarostka Neštěmic. Večer znovu zaútočili, Romové se bránili. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/cesi-vyzbrojeni-macetami-a-nozi-utocili-na-romy-potvrdila-to-mistostarostka-nestemic-vecer-znovu-zautocili-romove-se-branili>.
- V Liberci našli pořezanou dívku (15)! Zloději se jí pomstili za to, že u sebe neměla peníze. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/zpravy/cernakronika/v-liberci-nasli-porezanou-divku-nasilnici-je-chteli-okrast-ale-nic-u-sebe-nemela.html>.
- Stanovisko občanského sdružení Iuridicum Remedium k ústavní konformitě úpravy národních zdravotních registrů v zákoně o zdravotních službách. Dostupné z: http://www.slidilove.cz/sites/default/files/registry-stanovisko_iure_13-03-2012.pdf.
- Mladistvý Rom dostal za napadení chlapce v Krupce maximální trest 10 let. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/mladistyvy-rom-dostal-za-napadeni-chlapce-v-krupce-maximalni-trest-10-let>.

- "Romové se cítí být současně Čechy", proto se nehlásili tak často k romské národnosti, " míní Kumar Vishwanathan. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/romove-se-citi-byt-soucasne-cechy-proto-se-nehlasili-tak-casto-k-romske-narodnosti-mini-kumar-vishwanathan>.
- Vláda souhlasí s upřednostněním rodinné péče nad ústavní. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-souhlasi-s-uprednostnenim-rodinne-pece-nad-ustavni-91451/>.
- *Consideration of reports submitted by States parties under article 44 of the Convention. Concluding observations: Czech Republic.* Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/crcs57.htm>.
- Činnost kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do tří let a dalších zařízení pro děti v roce 2010. Dostupné z: http://www.uzis.cz/system/files/18_11.pdf.
- *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí za rok 2011.* Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12561/Vyzadane_informace-14787-2012.pdf.
- *Standardy péče o ohrožené děti a jejich rodiny.* Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/pece-o-ohrozene-deti-a-jejich-rodiny/>.
- Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. prosince 2010, sp. zn. Cpjn 202/2010. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/25A59F4E465E5FBDC1257983005ADBEF?openDocument&Highlight=0.
- Nález Ústavního soudu ze dne 13. července 2011, sp. zn. III. ÚS 3363/10.
- *MPSV potvrdilo pochybení FOD Klokánek i OSPODu při Praze 4.* Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cislocianku=2012030901>.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2011, sp. zn. 30 Cdo 2819/2009.
- *Podnět Výboru proti mučení a jinému nelidskému, krutému, ponižujícímu zacházení a trestání Rady vlády ČR pro lidská práva k protiprávním sterilizacím žen v ČR.* Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rfp/cinnost-rady/zasedani-rady/Sterilizace_podnet-verze-projednana-Radou-9-5-2011.doc.
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. července 2010, sp. zn. IV. ÚS 3102/08.
- *Czech Republic: The Status of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Human Rights. Submission to the United Nations Human Rights Council for its Universal Periodic Review of the Czech Republic.* Dostupné z: http://www.upr-info.org/IMG/pdf/ILGA_CZE_UPR_S1_2008_InternationalLesbianandGayAssociation_uprsubmission.pdf.
- *Schools must stop spreading homophobic and transphobic messages.* Dostupné z: http://commissioner.cws.coe.int/tiki-view_blog_post.php?postId=181.
- *Zpráva o šetření. Vyloučení dárce krevní plazmy pro jeho sexuální orientaci.* Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Kauzy/zdravotni_pece/Vyloucení_darce_krevni_plazmy_pro_jeho_sexualni_orientaci_.pdf.
- *Fungování systému Visapoint a přijímání žádostí o víza.* Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/STANOVISKA/Cizinci/2273-2011-PP-ZSO.pdf.
- *Bez ochrany v lese: vývoj a shrnutí kauzy „stromkaři“.* Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2324476>.
- *Stručná analýza některých problémů návrhu zákona o státním občanství ČR.* Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2341889>.
- *Klaus vetoval zákon, který měl umožnit zákazy pobytu v obcích za přestupky.* Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/13415-klaus-vetoval-zakon-ktery-mel-umoznit-zakazy-pobytu-v-obcich-za-prestupky>.
- *Dopis Senátu k novele zákona o přestupcích.* Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cislocianku=2012041701>.
- Prof. JUDr. Ján Svák, CSc. *Ochrana lidských práv (z pohledu judikatury a doktriny štrasburských orgánů ochrany práv.* II. rozšířené vydání. Eurokodex ve spolupráci s Bratislavskou vysokou školou.